

Irodalmi Jelen

XVII. évfolyam, 189–190. szám
2017. JÚLIUS–AUGUSZTUS

Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

tel.: +40-257-280-751, +40-257-280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Főmunkatársak: **Szőcs Géza, Makkai Ádám** (Budapest)

Munkatársak: **Laik Eszter** (helyszíni tudósítások),

Varga Melinda (vers, interjú), **Király Farkas** (próza, műfordítás),

Simon Adri (kritika), **Szőcs Tekla** (fotó)

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

Igazgató: **Kurjatkó Péter**

A borítón **Csontváry Kosztka Tivadar (1853–1919)**
festménye

Böszörményi Zoltán

New York-i ballada

Egy korabeli újsághír nyomán

*A különösen meleg és szeles őszi délelőttön
a tizenegy éves John a fészer téglapadozatán
a hétéves Maryvel Monopolyt játszik.*

A fény kései átszúrják a deszkakerítés réseit.

*John rosszul dob a kockával,
s a börtön mezőbe kell lépnie.
Felháborodva tiltakozik,
meg akarja ismételni a dobást.
Mary nem enged a negyvennyolcból,
s amikor látja, nem győznek az érvei,
toporzékolni kezd.
Kígyót-békát kiált Johnra,
aki hirtelen mellbe döfi a vasvillával.*

A fény kései átszúrják a deszkakerítés réseit.

*A walesi költő, Thomas Dylan a tizennyolcadik
pohárka whiskyt önti le a torkán,
s kiszédeleg a Greenwich Village-i White Horse tavernából,
de néhány lépés után összeesik.
Ketten fölemelik, és a Chelsea Hotelbe cipelik.
Thomas másnap a Szent Ferenc Kórházban
a másvilágra költözik.*

A fény kései átszűrjék a deszkakerítés réseit.

*John a fészker korhadt lécfaláról leemeli a fűrész.
Feldarabolja vele Mary testét.
A darabokat egyenként fekete nejlonzacskókba teszi,
melléjük a kertből nagyobb köveket helyez,
s a csomagokat a Hudson folyóba dobja.*

A fény kései átszűrjék a deszkakerítés réseit.

*A White Horse taverna New York-ban,
a Hudson utca 567. szám alatt található,
a 11. és a Perry utca között.
Aki oda belép, a Fehér Ló mellett
Thomas Dylan portréját látja a falon,
s a csapostól megtudja,
Norman Mailer, Allen Ginsberg, Jack Kerouac,
John Ashbery és Frank O'Hara is oda járt.*

A fény kései átszűrjék a deszkakerítés réseit.

*Egy őszi végi, esős napon
John az utcáról betévedt
hatéves Max-szal
a fészkerben Monopolyt játszik.
John rosszul dob a kockával,
a börtön mezőbe kell lépnie.
Meg akarja ismételni a dobást.
Max hevesen tiltakozik.
John a vasvillával mellbe döfi.
A fűrészszel feldarabolt testrészeket
egyenként fekete nejlonzacskóba teszi.
A kertből mindegyik mellé
egy-egy követ helyez.
A csomagokat a Hudson folyóba dobja.*

A fény kései átszűrják a deszkakerítés réseit.

*A Greenwich Village-i White Horse taverna néptelen.
A bejárati ajtó ablakában tábla lóg:
Betegség miatt zárva*

A fény kései átszűrják a deszkakerítés réseit.

*John magányos. Az iskolát napok óta kerüli.
Az utcán, csavargás közben, fiúkkal találkozik.
Hangosan, egymást túllicitálva
dicsekszenek csínytevéseikkel.
John is elmondja, mit tett Maryvel és Max-szal.*

A fény éles kései átszűrják a deszkakerítés réseit.

A Hudson folyóban bűvárok kutatnak.

*Elhúzzam-e hát a reteszt most,
Vagy halálomig itt maradjak
– Idegen szemnek láthatatlan –
Fehér házamnak börtönében?
Kezek, mit hoztok: mérget vagy borágot?**

*Dylan Thomas *Fülek hallják fenn a toronyban*. Végh György fordítása.

Szávai Attila

Szívhuzatban

Épp a fotókat válogattam az udvaron felállított kempingasztalon, amikor megjöttek. Akárhányszor – így a tavaszi hónapokban átlagosan kéthetente – megjönnek a fehér kombijukkal, a férfi két rövidet dudál, mielőtt beállnak az udvarba. Nem értem ezt a dudálást, mintha a szomszédoknak jelezne, hogy megjöttek. A vidám, szapora dudaszó mélyen bekúszik a frissen kaszált fű nyers-hűvös illatába.

A kempingasztalon több tucat képet rendezgettem, egy fotópályázatra válogattam ki a sikerültebbeket. A szomszéd idős nő szokta így kitenni a kártyákat, amikor jósolni akar. Megfigyeltem már. Gondosan rendezgeti a színes hátú lapokat, a szája közben kissé mozog, motyog valamit. Aztán megáll a keze, hosszan gondolkodik, mintha világmegváltó kinyilatkoztatáson törné a fejét. Arca megmerevedik. Ám mielőtt szólna, újrarendezi a magasztosra grimaszolt arcizmait. Mint egy régi számítógépet, újraindítja tekintetét, majd összekeveri a kártyákat, hogy újrakezdje a kártyakást. Ezt többször elismétli. Tizenkét portét fotóztam így róla.

Apuka szállt ki először a kocsiból, kikulcsolta a nagykaput, majd hangos, fáradt nyikorgással kitérta a kapuszárnyakat. Nagymama a hátsó ülésen elismerően bólogatott. Láthatóan büszke volt a telekre, a kapura, a rozsdaszagú nyikorgásra, nemkülönben a fia izmos vádlijára. Nagyot döccent az autó, amikor a férfi leállította a motort.

Utolsóként az idős nő szállt ki a kocsiból. Lassan kászálódott ki, mint aki egy higannyal teli medencébe száll át. Mozdulatai nem voltak egészen őszinték, valószínűleg elnagyolta, mintegy bruttósította nyolcvan évét ebben a teátrális kikecmergésben. Közben többször lopva, kérdően kereste a férfi tekintetét, figyeli-e a hatást. A férfi régóta átlát a nagymama manipulációs terve-

in, így nem vett tudomást róla. A kocsi mögé indult, hogy kivegye a nagyméretű kalitkát, benne nagymama óriási papagájával. A papagáj aléltnan pihegett a tavaszi melegben, kalickája rácsain át figyelt, fejét darabosan forgatta, halkán nyöszörgött, mint mindig, ha új helyzetbe, új környezetbe került. A madár depresszióra hajlamos, ha kimozdítják az otthon megszokott melegéből, a lakásból, ahol folyamatos a kávéillat és reggeltől estig szól a rádió.

A mézsűrű madárcsivitelést papucsklaffogások szinkópái tarkították, ahogy városiék (így hívják őket a falusiak a hátuk mögött – ők a falusiak háta mögött egyszerűen csak bennszülötteknek hívják a helyieket) a táskákkal, szatyrokkal megindultak a bejárati ajtó irányába. A sor elején cammogó férfi öt méter után jelzést adott, megálljt intett családjának. A falka hátul haladó tagjai nem figyeltek, feltorlódtak, majd finoman nekiütköztek a már megállt családtagoknak. A férfi és a nő a bejárati ajtón lévő keskeny, függőleges ablakot nézte. Nyitva volt az üvegtábla. Ezt is lefotóztam. Egy nyitva felejtett ablak szomorúsága. A nagymama lépett először a nyílászáróhoz, szakértő tekintettel mérte fel a helyzetet, majd legyintett, nem érzett semmi különöset a szituációval kapcsolatban. Nyitva maradt egy kisablak, hát aztán, hány és hány embernek maradt már nyitva a kisablaka a faluban, magyarázta karjait széttárva. Fejéhez emelte botját, úgy adta elő (valami régi tévébemondónőtől ellesett modorban), hogy az életben, ugye, hány kisablak marad nyitva, pláne a szíveken, ne is menjen ebbe bele, az ő szívéen is nyitva hagyták azt a rácsos kisablakot már negyven éve, mégse sipítózik a szívhuzatban. Nyitva van, hát nyitva van, vonogatta a vállát, beletörődve, lemondással hangjában. Apuka és anyuka nem értették elsőre az elhangzottakat. A szívhuzatnál elakadtak.

Az idős nő különösen fotogén. Egészen világos kékes-lilásra festette a haját, mint minden esetben, ha messzebbre utazik. Ezt az anyukától tudom. Az idős nő kevés poggyással érkezett, gurulós táskájában néhány váltás nyári ruha, két váltás műfogsor, valamint férjéről, a szeretett papáról készült A/4-es bekeretezett fotó. Hiába javasolta a lánya, hogy ne hozza a képet, tessék már

szépen egy kisebb méretű fotóra feldolgozni lelkileg a papa elvesztését. A nagymama nem értette ezt.

Egymás után nyelte el őket az épület hűvöse, ahogy fellépdelt a bejárati ajtó előtti három lépcsőn. A lépcső melletti öreg sárkaparó vas „H” betűjét egy kíváncsi macska szaglászta. Szerettem fényképezni az elhagyatott falusi tárgyakat, eszközöket. A mindennapi élet régi kellékeit, a használaton kívüli, mondhatni használaton túli életüket.

Ebben különösen gazdag a fészker. A roskatag épület a ház mögött van. Egyszer belopódtam fotózni.

A fészkerben feszes pókhálószag terjengett, az aktuális kerti szerszámok mindjárt a bejárattól balra voltak összenyalábolva, ne kelljen mélyen belépni a fából készült épületbe. Az ásók, kapák, gereblyék és balták polírozott fémfején a félhomályban megcsillant az ablakon bevágódó napfény, de nem jutott messzire. Mint minden öreg fészkerben, ebben is olyan sűrűségű volt a csend, olyan mennyiségű sötétség halmozódott fel az évtizedek alatt, amit a hatvanwattos izzó is csak remegve, vibrálva volt képes feldolgozni. Harminckét fotó készült ott. A fehér kombi ajtócsapódásaira, mint akkor is minden külső zajra, biztos most is megmerevednek az addig a homályban izgó-mozgó, jövő-menő rovarok és bogarak, mintha egyszerre lekapcsolták volna a közös erőforrásról.

Pár perc elteltével nagymama kempingszéket hozatott ki a kamaszlánnyal, hosszasan tűnődött azon, hova kerüljön az ülőbútor. Végül, mint egy öreg, bölcs indián, hunyorogva a diófa alatti területre mutatott tekintetével. A kamasz lány odabattyogott a kempingszékkel. Az addig összecsucott csíkos huzat kopott, beteges pillangó szárnyaiként nyílt szét a napsütésben. Az idős nő ereszkedő hőlégballon lassú méltóságával ült a kempingszékbe. Hosszan fészkelődött, minden apró mozdulatára rövid nyikorgással felelt a szék. Elővett egy könyvet, majd, mielőtt olvasni kezdte volna, hosszasan szaglászta a borítót.

Mint azt megtudtam a kamasz lánytól, ez a rituálé egészen régről fakad. Még bőven, vastagon és élénken élt a papa, aki szintén

nagy olvasó volt. Az öreg sok tudományos-fantasztikus regényt halmozott fel, aminek a mama nem örült. A nő egyházi könyveket, vallási témájú köteteket falt, nem nézte jó szemmel az öreg olvasási ízlését. A papa így kénytelen volt a budin olvasni a sci-fiket, úgy csempészte a nadrágjába, az ing alá tűrve a könyveket. Amitől persze minden Jules Verne-, Herbert George Wells- és Isaac Asimov-kötet kissé ágyékszagú lett. A mama persze tudott a titkos olvasási félóráról, szagmintákat vett, hogy tudja, éppen melyik könyvnél tart a papa. Amit aztán az orra alá is dörgölt. A papa bosszúból a mama könyveit is beágyékszagozta. Azóta kezdi a mama borítószaglászással a napi olvasási óráit. A mama nagyot nyújtózkodott a kempingszéken, majd arcát hosszan a napfénybe tartotta. Talán azt mondta ki magában: szívhuzat.

Morvai Tibor Zoltán grafikája

Lackfi János

Kis Ezmegaz Erdős Virágnak

*ez nem az a vers amiért
szemen köpnek az utcán
ez nem az a vers amitől
dagadni fog a bukszám*

*ez nem az a vers amitől
kardot ránt hét vármegye
ez nem az a vers ami a
lányt bármire rávegye*

*ez nem az a vers amitől
leszakad a fél pofám
ez nem az a vers ami úgy
félíg szent és félprofán*

*ez nem az a vers amitől
boldog lesz a nyugdíjas
ez nem az a vers ami már
megíráskor jogdíjas*

*ez nem az a vers amiben
mit is gondolt a költő
ez nem az a vers amihez
jár az aksi a töltő*

*ez nem az a vers amit majd
beváltanak bejglire
ez nem az a vers amit jó
bő vízzel kell nyelnie*

*ez nem az a vers ami tűnt
halványlila derengés
ez nem az a vers amiből
ötös lesz az elemzés*

*ez nem az a vers amit majd
fújnak kicsik és nagyok
ez nem az a vers amit egy
Horger Antal úr gagyog*

*ez nem az a vers amit a
fogra teszel és nem fáj
ez nem az a vers amitől
leolvadna a testháj*

*ez nem az a vers ami egy
bungee jumping zuhanás
ez nem az a vers amelyet
nem írt soha senki más*

*ez nem az a vers amitől
tótágast áll a világ
ez nem az a vers amiből
nem kacsint erdős virág*

*ez nem az a vers ami a
nemzettesttől idegen
ez nem az a vers amit majd
kocsonyában hidegen*

*ez nem az a vers mit együtt
skandál egész stadion
ez nem az a vers ami leng
darutollas sapimon*

*ez nem az a vers amitől
meggyógyulnak betegek
ez nem az a vers amiért
a magyar nép eleped*

*ez nem az a vers amibe
majdnem minden belefér
ez lesz az a vers amivel
ott szalad egy kiséger*

Polgár Vera

Viszontlátásra!

Nézem anyámat, az egykori szép doktornét, aki után még negyvenen túl is megfordultak a férfiak. Több mint harminc éven át ült apámmal szemben a fehérre meszelt orvosi rendelőben, iktatott, pecsételt, nyitotta-csukta az ajtót, rendezte a kartonokat, csitította a türelmetlen betegeket. Minden lélegzetvételével apámat és az ő hivatását szolgálta. Most alig látom a testét kirajzolódní a paplan alatt. Mintha nem is lenne, csak a feje nyugszik a párnán, és a két karja úgy fekszik mellette, mint valami törékeny ágacska, amellyel egy fuvallat is könnyedén elbánik. Akárha oda-tette volna valaki, hogy mégse csupán egy magányos fej árvál-kodjon az ágyban.

Nézem. A bőre pergamenszerű, sápadtszürke. A szája nyitva, ajka besüpped, a szemhéja halvány rózsaszín. Szempillának már nyoma sincs. Összecsomósodott, fehér hajtincs tapad a homlokára.

Állok az ágy végében. Apám egy kis ideig mellettem toporog, majd az ablakhoz csoszog, és bámulja az esőt. Úgy hallom, mint-ha dúdolna valamit.

– Mama, alszol? – szólok halkán, míg megérintem kézfejét. Száraz és meleg. A szúrások helyén sötétlila csomók. Fölé hajolok. – Én vagyok, Péter.

Megrándul a szája széle, éppen csak moccan az izom. Mintha elmosolyodna. Vagy csak képzem. Parányi rés nyílik lecsukott szemhéján, majd újra lezárul. Mélysötét csend ereszkedik közénk, csak apám dudorászása hallatszik a szűk kórterem végéből. Az éjjeliszekrény fiókja félig nyitva. Látom a szalvéták között a műfogsort. A tegnapi kibontott narancs papírtálcán hever, két-három gerezd hiányzik belőle, a többire keményen rászáradt a vékony hártya. A bögre falára fekete karikát rajzolt a reggeli tea. Rakosgatok. Próbálom otthonossá tenni a halál előszobáját.

Széket húzok az ágy mellé.

– Gyere, papa – intek –, ülj ide!

Bizonytalan léptekkel indul el az öreg, gyanakvóan tekint az ágy felé. Lezöttyen a székre, maga alá húzza a lábát. Hosszasan törli a szemüvegét, mielőtt felveszi, aztán alaposan végigtekint anyámon, éppen úgy, mint annak idején a lázas betegeken vagy a hasgörcsben szenvedőkön.

– Ki ez? – fordul felém.

Nem először hallom ezt a kérdést.

– A mama – válaszolom, és magam is megdöbbenek, milyen természetes nyugalommal ejtem ki a szót.

Apám leveszi orráról a szemüvegét, és csóválja a fejét.

– Az nem lehet. Anyád barna és magas, erős asszony. Sosem feküdt ágyban ebéd után. Most is a kertet bújja... – Göcögve nevetgél. – Mert mindig csak az a kert...

– Az régen volt, papa. A házat húsz éve eladtátok.

Kimosom a bögrét, gyümölcslevet töltök bele, tiszta törülközőt teszek az ágy végébe, a szemétbe hajítom az összeaszott narancsgerezdeket. Anyám időközben kinyitotta a szemét. Száját kissé szebb csukta ugyan, de még így is látom, hogy hiányoznak a fogai. Amikor apám felé tekint, megélenkül:

– Jó, hogy eljöttél hozzánk, Palika. Mindig is te voltál a legjobb testvérem. A többiek csak... – bágyadtan kuncog, és erőltlenül legyint a semmibe. – Egyszer elvittelek magammal a...

Köhögésbe vált a hangja, kering a falak mentén a sípoló zihálás. Kis időbe telik, míg lassan megnyugszik. Tétován állok, kezemben az ágy mellől felszedett papírzsebkendővel, és ide-oda rebben a tekintetem. Anyám elgyötört arccal ismét a mennyezet felé fordul, szemhéját szorosan összezárja. Keskeny fénypászma kúszik a párnája szélére. Apró porszemcsék forognak a sápadt, tél végi napfényben. Figyelem a paplant, amint emelkedik fel és le. Aztán apámra tekintek. A karóráját piszkálja. Amolyan régi fajtát, felhúzósat.

– Megállt – mondja. – Pedig ez egy jó óra. Még anyádtól kaptam. Ez ki? – mutat az ágy felé.

Nem tudok válaszolni, mert nagy lendülettel kicsapódik az ajtó. Hátamba vágódik a kilincs.

– Tessenek kimenni, öt perc múlva vizit! – kiabál be egy nővér, és már száguld a következő ajtó irányába.

Felkapom a szennyes törülközőt, és a táskámba hajítom. Megigazgatom anyám feje alatt a párnát. Nem rezdül, csak egy halvány nyögéssel jelzi, hogy még itt van. Megcsókolom a homlokát. Ajkammal érzem, mennyire forró a bőre.

– Palikám – pihegi csukott szemmel. Alig hallom a szavát. Oldalra fordítom a fejem, így a fülem közelebb kerül a szájához. – Szerettem én az uram... – rebegi, én meg csak bólogatok –, de a fiamnak... a Péternek... mégsem ő az... – Elhallgat, és a feje megbillen. Újra elalszik.

Alig bírok felegyenesedni. Egy örökkévalóságnak tűnik, amíg ellépek az ágya mellől.

Apám már az ajtóban áll, a kabátját gombolgatja vékony, göcsörtös ujjaiával.

– Nem akarsz elköszönni? – Megfogom a karját. Alig érzékelhető a teste a kabát alatt. Kicsi lett ő is, törékeny és áttetsző.

Rám néz, látom, nem érti, mit akarok. Aztán az ágy felé fordul, és megemeli a kalapját:

– Viszontlátásra!

Anyám egyenletes szuszogása a válasz.

Ahogy a folyosón araszolunk kifelé, minden nyitott ajtónál kalapot emelve beköszön:

– Viszontlátásra!

A liftnél megállunk. Mellette a büfé. Néhány pogácsa, szendvics és egy Túró Rudi kornyadozik az üveg mögött.

– Te – bök ujjával a pult felé –, olyan pöttyös izét, olyat vegyél nekem!

És derűs a tekintete, akár a májusi égbolt.

Én meg csak bámulok magam elé, míg kotorászom a zsebemben aprópénzért, és makacsul arra gondolok, ezek csak játszanak velem.

Ágoston Szász Katalin versei

Ars poetica

„Cipeli a sánta a táncot,
és mintha táncolna maga is.”
(Darvasi László)

Hát nem ezt teszi az, ki teremti?

*Az emberre nézett
és Isten is elhitte, hogy táncol.
Lejtése majdnem kecses volt,
de ahol elejtette a dallamot,
ott született a félelem.*

*Ezért ölel ily szenvedéllyel az ember
– emlékezteti Istenét, mit veszített,
és tagadja, hogy maga is fél.*

(Hát nem így tesz az, ki szeret?)

Ördöglakat

„Bármilyen van, az lesz, hogy ez sem volt jó.”
(Tandori Dezső, 1996 márciusa)

*Nem hívtak, mégis jöttem.
Azóta nem lehet kibogozni
a létet.*

Fára feszül a fém, és fémre a lélek.

*Ne akarj ellenem erővel győzni!
Ésszel meg úgysem tudsz.*

*Fán csattan a fém,
fémen csattan a lélek.
Szeress – és elvesztem.*

*Bármit teszel, úgysem jó.
És bármennyit adsz, az sem elég.*

Férfiak

„Bloody men are like bloody buses”
(Wendy Cope)

A férfiak gyávák.

*Otthagynak
a kocsmaasztalnál
vagy a lakásod előtt.
Felmenni sosem mernek.*

*Azt mondják:
vár az asszony, sír a gyermek,
holnap fel kell kelnem, dolgozom,
tudod, hogy szeretlek
(Messengeren még szívecskét is küldök),
de most nem lehet...*

Mindig csak a DE.

*Inkább a buszra várj!
– időben jön és oda visz,
ahova jegyet váltottál.*

Nők

A nők gyávák.

*Szeretni akarom őket,
de nem engedik.*

*A hős férfire várnak,
aki majd megmenti és védelmezi őket.
Pedig senkit nem érdekel,
hogy félnek-e...*

*Engem is csak az ölük érdekel.
Más nekem mégsem jut,
csak Éva-nyakak
és sárkánybőr.*

Érdeklődés hiányában

*Azt hiszem, még mindig szeretlek.
Bár nem vagy Anna, hogy örök légy,
és az Éváknak nem jut cipruság.*

*Anyának kellett volna lenned,
akkor talán vagy valaki,
és nem az én elbaszott projektem,
elérni az elérhetetlent.*

Coronatiód érdeklődés hiányában elmarad.

*És csak azért fogok rád emlékezni,
mert te voltál az utolsó.*

Borcsa Imola

Lépcsők

Ezt már képtelenség elviselni, vágattam le szélesebben a lépcsőn, lobogott a kabátom két szárnya, pont, mint egy szuperhős köpenye, gondoltam fanyarul, ezen a nőn már csak egy efféle, különleges erővel megáldott figura segíthet, vagy inkább egy pszichiáter, napról napra jobban becsavarodik, örületbe kerget! Már azt sem tudom, mit csinállok, az ajtó is úgy maradt, tárva-nyitva, nem hoztam kulcsot, se ernyőt, de vissza nem megyek, az biztos, szedje össze magát, és csukja ő be, vagy csináljon, amit akar, kulcsra meg úgyse lesz szükségem, mert én ide vissza nem jövök, az hétszentség!

Kiértem az esőbe, épp csak szemerkélt, lágyan sodorta az arcomba a parányi cseppeket a szél, megálltam egy pillanatra, kifújtam magam, kezdtem megnyugodni, így már jó lesz, indulhatok. Nem tudom, hová megyek, áltattam magam az első néhány lépésnél, aztán beismertem, sőt, már nevetségesnek tűnt a tagadása annak, hogy mi az úti célom. Ugyan miért kellene rosszul éreznem magam? Jóban-rosszban ide vagy oda, mégsem azt fogadtam meg, hogy tönkremegyek én is a rögeszméi miatt.

Én figyelmeztettelek, mondta volna anyám, sokat ismételési ezt mostanság, de te sose hallgatsz rám, rója fel sértődötten, pedig tudhatná, hogy ezzel nem segít, egyébként is összehordott ő sok mindent, fele sem vált be, miért pont ebben lett igaza? Huszonöt voltam, még jócskán szeleburdi, de már kellően érett a házasságra, akkor ismertem meg Dórát, sugárzóan szép volt és humoros, egy izzó tűnemény, az ilyenek mindig bizonytalanok legbelül, mondta anyám, hullámvasút velük az élet, és magukkal rántanak a sötétségbe, de én csak legyintettem, órákon át sétáltunk és beszélgettünk, imádtam a nevetését.

Már a főúton voltam, sercegeve húztak el az autók a nedves aszfalton, a buszmegállóban tébláboltam, aztán mégse szálltam

fel az érkezőre, jobbat tenne most egy séta, gondoltam, hisz alig csepereg, legalább kiszellőzik a fejem, mire Klaudiához érek. Komótosan indultam el, a szembejövőket vizslattam, ez jót szokott tenni, elvonja a figyelmem. Diszkrétan veszekedő párocska közeledett. Féltekenykedett már az elején is, ötlött az eszembe hirtelen, volt néhány kirohanása, múltó butaságnak képzeltem, azt hittem, ha megkérem a kezét, és biztos lesz a dolgában, majd lenyugszik. Így is lett, csak arra nem számítottam, hogy a béke csupán néhány hónapig tart, aztán kezdődik minden előről, a gyanakvás, a számonkérés, de volt ebben valami hullámzásszerű, két-három hét csend és móka, aztán egy váratlan, habzó veszekedés, ez a ringató ritmikusság lehet az oka, az kábított el, amiatt nem tűnt fullasztónak.

Előhúztam egy szál cigit, a francba, ott maradt a gyújtó a konyhaasztalon! Ez is mennyire zavarta régen, ha a lakásban cigiztem, most nem érdekli semmi, bár ha idegesítené, sem hagynám abba, azon már rég túl vagyunk, hogy a kedvére próbáljak tenni. Két nő bagózott egy kávézó előtt, hozzájuk léptem tűzért, kihívó tekintet kíséretében kaptam egyet a szőkétől, biztos azt gondolta, fel akarom csípni, te aztán nem lehetsz nagy emberismerő, gondoltam lekicsinylőn, de egy hajszálnyit mégiscsak imponált, hogy tetszem neki. Bezzeg Dóra mióta nem nézett így rám, a rohadt önsajnálát, az sugárzik róla, dagonyázik benne, engem meg kikészít teljesen.

Ez megy évek óta, pontosabban mióta Zsuzsi kamaszodik, akkor kezdődött, vagy akkor vált láthatóvá, nem is értettem, mi történik, szeszélyes volt, és folyton veszekedtek, nehéz a tizenévesekkel bánni, mondogattam Dórának, ő mégis mindenért neheztelt, a végén pedig már engem hibáztatott, mert megromlott a viszonyuk, és féltekeny volt a miénkre, pedig az sem volt fényes, csak én nem vettem mindent zokon, a kiszámíthatatlanságát nem a személyem elleni támadásként éltem meg, elvégre azért vagyok felnőtt, hogy ennyit tudjak, hogy csak bizonytalan, ilyenkor támaszra van szüksége, bástyára, nem egy rossz szó hallatán összeomló kártyavárra. Azonban Dóra fejéből nem lehetett

kiverni, hogy mi összefogtunk ellene, a lánya sose szerette őt, vagy legalábbis engem mindig jobban, mint az indák, úgy nőttek be ezek a gondolatok az elméjét, én pedig két tűz között ácsorogtam tanácstalanul.

Sötétedett, a park mentén sétáltam, a gesztenyék és tölgyek levelei nedvesen csillogtak az éledező lámpafényben, az autók pedig vörös és fehér, lágyan olvadó foltokat hagytak az aszfalton. Köd volt azon az éjjelen, csípős, novemberi hideg, amikor legelőször tettem meg ezt az utat, csak épp fordított irányba, egy céges buli után kötöttem ki Klaudiánál, onnan baktattam hazafelé. Kábult voltam, habkönnyű, de egyidejűleg ólomnehéz és nyomorult, semmihez sem fogható elegy ez, kínzó és gyönyörű, nem akarod érezni soha többé, de aztán mégis rabul ejt, muszáj újból és újból belekóstolnod.

Eltávolodtunk egymástól Dórával, könnyű lenne erre fogni, meg a dilijére, hogy ő lökött felé, de az gyáva hazugság lenne, nem akarom magam felmenteni, valójában nemcsak ő az oka, hanem az a ragacsos unalom, amivé a házasság válik annyi év után, és amiből végre kirántott valami. Lágyan hullámos volt a haja, és kókuszillatú, mikor először megjelent az irodában, semmi tügyenesre vasalt tincs vagy kőkeményre sprézett göndör fűrt, nem ordított róla a kínlódás, mint a középkorú nőkről általában, ez a lazaság fogott meg, és a nevetése. De nem akartam tőle semmit, véletlenül mentem kávézni pont akkor, amikor ő, és hátsó szándék nélkül kérdeztem, nem akar-e a büfé helyett a sarki kínainál ebédelni, így megy ez, szinte észre sem veszed, és a sok ártatlan apróság egyszer önműködővé válik, csak néhány szót akarsz még vele váltani, élvezni kicsit az újdonság izgalmát, aztán azon kapod magad, hogy már ott vagy az ágyában, és valójában végig erre vágtyál.

Aztán egyre komplikáltabb lett minden, mert nemcsak lökött, de húzott is valami, egyre vissza a régihez, de már késő volt, mert Dóra is érezte, tudta, nem lehetett csak úgy visszacsinálni, ott csillogott a düh a szemében, és igaza volt, engem meg evett a bűntudat, azért viseltem el a hisztijét. Beértem a lépcsőházba,

ő otthon fekszik az ágyon, és nem akar magán segíteni, jutott eszembe, de talán én sem tettem meg mindent, talán még van kiút, dehogyis, csak áltatom magam, belesüppedek a poshadt büntudatomba, van abban is valami elcseszett élvezet.

Ott álltam a bejárati ajtó előtt, már kopogtatásra emeltem a kezem, de a mozdulatom elakadt. Hirtelen elöntött a düh, hát nem lehetek ekkora tehetetlen nyomorult, magam mögött hagyhatnék mindent, itt vár a nyugalom, hányszor kérte már Klaudia, hogy váljak el, én meg csak vacillálok és halasztok, nem tudom elhagyni, pedig csak magammal baszok ki, meg velük is, mindkettőjünkkel, legszívesebben belerúgtam volna abba az átkozott ajtóba, de akkor meghallotta volna, hogy itt vagyok, hát csak hangtalanul káromkodtam, hosszan, eltorzult arccal, aztán megfordultam, és elindultam lefelé a lépcsőn.

Tolvaj Zoltán

Antracit

*A tomboló gölem elhajtja karját a kikötő felé.
Oltalmazó áradás, fojtott vágybeszéd, személytelen
névmások. Elemzés, piktúra, felborzolt ecset,
köztes fajok kipusztulásán nem feladható közöny.
Elcseszett pillanatfestés, vizeletakvarell. Távolban
pislákoló úrszonda egybites idegkisülése. Halottnak
kéne tettetned magad, de tovább jelelsz. Kitartóan
hámlasz a lepedő alatt a dombtetőn összepolcolt,
égő széklábakon. Tíznapos udvarlást követően
hozzámentél ahhoz a faszhoz, nyolc év után tőlem
született agyalágyult fiad. Most jövök rá, amikor sok
éve fizetem a teniszbérletét. Eddig se egyenruhára,
kenyérre se kértél. Azt mondod, mindenre emlékezz.
A téglavörös pamlagra, cserepes bőrre, fekete izmok,
a korzó. Előfordulhat, hogy korompenész telepedik
meg a mézharmaton. Muscat Lunel. Tágra zárt végtag
dróntérképe, fröccsenő holdnedv, hamis élvezet,
kínosan fedő címkék. The office has a hard time
to believe how can I keep my above average living
standards. Kiszállsz a kádból, sose engedtünk vizet.
Nem folyt el muníció, a málló rozsdából arab jósnő
jósol jósolhatatlan jóslatot: egészen nyilvánvaló.
Leendő lelkészünk elkenődő proli verejtékből, havi
vérből készül el. Megszállottságunk évről évre csökkent,
a szabadság közelgett, gyakorlati óhajunk a csökevényes
hiperventillációra (a Zsigeri Démon tiltakozása nélkül).
Agyam tiszta, és biztosít afelől, akármilyen lehetséges.
A belsőégés jó, amíg nem karmolod össze a dugattyút,
nem kormolsz összevissza mindent, amit eleve felégetsz,
hiába mondod, szelíden, megfogansz, olvatag medve,*

*Olgád csak rád vár paranoid bifokális szemüvegében,
az úr szolgálóleánya végighányja a rekamiét. Reklámnak
nincs helye. Minden perszónám belőled beszél, hülye tenger,
persze, phone, vedd fel, pszichopatakszunk hosszú hónaljokon át,
le combtővig, de ha ennyire viszket, takarodj innét, üvöltöd,
nem veszem apául, se anyául. She is busy like a bee, but there
is no pollen. Let her bee – hadd zsongjon az Abbey road festett
zebráján túl. Úgyszincs stúdió, a tanulság kemény dió: hard nut
to tell – szkvírrel töri, szikvízzel issza (bazzmeg, asszociatív líra.)
My dear love, don't smile. We aren't at the end yet. I've been utterly
tempested by my mother ('s tongue). Hamvasságod nyáklapja,
anyád napjára ne fókuszálj. Valótlan döntések kataraktája
a szűk horizontod. I ignored you, when you tried to turn me
on. Maybe I was outrageous about the past. I felt treated
as an object. You are not completely mine. You're an asshole.
A mellkasod: otthonom. Belappadt, leépült, zihálni még tud.
Elviselhetetlen ráhelyezni a sorsom. Idiot wind,
meddő tüdőszél, nyelvízü sóhaj a fogaid tornácán. Lélegző
antikiterjedése nem gyermekszuszogás. Fületem tapasztom
bordakosaradhoz, sakálok üvöltését hallom. Zúgolódik a préri,
összebeszél. Ez a két szerencsétlen kiből fakaszt élővizet?
Átkelek fullasztó álmaidon, ahol az alabamai hőség nem
jelent semmit, de egy száraz akolban el lehet viselni.
Kezeim petyhüdtek, hatalmasak. Szerencséd, hogy hiányzik
belőlük a tettegesség. Memento mori a lombikokban,
kezdetleges fejem tartalma forr, a Szentháromság hanyadik
fokán roncsolom a porcot, nem pattogok tovább női
kínom trambulinján. Nem értem fejed kiszögelléseit,
férjem. Nyelvemet egy fürj adta a számba. A huszadikai
tűzijáték nem világítja be Szentendre partjait. Sharon Olds
fényképig jutok csak. Én vagyok a vízválasztó, mégis visszafűjsz,
akár a főn. Ködös lejtmenet vagy, pusztai előkép. A living
thumbnail. Hüvelyknyit csúszol, even the saints knew their
hour of failure and loss, rángatózol, de a tenyészetem máshol
jár képességben – vagy ha neked tetszik –, képzeletben.*

*Utálom a török kávéd pudvás szagát. Felhergel, ahogy belém
sulykolod, hogy sosem leszek mérvadó. Sharon Olds fényképét
összetépem, összeégetem. Belém hasít abortált jövőnk.
Hetvenévesen a mátraházi tüdőgondozóban matt sakkfigurák
koppanását fülelni, nézni a sarlóalakú kampót, ahogy koppan,
a küzdő térfeleket kockás koporsóba zárja. Lejárt parti, lejárt
barázda. Mennyi derű volt a göthös partyördögökben!
Porszemcsék a mohazöld szobaszőnyegen, tacsókóhere-szagú
skót pokrócok, vízköves zuhanytálcán az örök kórházi
dying fetus. Aki szült, nem ingerült, aki ápol, nem érzeleg.
A legidősebb ország ókori gyűjteménye frissebb, mint
túlképzelt életünk. Tőlem tudod, mi a távtartó szeretet.
Reszket a karod. Szőreid szarufénye jelentéktelen. Hiába
kavartad fel a rekkenő nyár állóvizét: megmaradt benned
ez a döglött, menyecskes önsajnálat. Lökött belga bébisitt,
hidrogénpalackos káoszkarosult. Antigoon hiába dobálja
albinó végtagjait a lefolyóba. Te nem patakparton alszol.
A lépcsőház alján porcelánként habzik a torkod. Ember-
bugyogásra torokporoltó. Csak egy főtuszt hagytam a
folyóban, kistarcsai üvegkonténerben jajong. Végre
megváltasz a konstans macskahúgtól. Semmink sincs,
smink se. A Szilas-patak menti hajnal viharában fedezett
friss tetem refluxával foglak kihányni. Működik a házasság,
melletted tagadásom fénytelen, lappföldi szögben ér talajt.
A fejed dezintegrációja aggaszt. Fehér szaténba tekerve iszom
a szemedből ömlő próféciaakat, mintha Chopin viaszszobrát
vernék szét érckalapáccsal. Lábam háromszöge között gyűrűző
évek, öreg tölgyek érzékisége. Nyald ki a kurva életem. Hidd el,
sokkal jobb lesz, ha szobafestő-mázolóként funkcionálsz.
Morrisra Capo Colonnában jött rá a hullámverés. A barom!
Alig várta, hogy tükrörtojásként placcsanjon szét az agya. Kuss,
most mosogatok, kedvesem. Nedvesen cseteltek; nem hallod,
kit fűrészel a szív? Vagyis benned ez a dekopír-ideg? Falkáid
sziszegve csoportosulnak. Járási Schrödinger, te iszonyú faszkalap!
Családtalan alkóv csalásaként füledbe döföm az indítólucskot.*

Északi-tengeri tintahal, hajadon oltom el a Halakat! Ne közelíts. Palackorrú szifilisz. Hiperthroid torkom rákoldalas, pálmát metsz, agavét, kiállózlak az oltott korallból. Peszticid fájdalomad kiműtöm a zsiromból. Nem főzök agapét. Mindkettőnknek emberi módon kell viselkednie, viszont képtelen vagyok elvonatkoztatni attól, hogy egy elképesztő barom vagy. Saját szavaidat visszatükrököm a torkodba, deep throat for the deep words, tracheáid legalsó, száraz porckorongú, korondi díszes, beszédképtelen természetjáratáig. Senkinek sem kell egy kövér alkoholista. Ez így van rendjén. Ebben az állapotban nincs esélyed. Lehet, várok azzal, hogy ezt elküldjem. Hat év után most lettem végre szabad, és asszem azzal is téged hibáztatnálak, ha magamat hátráltatnám vele. Nem tudom, mikor leszel ép. Mindenki volt egyszer, talán. Együgyű gyűlölőm, ott maradt pöttöm, szexi (?) farmergatyám, nincs több türelmem. Számokba fojtani az alvást? Csörgess rám, ha netán elvérzel. Tóni kutya algoritmusával semmi gond, tüntet a bűdös szigorával, kaffog egy tál lencsébe olvadt állkapoccsal, miért kell folyton belérúgni? Takaríts szívvel-lélekkel! Mint csendes cseléded. Magas, kaukázusi, barokk hangszerek öre, Napfogyatkozóm Vitray-féle kötött kardigánban mást se tesz, csak ül, néz. Kezei közt halott öfelsége, felderítetlen jövője, ilyenkor fejedhez vágnám a baldachint, hogy cselekedj, de ő ízig-vérig pakisztáni, nőtlen ez ideig. Később a rongynak neve lesz, hosszan becézi a vicsorgó károsultat. Garantált kékeslila foltok alvás közben. Csak azért, hogy beléd fojtsa, rád rója, feléd forduljon minden szószilánk acsargó szemfoga, amit az általa szétvert tárgyak rám zúdítottak. Szósalak, sómező, feldúlt otthonaink. Beléd oltom salaktetveim. Bedobom, elröpülsz. Nem tagadok oltványt, oldalvágányt, szegről-végről kollégák, barátok vagyunk. Vagy nem? Nem mindent mondasz. Így működik a terepasztal (a Romterep-és a „járj”), vatikáni venyigék, gerlék, átkozott igék, a 107-esen a pleisztocéni Heinék: így múlik el Kőbánya proli dicsősége, így süllyed, így olvad a csepeli Antarktisz, egy kiürült személyhez ne vezessen emlékezetes ábránd. Szeretnéd, ha egy halott lefejelne? Nem vagyok benne biztos, hogy defibrillálni tudod a jót. De most, ahogy így elebédelek magamban, maradékainkon

csicsergek és nyammogok, átlátom korai fényképeid vakító együgyűségét. „Szinte gyermeki izgalom fog el, ahogy elnézem, milyen gyönyörű nővé fogsz öregedni.” Nekem illet ne. Vonaglok a reptéri alagútban, folyjon az orrom a légkonditól, taknyos vérem kokaintól. Szennyesed közt üvöltök, faszszopó cafrikaéj van, fahusáng, ütlegeled suta őzem, feldiszítem kidőlt olajfúrótornyodat. Manausban kardra szúrva kínálják így csirkeszívek tömkelegét, bárka függőhídja a Dormeóm, benned nincsen ennyi. Hemzseg az anyai hormon, nőiesen brutális a vállam, tenyeresem andalúz, térdem texasi. Remélem, ez még nem a végső beágyazódás. Selypegő szizigumom rettenete, te szerencsétlen. Tetves holdegyüttállás. Királyságom nemzeti lobogója kopott lebernyeg. Nyugi, lesz töltött káposzta, újramelegítve se szar, vad éjszaka, üvöltő rozmár, Balut-kiskacsa. De most van az, hogy megjött. Gyere le a Római-partra, pancsolunk, nagyon félek, hogy átszakítaná szűzhártyámat a Nap. Mindenkit leverek. Kétszer megyek neked, ha kérlek, nekifutásból, mert szörnyű tragédiákká szőhető egy nő jellemvilága, és téged ez a veszély nem fenyeget. Se világod, se jellemed. 110 kilós korod óta perzsel a nap, járszági koca, tudom, az acetonon túli idomtalanság dalai. Bekészít magyarhonod, a nevedre sem emlékszem. Ne vess meg, földrajzilag inkorrekt, amit tettünk. Nevetésed az egyetlen cheap flight. Egy esetlen névelő többet ér minálunk. Teljesen felesleges ez a bőnyálú kín, az ínyed, amihez ragaszkodom foggal-körömmel. Ne aggódj, élek. Antigoon szobra áll, leválni készülő karja az esőben ázik a dóm előtt. Hiányoznak az ottani újságok. Telebagózott könyveid, az alvilági kultusz, az idegesítő zajzene, a Händel. Az idő itt elég fasza. A légkör beszámítható. Az utcák szűkek, szélesek. A cukrászdában idős nők ülnek. Tompa villával mignont szabdalnak. Nehéz az élet. Vigyázni kell. Tapinthatóak vagyunk, akár a marcipán. Él egészségesen. Ápold lezáratlan dolgaid. Puszi. (Sietek fogászatra, majd mosodába.) Vigyázz magadra. Gyermeki szeretettel ölel: A.

Juhász Zsuzsanna

Önértelmezési útmutató

Na és? Nem te lennél az első, aki átáll. A történelem folyamán.

De az talán igen, aki hol átáll, hol visszatér, akár pár héten belül többször is.

Mert lásd, pár napja hálaimát készültél írni a kisnyugdíjasokért, közmunkásokért, hajléktalanokért, minimálbéresekért és mindenkiért, aki valamilyen hitel foglya.

Ma pedig mindehhez semmi kedved, látom. Az emelkedettséget és vele az együttérzést elfújta vagy inkább megrágta és kiköpte a tegnapi hosszú műszak.

Az együttérzés ehetetlen lett. Emészthetetlen.

És akkor hogy is van, hogy is tanultad? Mikor van forradalmi helyzet? Ha az uralkodó osztály már, az elnyomott pedig még nem tud társadalmi stabilitást biztosítani.

De látom, te azt se tudod, hova sorold magad. Mert most, mikor se aranynak, se pénznek, se részvénynek nincs stabil értéke, és a termelőerők hol ennek, hol annak a kezébe jutnak, s te vállvonogatva nézed föld, víz, levegő, erdő ki- és újraelosztását, hogy *na és?* Majd úgyis visszavesszük. Akkor tényleg jobb, ha téged a két kezed és eszed tesz uralkodóvá. Tehát az uralkodó osztályhoz tartozik mindaz, aki per pillanat dolgozik. És kutyakötelessége hálásnak lenni azoknak, akik az uralkodó osztály koldusmorzsáin élnek. Akik beérik kevéssel, és nem lázadoznak. Tűrik, eltűrik a keveset.

Gondoltad te ezt körülbelül tegnapig. És a hálaima el is készült volna, ha körülbelül egy hete nekiállsz.

Míg ma már másképp gondolod. S fogalmad sincs, mi történt, mi történt veled, csak kapiskálsz. Hogy a szomszéd roknyudíjas tett be neked. Aki a nyári hőségben ventilátort használ. Az a vacak kis helyi hűsítő buktatott ki, buktatott meg téged. Te király,

te kezeden, eszeden bölcsen uralkodó, te. Hogy neki miért van? Neki hogy telik, hogy fér bele neki az áramszámlájába egy ventilátor is?

Míg neked, a királynak, aki láthatatlan koronát, de mégis koronát hordasz, eszedbe se jut ventilátorban gondolkodni. Te ablakban, ajtóban, lakáson belüli széljárásokban gondolkozol. Zöld, környezet- és pénztárcakímélő módon tartod magad. És a huzatot elnevezed okosan kimódolt, ingyenes széljárásnak. S csak egy ugrásnyira vagy attól, hogy fiadat megkérd, ugyan látná el a lakást aprócska szélmalomokkal. Osztanád tehát az észet, osztanád meg szépen még a szelet is. Ha a testedre jut, jusson a szegény malomcskákra is. Te hülye, te magad etető király, te király, aki nek bolondja is te vagy, magad vagy.

Mert azért biztos, ami biztos, olykor sapkában ülnél a fotelodban, élvezve a kereszthuzatot, de félve is, hogy begyullad a fél pofád, és mehetsz nagy nyílallások közepette dolgozni. És dolgozhatsz is így, fájdalmas nyílallások közepette. De a családnak nem szólsz semmit a huzatot kapás félelmeiről. Hallgatsz róluk, mint szar a gazban. Király ne panaszkodjon, a királynak legyen minden jó, hisz' ő a király, tehát neki a legjobb. S mivel király, és neki nagyon jó, hát ne akarjon semmiféle változást.

No de a ventilátor tényleg betett. És olyan lettél, látom, mint egy igazi király, látni se akarsz a koldusaidat, a lehetséges elégedetlenkedőket. Nemhogy imát, hálaimeit írnál hozzájuk. Bár tényleg nehéz lenne huzatban ülve, míg odaát a rokkszügy a gyengéd körlapátkák gyengéd szellőjében hűsöl. Vagy alszik. Napközben. Holott éjszakás te voltál. Meghosszabbított műszakban. Te, te hülye, bolond, de okos bolond, posztmodern király. Mert azért éjszaka király voltál, álruhás, dolgozó király. És büszke is, és kreatív is. Ötletes, hogy mezítláb csináltad végig, és folyton vizezett hajjal. Hűtötted magad alulról-felülről, mintha sokmillió precíziós gép lennél. Finom, drága műszer. És az is voltál, és akkor ugyan mi van? Mi, ha egyszer annak kell lenni, drága gépnek egy technokrata kor technokrata világában. Gépnek, térben és időben.

No de a gépnek nincs istene. Nem is kell neki. Míg neked azért kellene. Mert a gépnek mindegy, hogy mit csinál, fűtőelemet vagy atombomba-alkatrészt. Csak neked nem mindegy. Vagyis nem szabadna, hogy mindegy legyen. Neked, mivel ember vagy, tudnod kell, hogy meddig ér a kezed. Kezed munkájából mi lesz, ki lesz még rajtad kívül.

Mert ez a rokkantnyugdíjas lesz még. Ez a szörnyen kövér, járóképtelen, aki a te adóforintjaidat hűsöli el éppen. De eldönteni neked kell, hogy mit szólsz hozzá. Feldühít-e, vagy csak a válladat rándítod. Mert addig, szívem, nincs istened, míg hezitálsz, töprengsz, míg hol ezt, hol azt érzed. Vagy ha van, hát megboldondítod szegényt, nem tudja, hogyan értelmezze a sóhajaidat. Itthon vagy munka közben. Bár, ki tudja, talán ért téged szavak nélkül is.

De érezni akkor is neked kell. Egyet érezni, és legalább egy ideig ezt az egyet érezni. Dühöt a kövér, pihegő test láttán, és szánalmat a saját, litereket kiizzadó, egy éjszaka két kilót veszítő testedre gondolva.

Vagy döntve, eldöntve, hogy nem érdekel, mire költik az adódat. Dolgozol inkább több millió társaddal együtt. És süket leszel, nem hallod meg a ventilátor surrogását. Mert az jobb lesz teneked.

Ahogy ukrán barátnőd se hallja meg a szomszédban az elesett fiú anyjának gyászsikolyát. Mert ő, a te ismerősöd eleve megtagadta a fiát. Eszébe se jutott Jézus, aki megjövendölte Péternek, hogy megtagadja őt, mire a kakas háromszor kukorékol. De ez az asszony, pedig még semmit nem kérdeztek tőle, eleve elhárította, hogy azt mondja majd, ismeretlen helyen tartózkodik a fia. Holott mindennap egy házba mennek be aludni este. Hisz' otthon van, vele van a gyerek. S az anya szájában máris kész a válasz. Őt érd utol, szívem, ha tudod, a mimikriségben. Hogy az anyák – madarak, emlősök – mind előrelépnek, ha baj van. Magukra terelik a ragadozók figyelmét, míg kicsinyük messzire szalad, vagy csak rettegve elbújik. És várja a vész elmúltát. Mert látod-e, ragadozó a háború, mindegy, milyen. Az anyáknak az

igazságos, a honvédő háború is csak ragadozó. Mert nem kérdi, mibe került, mekkora anyagi, érzelmi áldozatba az a hús, az az agy, a diplomás, az a máj, az az első, a legfinomabb falatokkal etetett. Nem, a predátor nem kérdez ilyesmit, csak fal. És a háború olyan, hogy minél jobban, bőségesebben eteted, annál többet kíván. Ezért béketárgyalásokat sürget mindenki, nem küld segítségnek katonákat, már fegyvert se nagyon. Hanem csak néz, pislog, hogy miért is harcolnak tovább, félévvel a békeszerződés után. Mert dehogy akar már bárki idegen földeket szerezni, ha egyszer elég a gyarmatosításhoz az államnak adott kölcsön vagy gyárak telepítése az olcsó munkaerőre alapozva. De háborús övezetbe ugyan ki megy? A hollók. Kívájni a katonák szemét. Mert a dögevőket se érdekli, mit jelent az anyáknak a gyerek jóllakottan, jókedvtől csillogó szeme.

S akkor ne halld az asszony jóízű nevetését, a már-már kislányos tapsikolást örömeiben, hogy szépen nő az uborka, magot fogott a paprika, paradicsom. Hogy földjei termékenyülten-elnehezülten várják mindig az esőt. Mert csak egy lánya mert szaporodni ott. Fia, a rejtegetett, elvágyik onnan, és nem akar honvédő lenni, és másik lánya is elkészül onnan, békés országba. Mondta is az asszony, mire fogja ott őket? A semmire? Mert ahol háború van, ott a semmi van. Hát ne irigyeld se a földjeit az asszonynak, se a kaméleonságát. Inkább tanuld el tőle, hogy haza csak ott van, ahol anyák és fiak szabadon, békében élhetnek.

Ahogy az az izraeli kereskedő, aki hallja a szomszéd ország polgárháborús lövedékeinek becsapódását. De készül, a napi munkára készül.

Ahogy ma férfiak milliárdjai nem hallják meg süldő, fiatal lányok és érett asszonyok petefészkeinek bugyogását. És nem csinálnak nekik gyerekeket. Inkább csomót kötnek a pöcsköjükre, csomót az agyukra, hogy nehogy. Ne kelljen a gyereket háborúra, aszályra nevelni.

Ahogy senki se hallja a klímamenekült kamaszfiú sóhaját a vadiúj matracon, az adományruhába öltöztetett, fertőtlenített test sóhaját. Mert ő, a kiskamasz, maradt volna otthon szívesen,

ha családja utolsó anyagi erejéből nem lökte volna át a tengeren ide, Európába. De még ő maga se meri meghallani a saját sóhaját. Mert nem, nem akar hálátlan lenni, szemben az otthon maradtakkal. Pedig hát dübörög, zakatol, vulkánként forr benne a honvágy, szívem. De ő is uralkodik magán, és hallgat és süket önmagára is.

Hát szólj inkább a sóhajok istennőjének is, hogy legyen süket. Hogy ebben a feje tetejére állított világban jobb, ha nem hallja meg a sóhajtásokat, és nem segít lefordítva a sóhajok *tartalmát*. Mert ilyen az ember, látod-e, ilyen. Mint te. Háborog, háborog, de ad, ad mégis.

Ad dühödten, de mégis ad. Ad a koldusnak, ad a rokkantnyugdíjasnak. Ad, pénzt küld, mihelyt teheti, az otthoni éhezőknek. És addig is nap mint nap szégyenkezik, hogy ő jóllakásig ehet.

Mert ilyen az ember. Morog, dohog, de míg tenni bír, ad munkája gyümölcséből. Mert nem jó az embernek egyedül enni.

Mert majom az ember, okos, jóra való, jólelkű csimpánz, akit felbosszant a kolduló, kérésztárs, mikor ő eszik. De ad.

Félig megevett banánját hajítja oda, csak hogy véget vessen a koldulásnak.

Hát te se keress itt semmiféle kiválasztottságot. Fogadj be annyi embert, jót, rosszat, épkézlábat, rokkantat, fiatal és öreget, amennyit csak bírsz, amennyit elbír a bárkád.

Az a picike, ami a szíved oltalmában ring a véreden.

Te majom! Te szép, te okos, jószágos, ugyancsak főemlős lény!

Dezső Katalin versei

Anonymus

*Isten akartam lenni az elfelejtett ember vidékén,
a háborús eget ott láttam először, és ott gondoltam arra,
nem lenne könnyebb út az sem, ha megtanulnánk
magunk helyett mindenkit szeretni.*

*Élek, mert az élet dolgozni segít,
és a hangot csak a földön dolgozók szelidítik.*

*Nagy fájdalmakat olt az alatta nyomorgókba egy sokadik isten,
értetlenül nézik szenvtelen arcát,
ekkora szenvedés alatt az univerzumnak is nyögnie kell.*

*Ha szexhez fogunk, az sem a mienk egészen,
óvszerreklámok fehérneműreklámokkal közöszülnek,
a nász megszüli a lebutított fogyasztói társadalmat,
nincs felesleges energiánk a felháborodásra,
de az imáinkat biztosan meghallgatják,
ha jó hangosan mondjuk őket:
legyen akciós a túró a héten,
hadd süssünk belőle egy olcsóbb életet.*

Res Gesta

*Az éjjel hirtelen felkapcsolt villany fényemléke,
a retinán a komód árnyéka,
amikor lassan lesz reggel,
és gyorsan sötétedik minden hétfő,
hajnalban a boltba sietőknek,
akik bort vesznek, és pálinkával köszöntik
a tájba születő meddőséget,
mindig nagyokat köszönök.*

*Félek, hogy a hozzám közelállók,
hozzám közel eső térben és időben halnak meg,
és a ravatalon torkukon akadnak a legféltebb szavak.*

*Friss levegőn cigarettázni olyan,
mint elsózni az újszülöttben alvadó anyatejet.*

*Elhagyom ezt a rendszert,
a megyét, a dialektust, a kapu előtt fejlődőket,
egy másik várost köpök arcon,
mert elfelejtem, mit érez az,
aki vízbe fullad, ha az árnyéka a partról nézi,
és nem siet a segítségére, ha végleg elveszett.*

Mozaikok

*Megszenvedem, hogy rímed legyek,
de elrontom ezt is, ahogy a reggelt,
felkeltem, és az ablakba álltam,
mert viszonzatlanul tulajdonodba kellett lépjek.*

*Csak az az enyém, ahogy rád emlékezem,
a felejtésed szögesdrótjára,
amin a szívem két hónapja fennakadt.*

*Utánad kellett volna futnom,
s mondanom, itt hagytál valamit,
ami még fontos lehet,
de magamat nem merem
felmutatni ereklyeként,
mit nyújthat egy ostoba nyomorult,
aki a tükörképének is ismeretlen?*

*Ma időben elaltatsz, és utána te másnál alszol,
engem feladnod erény, nem gyáva okozat,
a kilincset, nem a kezemet fogtad utoljára,
a vágások a tenyeremben ülnek,
sose mertem neked megmutatni,
attól tartok, megijednél, hogy onnan közelítek,
ahonnan még nem nézett rád halandó.*

Majoros Sándor

Szamártemetés

– Szóval maga az a céllövőbajnok!

Storczl őrnagy föl sem nézett a papírjaiból. Adjutánsa egyenként helyezte elé az iratokat, ő egy pillantással mindegyiket átfutotta, aztán rájuk firkantotta a nevét. Akkurátusan dolgozott.

Szemben vele, az asztal szélétől szabványos távolságban egy húsz év körüli legény állt előírás szerinti haptákban. Mindkét tenyerét a nadrágja varrására szorította, és egy kicsit előrebökte az állát, ahogy a kiképzésen tanulta. Mereven elnézett az őrnagy feje fölé, a sokkazettás bosnyák ablakon keresztül ki az udvarra, ahol, mint egy némafilmben, hangtalanul jöttek-mentek az ellátmányt és hadifőlszerelést cipelő alakulatok.

Nem érezte szükségét, hogy válaszoljon a kérdésre, mindketten pontosan tudták, miért van itt. Az őrnagy végzett a papírmunkával, és szemüvegét följebb tolva szigorúan végigmérte az előtte állót.

– Egy számár élete szárad a lelkén, közlegény! Egy ártatlan bosnyák számáré! Meg sem kérdezem, mi vitte rá erre a becstelenségre, mert úgylis csak hazudozna. Nézzük inkább a tényeket! Krampf, adja ide a jelentést! – fordult az adjutánsához.

– Parancsára, őrnagy úr!

Az adjutáns a hóna alatt szorongatott mappából előhúzott egy lapot, és letette az őrnagy elé.

– Itt az áll – mondta az őrnagy, miután ellenőrizte az írást –, hogy a tegnapi lögyakorlaton Müller Eduárd közlegény önkényesen célba vett és leterített egy pásztorszamarat, ami a löiránytól kilencven fokra, a hegytetőn helyezkedett el. Tettével súlyosan veszélyeztette a gyakorlatozók testi épségét.

Az őrnagy hanyagul az asztalra dobta a papírt, és fölállt a székéről.

– Remélem, tudja, hogy ezért kikötetés jár! – förmedt a katonára. – Boszniának ezen a részén szerbek laknak, és nekik már az is sértés, hogy látnak bennünket. Erre maga lepuffant egy szá-

marat, ami valakinek a tulajdona! Ki fogja kárpótolni a gazdáját? Talán maga? Lófaszt van magának erre pénze! Az a szerencséje, Müller közlegény, hogy holnap reggel továbbmegyünk, különben megemlegetné ezt a napot, meg azt is, amikor megszületett!

Müller közlegény nyelt egy szárazat, és mintha ki is billent volna a merev vigyázállásból, de az őrnagy ezt szerencséire nem vette észre. A tiszt összekulcsolt kezében úgy rázogatta a ceruzáját, mint aki roppant súlyos döntést fontolgat.

– Mi a fenét csináljak most magával? – mondta a poros ablaküveg felé fordulva. Az udvaron egy század éppen a díslépést gyakorolta, és úgy tűnt, az őrnagy teljesen belefeledkezett a látványba. De hirtelen visszafordult.

– Az lesz a büntetése, hogy visszamegy a lőtérre, és elássa a szamarat – mondta olyan hangon, mint aki kegyet gyakorol. – De nem úgy ám, ahogy egy dögöt szokás, hanem előírászerűen, megadva neki a végtisztességet. Szabályos sírgödröt ás, és tisztelg, amikor befejezte. Személyesen fogom ellenőrizni a munkáját. Végeztem, elmehet! Krankl, intézkedjen, hogy Müller közlegény csákányt és lapátot vételezhessen, és adjon mellé fegyveres kísért!

– Engedelmével, már megtettem – mosolygott az adjutáns, mintegy jelezve, hogy ez az eset nem éppen precedens nélküli a Császári és Királyi Hadsereg történetében.

Müller közlegény ezután szinte vidáman távozott a tegnap lefoglalt és parancsnoki szállássá alakított karavánszerájából. A lehető legjobban jött ki ebből a helyzetből, így elmondhatta, hogy minden borúlátó jóslat ellenére megérte fogadnia a zászlóalj legnagyobb vagányával, Spílerrel.

– Látod azt a csacsit ott a gerincen? – súgta oda neki, amikor az első lövések után szünetet tartottak. – Mit adsz, ha leszedelem?

– Cégéres ökör leszel, ha megpróbálsz – mondta Spíler –, de ha eltalálsz, neked adom a meztelen nős dóznimat, ha nem, jössz nekem a te oroszlanosoddal.

– Nem kell a dóznid, a kártyádat add, amivel trükközni szoktál – alkudozott Müller.

Spíler ördögi vigyorral mondott igent. Abszolút biztos volt abban, hogy megnyeri a fogadást, mert a távolság köztük meg a számár között megvolt vagy négyszáz méter. Nem tudta, hogy Müllerne vadász volt az apja, és már kisgyerekkorában megtanította lőni.

Most itt van a zsebében Spíler körömnymokkal meg más jelekkel megcinkelt paklija, és mehet vele szamarat temetni. Ha jobban belegondolunk, még így sem olyan rossz ez az üzlet, mert amíg a gödröt ássa, a többiek a dízlépést fogják gyakorolni. Teljes menetfelszerelésben, ahogy illik. A gatyájuk is lucskos lesz az izzadságtól, miközben ő, ha akar, bármikor megállhat pihenni.

A szeráj udvarán egy alacsony, zömök katona várt rá, föltűzött szuronnyal a puskáján.

– Íme, a kísérője – mutatta be őket egymásnak az adjutáns.
– Ő fogja fölügyelni a munkáját. Most kilenc óra van – nézte meg a zseboráját –, és bár az őrnagy nem szabott határidőt, ez nem jelenti azt, hogy a végtelenségig babrálhat azzal a tetemmel. Gondolom, nem lesz túl szigorú elvárás, ha azt mondom: sötétedés előtt legyenek készen. Részben azért, mert különben lemaradnak a vacsoráról, másrészt azért, mert éjjel nem tanácsos a hegyek közt botorkálni. Ez már az ellenség földje.

Azzal sarkon fordult, és otthagyta őket.

– Örvendek, Müller vagyok, Müller Eduárd, vagyis Ede – nyújtotta a kezét az őrizetes.

– Zekics – válaszolt hűvösen a köpcös. – Zekics Jusztimir. Hogy vinne el az ördög!

– Mi bajod van velem? – tárta szét a karját Müller. – Nekem köszönheted, hogy megúszod a gyakorlatozást! Kiballagunk a lőterre, ripsz-ropsz elássuk a dögöt, és estig heverészünk.

– Azt hiszed, ez ennyire egyszerű? – markolta meg a puskája szíját Zekics. – Hát neked aztán fogalmad sincs, mibe kevered-tél! Itt nincs más, csak kő meg kígyó. Vért fogsz pisálni, mire ki-ásod azt a gödröt!

– Ketten csak elboldogulunk vele valahogy...

– Rám ne számíts! Nekem az a dolgom, hogy őrizzelek – jelentette ki Zekics. – Na, fogd a szerszámot, és indulás! Ha fecsegünk, csak az időt pazaroljuk!

Ugyanazon az úton ballagtak, amelyen tegnap a zászlóalj masírozott. Akkor még vidáman, énekszóval közelítették meg azt az U-alakú völgyet, amelyet a parancsnokság lőtérként használt, most meg némán, szinte szégyenkezve lopakodtak. A tegnapi jókedvnek morzsája sem maradt, vagy ha igen, mire odaértek, fölcsipegették a verebek. Az út mentén, a karavánszerájtól távolodva egyre elszórtabban szegényes parasztházak sorakoztak. A tegnapi parádé azért előcsalogatta belőlük a helyieket. Posztógatyás, csúcsos süvegű hegylakók, tarka szoknyájú asszonyok és mezítlábas kölkök csödülete figyelte a menetet, és hallgatta a számukra idegen, de erőteljessége miatt tiszteletet parancsoló katonanótát. Storczl őrnagy kissé makrancoskodó pej lovát táncoltatva, előírászerű tartásban – derekát kihúzva, a gyeplőt jobb tenyerén nyugtatva, a bal öklével pedig a csípőjét megtámasztva – követte a kilométeresre nyúló menetoszlopot. Mindnyájan érezték az erőt, a büszkeséget, és azt a boldog izgalmat, amit a fegyver birtoklása telepít az ember lelkébe. Vigyázz, Szerbia, meg vannak számlálva a perceid, közeledünk!

Ehhez képest ma mintha az egész környék a szamarat gyászolná. Sehol egy teremtetett lélek, a viskók udvarából még a tyúkok is eltűntek, és a vállon vitt szerszám zörgése olyan éles lett, akár a kiáltás. Az őrnagy segédtisztje azt mondta, itt a szerbek vannak többségében, ami egybevág azzal, amit az eligazításokon hallottak: Bosznia lakossága úgy oszlik meg, hogy a városokban főként muzulmánok, a falvakban pedig szerbek laknak. Ha ez igaz, akkor az a szamar valószínűleg szerb emberé volt, vagyis nem árt óvatosnak lenni. Ezek a bocskorosok mindenre képesek.

Így tűnődött Müller közlegény, miközben hat lépéssel Zekics közlegény előtt cipelte a csákányt meg a lapátot. Már most kaparta a torkát a szomjúság, pedig még messze voltak a szurdoktól, nem beszélve arról, hogy nagyon meleg napnak néztek elébe, ráadásul arra is számíthattak, hogy a kövek között megszorul a forróság.

– Furcsa neved van, pajtás, hová valósi vagy? – fordult hátra Müller. Nem volt ínyére ez az őrző-őrizetes játszma.

– Miért érdekel az téged? – vágott vissza Zekics.

– Érdekelni ugyan nem érdekel, mindenkinek olyan neve van, amilyent az Úristen adott neki, de a tied... már meg ne sértődj: egy kicsit szerbes. Márpedig ha szerb vagy, jobb, ha mindjárt az elején tisztázzuk a dolgot.

– Horvát vagyok. Bunyevác.

– Akkor ismerned kell az itteni nyelvet.

– Ismerem is. Ezért választottak ki. Az adjutáns azt mondta, jól jöhet majd, hogy meg tudom értetni magam a parasztokkal.

– Mi közünk nekünk a parasztokhöz? – torpant meg Müller.

– Látod azt az öreget? – intett fejével a háta mögé Zekics. – Elejétől fogva követ bennünket.

Müller megfordult, és valóban: jókora távolságban tőlük egy parasztot látott ballagni az út szélén.

– Egyedül van, mi meg ketten – mondta Müller, és megigazította a vállán a szerszámokat.

A horvát ehhez nem tett hozzá semmit, amiből Müller azt szűrte le, hogy már nem ragaszkodik az őrzött-őrizetes szerephez.

– A csobánokkal vigyázni kell – mondta Zekics. – Az már biztos a gúnyája alapján, hogy nem lehet horvát, csak szerb, esetleg bosnyák.

– Úgy tudtam, a bosnyákok is szerbek.

– Elméletben igen, de minden második szavuk török vagy albán.

– Nekem úgy tűnik, ez az ember reggel az őrnagy várószobájában ült. Csodálkoztam is, hogy mit keres ott egy birkapásztor.

– Ha ott ült, akkor panaszra ment, vagyis ő a szamár gazdája. Errefelé az a szokás, hogy a nyáját szamárral tartják egyben. A kutya lába nem bírja az éles köveket. Nem lepne meg, ha az a paraszt törkést rejtegetne a gatyája korcában, hogy egy alkalmas pillanatban kionthassa vele a beleidet.

– Még jó, hogy van egy puskánk – jegyezte meg Müller némi nyugtalansággal. – Remélem, tudsz vele bánni.

– Lehet, hogy nem vagyok olyan mestere, mint te – célzott a tegnapi történetekre Zekics –, de a puska az enyém! Neked ott van

a lapát meg a csákány! Valahogy elkaparod azt a dögöt, és, amilyen gyorsan csak lehet, eltűnünk innen.

– Két ember harmadannyi idő alatt végzi el azt a munkát, mint egy.

– A mondás másik fele meg úgy hangzik, hogy amit neked kell, azt nem fogja helyetted megcsinálni senki – mondta Zekics. – De ne aggódj, majd a paraszton tartom a szemem.

Ebben a feszült hangulatban érkeztek meg a lőtérre, ahol a tegnapihoz képest olyan súlyos volt a csönd, hogy szinte bántotta a fülüket. Elhaladtak a lőállások mellett – a csizmájuk körül csilingelve méltatlankodtak az otthagyt üres hűznik –, aztán neki-vágtak a hegyoldalnak. Mire fölérték a gerincre, mindkettőjükről csöpögött az izzadság.

– Még mindig azt mondd, jobb itt, mint a díslépést gyakorolni? – törölgette a homlokát Zekics, de Müller nem válaszolt. Minden figyelmét a szamár kötötte le. Sokkal nagyobb volt, mint amekkorának gondolta, főleg azért, mert tegnap óta alaposan fölfúvódott. Az oldalára dőlve feküdt, szájából megfeketedve lógott ki a nyelve, és a lábai úgy ágaskodtak a törzséből, mint a vásári duda sípjai. Csak úgy szította maga körül a bűdösséget.

– Na, akkor jó munkát! – telepedett le egy sziklára Zekics, és elővette a kulacsát. Onnan fönről jól látták, hogy az öreg pásztor is megérkezik a lőállásokhoz, és pipára gyűjt.

Müller is kivett egy szál elősodort cigarettát az oroszlános dóznijából. Azt rögtön fölfogta, hogy a dögöt nem érdemes mozgatni, mert csak növekedne a bűz, ezért hozzá minél közelebb kell kiásni a gödröt. Az émelygését legyűrve olyan közel húzódott a tetemhez, amennyire csak lehetett. A nagy testű, fekete döglegyek falkában zümmögtek a feje körül, miközben már most elviselhetetlennek érezte a szomjúságot, pedig még hozzá sem fogott az ásáshoz. Ha nem várt volna rá ez a kínos kötelesség, talán még tetszett is volna neki a tájék: mindenütt erdővel borított hegyek, csak ez a szurdék volt kopár, mintha egy óriási karom vajt volna bele.

Megköpködte a markát, aztán a csákányt fölemelve erőteljesen lesújtott. Akár egy öntöttvas lemezre csapott volna, a szerszám

visszapattant, és jól láthatóan szikrát vetett. Igaza volt a horvát-nak: nem volt itt más, csak kő meg kígyó, bár az utóbbiaknak volt annyi eszük, hogy valahol a hűvösben rejtőztek.

Még egyszer nekiveselkedett, de most úgy, ahogy a kovácsok szokták, a feje fölül ütve. Ki is fordított egy kődarabot a helyéről, ám alatta még fehérebbnek és masszívabbnak mutatkozott a szikla.

– Nem megy – rogyott le Zekics mellé. – Inkább jöjjön a hadbírótság.

– Ne add föl ilyen könnyen! Talán az is elég lesz, ha körberakod kövekkel. Lentről úgy fog látszani, mintha elhantoltad volna. Mert azt kötve hiszem, hogy az őrnagy vagy bárki más fölkapaszkodna ide, hogy vonalzóval meg körzővel ellenőrizze, megfelel-e az előírásoknak a mauzóleum.

– Ha Storczl kijön ide, nyersen megeszem a dög heréjét – jelentette ki Müller szárazon. – De az adjutánsban nem vagyok ennyire biztos. Az a gyanúm, hogy az ő ötlete volt ez az egész. Storczl vérbeli katona, tudja, mit jelent négyszáz méterről eltálcálni egy tenyérnyinek látszó célpontot. Talán meg is dicsért volna, ha nincs ez a pojáca.

– Vagy ez a paraszt – mutatott le a völgybe Zekics.

– Az anyját! – pördült meg Müller. – Mi a fenét akarhat? Talán pénzt?

– Nem hiszem, hogy pénzt, de hogy valami elégtételt, az hét-szentség.

– Ismered a nyelvet. Mért nem beszélsz vele?

– Mit mondjak neki?

– Kérdezd meg, miért követ bennünket.

– Az lenne ám a provokáció!

– Akkor kérdezz bármit, csak nyögje ki, hogy mit akar!

– Majd ha eltemetted a dögöt. Mifelénk azt szokták mondani: előbb ugorj, és csak aztán mondd azt, hogy hopp!

– Lehetetlen alak vagy, remélem, tudod – dörögte Müller, és kelletlenül föltápáskodott, hogy a szamar betakarására alkalmas köveket keressen. Első ránézésre úgy tűnt, lesz is bőven nyersanyag, de amikor egy darabért lehajolt, kiderült, hogy az

csak a hegy kiálló tüskéje. Hiába verdeste a csákánnyal, alig bírt róla lefaragni néhány szilánkot. Végül lucskosra izzadtan, erőltetnül ült le Zekics mellé, aki, bár nem erőltette meg magát, ugyanúgy szenvedett a hőségtől.

– Itt csak a dinamit segítene – dörzsölgette a tarkóját Müller.
– Az öreg bírja még?

– Magad is láthatod – intett a völgy felé Zekics.

Müller hasra fordult, és hosszan, elgondolkodva nézegette az egyik lőálláson tanyázó öreget, aki maga volt a megtestesült nyugalom, még csak föl sem emelte a pillantását. Müller minden vagyonát odaadta volna, hogy megtudhassa, mi járhat a fejében. De nem volt semmilyen vagyona. Vagy talán mégis?

– Mondd csak pajtás, szoktál kártyázni? – kérdezte olyan behízelt hangon, ahogy a cipőkefével házaló kucséber próbálja elsózni a portékáját.

– Mindenki szokott – vetette oda Zekics. – De hogy jön ez most ide?

– Nálam van Spíler paklija – mondta Müller, és leporolta magáról a fűszálakat.

– Az, amivel dagadtra nyerte magát? – vont a föl a szemöldökét Zekics.

– Az.

– Ne kábíts! Spíler előbb hagyná elfolyni a vérét, mint hogy kiadja a kezéből azt a paklit!

– Tegnap mégis ideadta: fogadtunk, és vesztett.

– Á, szóval ezért puffantottad le a csacsit! – húzta mosolyra a száját Zekics. – Nagyobb barom vagy, mint gondoltam.

– De a pakli itt van, a zsebemben – mosolygott Müller.

– Hadd lássam! – dörzsölte össze a tenyerét Zekics.

Müller teátrálisan elővette a paklit a zsebéből, és szétterítve legyezgetni kezdte magát vele.

– Az anyád úristenit! – mondta Zekics áhítatosan. – Spíler ezzel a paklival kopasztotta meg a fél hadsereget! Azt mondják, Eszéken ágyút is nyert vele, de rögtön eladta a cigányoknak. Tudod, mennyit ér ez?!

– Tudom – mondta Müller nyugodtan. – De a tiéd lehet, ha megegyezünk.

– Nézd cimbora, itt nem lehet gödröt ásni, úgyhogy a temetésnek befellegzett. Meg az is biztos, hogy senki nem jön ki ellenőrizni.

– Nem a temetés érdekel, hanem az öreg – nézett le a völgybe Müller. – Elvágja a visszafelé vezető utat, úgyhogy vagy lelőjük, vagy beszélünk vele. Te döntöd el, melyiket választod.

– Lelőni nem fogom, arra mérget vehetsz! – rázta a fejét Zekics.

– Akkor menj le, és beszélj vele! Ha megteszed, tiéd a pakli.

– Becsszóra?

– Becsszóra.

Zekics elővett egy szál cigarettát, és idegesen rágyújtott. Látzott rajta, hogy nehezen tudja elszánni magát, de túl nagy volt a csábítás.

– Jól van – mondta végül. – Megpróbálom. Ne mozdulj el innen, amíg vissza nem jövök!

Müller újabb cigarettát halászott elő az oroszlanos dóznijából. Közben kíváncsian leste, hogy Zekics döcögve, meg-megcsúsza lefelé ereszkedik a nehéz járású hegyoldalon. Egy idő után a paraszt is észrevette, hogy közeledik hozzá, de csak akkor állt föl, amikor Zekics a völgy aljára ért. Kölcsönösen üdvözölték egymást, de az öreg a sapkáját is levette, és mialatt beszélt, Müller felé mutogatott. Úgy tűnt, sose lesz vége ennek a fecsegésnek, mert hol Zekics vakargatta meg a tarkóját, hol a paraszt tárta szét a karját, és közben mindketten a szurdok gerince felé tekintettek. Müllernek fogalma sem volt, miről tárgyalnak ilyen hosszú ideig. Mivel az utolsó csepp vizét is megitta, egyre jobban kínoztta a szomjúság. Távolabb, az erdőkkel borított hegyek alatt biztosan talált volna patakot vagy forrást, de addig többórás gyalogút vezet. Abban reménykedett, hogy a horvát kedvező hírekkel jön majd vissza, és hamarosan vége lesz ennek a cirkusznak. Ám egyszer csak arra lett figyelmes, hogy Zekics megindul, a paraszt meg követi. Vajon mi történhetett? Tán összefogtak el-lene?! Horvát és szerb nagyjából ugyanaz: egyszer ölik egymást,

másszor meg óbégatva ünneplik a rokonságot. Ha most is föltámadt bennük a szláv összetartás, neki befellegzett.

– Miért hoztad ide? – vont a kérdőre Zekicset, amikor azok ketten fölérték a hegytetőre. – Abban maradtunk, hogy kifagगतod, és visszajössz.

– Ő akarta így – szuszogott Zekics. – Megegyezést ajánl.

– Mondd a részleteket!

– Előbb a paklit!

Müller kelletlenül nyújtotta át a kártyacsomagot, amit Zekics mohón elkapott, és sietve a mundérja zsebébe gyömöszölt.

– Jól sejtettük, övé volt a számár – mondta aztán. – De semmi vész, nem nagyon bánkódik miatta. Azt mondja, ha elpusztult, hát elpusztult, úgylis benne volt már a korban. A bőre viszont nagyon sokat ér. Ha megnyúzod, hajlandó elfelejteni ezt az egész esetet.

– Megnyúzni, én?! Soha! – tiltakozott Müller. – Mit képzelsz magáról ez a madárijesztő?

– Sejtettem, hogy ezt fogod mondani. Meg is kérdeztem, mi van, ha nem egyezel bele.

– Mit válaszolt?

– Azt, hogy akkor jönnek a fiai, és téged nyúznak meg.

– Csak blöfföl! – legyintett Müller ingerülten. – Egyedül van, és neked ott a válladon a puska. Remélem, nem néznéd tétlenül, ha megtámadnának. A cserbenhagyás sokkal súlyosabb bűn, mint a számár lelövése. Ezért golyó jár, barátocskám, nem dísztemetés!

– Tudom, mi a kötelességem, de nem tehetek semmit.

– Használd a puskát, te idióta!

– A puska nincs megtöltve!

– Hogyhogy nincs? Háborúba megyünk, nem farsangi bálba!

– Segédszakács vagyok, az adjutáns az üstök mellől rángatott el, mert csak én tudom a nyelvet. Aztán a kezembe nyomta ezt a mordályt, de elfelejtett hozzá golyókat adni!

Müller nem akart hinni a fülének. Széttárta a kezét, úgy keresgélte a szavakat, de a végén csak legyintett. Megfojtja ezt a barmot, az már biztos, csak legyenek túl ezen az üggyön.

– Azt mondja, a fiai most is figyelnek bennünket, úgyhogy nem árt, ha összekapod magad – fokozta a helyzetet Zekics.

Müllernek ez már sok volt. Nekiesett a horvátnak, és megragadta a mellén a zubbonyt.

– Azt mondd, segédszakács vagy? Akkor a nyúzás a szakmádba vág! Rajta, mutass példát!

– Ne lökdössél, hékás! Fogalmam sincs, hogy kell egy számról lehúzni a kabátot.

– Kérdezd meg az öreget, ő biztos tudja!

Zekics megigazgatta magán a mundért, aztán odament a távolabb várakozó öreghez, aki nemcsak türelmesen, hanem megértő bólogatással hallgatta végig, majd hosszan, akkurátusan válaszolt.

– Azt állítja, a szamarat ugyanúgy kell megnyúzni, ahogy az embert – mondta Zekics, amikor visszajött.

– Honnan tudja ezt ilyen pontosan? Nyúzott már embert?

– Azt mondja, igen. A legutóbbi háborúban.

– És... és te ezt elhiszed?! Csak ránk akar ijeszteni!

– Nem gondolnám. Mástól is hallottam már, hogy ezek itt meg szokták nyúzni egymást. Az öreg szerint ez a tudás egyszer még nekünk is jól jöhet.

– Csak nem hiszed, hogy a balsors olyan helyzetbe kényszeríthet, hogy embert nyúzzak?! Ez olyan... olyan undorító, mocskos dolog, hogy nincs rá kifejezés! És a nemzetközi egyezmények is tiltják.

– Ezt mondtam neki én is, de azt válaszolta, hogy más az egyezmény, meg más az, amikor elfogják, megkínózzák és kibelezik a legjobb barátodat. Az övének kivájták mind a két szemét, és ledugták a torkán. Ekkor tanult meg embert nyúzni. Azt is mondta, hogy ebben a háborúban a szerbek is nyúzni fognak bennünket, meg majd mi is őket.

– Mi nem nyúzunk! Civilizáltak vagyunk, nem pedig barbárok! Nem veszítjük el a józan eszünket egy döglött számarért, és nem leskelődünk a bozótosból, hogy mikor állhatunk érte boszszút! Add oda neki a paklit, és mondd, hogy tűnjön el, mire háromig számolok!

– A pénz meg a kártya itt nem ér semmit – nézett körül Zekics.
– Az a szomorú gyanúm, hogy ha nem támasztjuk föl azt a számarat, bizony meg kell nyúznunk.

– A kurva úristenit ennek az országnak! – kiabálta Müller, hogy csak úgy visszhangzott. Még hogy ez a vidék kő meg kigyó! Ha az lenne, maga volna a mennyország, de itt gyűlik össze a világ összes gonoszsa.

Az öreg mindezt megcáfolandó odalépett hozzá, és halk, nyugodt hangon mondott neki valamit, aztán a kezébe adott egy görbe pengéjű kést.

– Azt mondja, vetközzünk meztelenre, hogy utána száraz fűvel tisztára csutakolhassuk magunkat. Majd irányít bennünket.

– Ezt nem fogom neked sem elfelejteni, sem megbocsátani soha! – sziszegte Müller, miközben kihámozta magát az egyenruhából. – Még az is lehet, hogy rajtad próbálom ki először a megszerzett tudásomat.

Zekics ezt válasz nélkül hagyta, és attól fogva nem is szóltak egymáshoz, amíg teljesen csupaszon föl nem sorakoztak a számartetem előtt. Az öreg ekkor a botjával megmutatta, hol és milyen módon kezdjenek neki a műveletnek. Külön fölhívta a figyelmet arra, hogy a bendőt hagyják sértetlenül, mert annyira tele van gázokkal, hogy szét is durranhat. Embernél, állatnál a lassú, átgondolt munka vezet el az üdvözüléshez.

A két férfi köhögve, öklendezve fogott hozzá a nyúzáshoz, de hamar rájöttek, hogy az öreg érti a csíziót. Csak semmi kapkodás – tolmácsolt Zekics, és mert érezte, hogy komoly tétje van a dolognak, le nem vette a szemét a tetemről, amelynek hasán a kezük munkáját és az öreg késének élet dicsérve lassan ketévált a bőr, hogy aztán centiméterről centiméterre fejtődjön lefelé. Egy idő után már a bűz sem zavarta őket annyira, és amikor hosszú, elmélyült kínlódás után végeztek, szinte büszkén húzták odébb és terítették le a földre a nyúlós, ragadós számarbőrt. Biztosak voltak benne, hogy most már az öregnek sem lehet oka panaszra.

Ám amikor fölegyenesedtek és körbenéztek, a vénembernek csak a hült helyét találták. Vele együtt a két halom katonagúnya meg a szuronyos puska is elenyészett.

Úgy álltak ott bekoszolódva, ragacsosan, mint két kopaszra vedlett barnamedve. Hiába káromkodtak torkukszakadtából, csak a szurdok öblének visszhangja zengett választ a kétségbeesésükre.

– Meg kell várnunk, amíg besötétedik – mondta végül Müller, teljesen kifulladásra. – Reménykedjünk, hogy holdvilágtalan lesz az éjszaka.

Kisvártatva pedig hozzátette:

– Most már úgy érzem, igaza volt a parasztnak: ha visszajönne, minden teketória nélkül kipattintanám a bőréből.

– Azért ne kapkodjuk el – törülte meg a homlokát a keze fejével Zekics. – Én előbb a bocskorát, aztán a gatyáját, végül a kabátját gombolnám le.

– Mellénye is volt. Tudod, az a bozót az álla alatt. Azzal mit kezdenél?

– Egy gyors nyisszantás keresztbe, egy másik meg hosszába. Müller fölröhögött.

– Egy segédszakácstól ez nem is olyan rossz.

– Te sem vagy éppen fakezű. Ahogy elnéztem, hiba nélkül forgattad a kést.

– Mert nyúlhoz meg őzhöz már volt szerencsém, még gyermekkoromban.

– De az nem olyan durva, mint a szamár.

– Vagy mint az ember.

– Látnod, mindig tanulunk valami hasznosat.

– Én megmondtam, hogy jobb ez, mint a díszlépés!

– Százszor jobb – zárta be a beszélgetést Zekics.

Aztán már csak azt lesték, hogy az est közeledtét jelző bárányfelhők mikor veszik körbe az egyre magasabbra pipiskedő hegycsúcsokat. Úgy tűnt, Bosznia meredek sziklái erőlködés nélkül fölérnek az égig.

Hudy Árpád

Kommóció

Arany János halálának centenáriumára

*Késő a független nyugalom.
Örökké az ember nem állja.*

*Fényképiró úr!
Nessus-ingében ül rezzenetlen
a Szondi-szolga,
madárfiakat nyárson forgató,
tökharang-kongató, tamburás öregúr,
apródtársát sirató, ősz gyermek,
a gráciák nevetlen kedvencének
vaskos tréfáin mosolygó,
agg színész,
fájó gép.*

*Este van, este van, felhők szeme rebben.
Ó, vándor cipók a tölgyek alatt!
Kómosz s a szende múzsák elmaradoztak.*

(1982. október 10.)

Kalász István

Tárgyak

Matematika

Ha bejön, fel kell állni, sapkát levenni. Nézni kell előre. Mondja a tanár, hogy telefont kikapcsolni! Füzetbe kell írni, kockás füzetbe egyenletet, egyszerűsíteni kell. Kifejezni. Átvinni. A befogó ismeretlen. És írom: A kádba víz folyik, a dugót kihúzni, a víz gyorsabban folyik, a vonat halad A-ból B-be, ha elveszek két almát, C egyenlő $X+2Y$. Írni kell. Néha kinézek az ablakon. Az ablakkeret derékszög. Átlósan látni az utcát, fut a végtelenbe. Látni a teret is. A padon egy hajléktalan ül. Jön egy másik, jön egy harmadik hajléktalan. Ez latinul: addíció. A férfiak ülnek egymás mellett, beszélgetnek. Jön a negyedik. Ha ötpercenként jön egy hajléktalan, a tér ötvenszer iksz méter, ez ennyi négyzetméter, két hétig tart, és tele lesz a tér... Az addíció elvehet? Nevetés. Idő, tér, növekedés. Írni kell. Nézni kell a táblát okos tekintettel. Befogni és kivetni. A számokat Isten küldte nekünk. Otthon anyám számolja a pénzt az asztalon. Hogy ennyibe kerül a fény, ennyi lett a meleg, ennyibe kerül az, hogy van levendulaszappan a kád mellett. A számok mulandóak lesznek, ha anyám írja azokat; nem jön ki a helyes eredmény. Az anya most háromszor annyi idős, mint a fia. 15 év múlva az apa kétszer annyi lesz, mint a fia. Hány évesek most? Hajnal lett, anyámat ott találom a konyhaasztalnál, le sem feküdtél, kérdezem, ő nem válaszol, néz rám zavaros szemmel.

Földrajz

A tengerben halak, rákok, tigriscápák, a földben olaj, sunyi tektonikus lemezek. A padtársam volt az óceánnál, a chilei tenger-

parton, hegyek vannak ott, mesélte, zene szól. Látott egy férfit, cápa harapta le a lábát, a férfi mégis kiment megint a vízre. Minden hajnalban. És nem félt. Miért mesélted ezt el, kérdeztem. Ő csak nevetett. Az óceán kék. Az ég azért kék, mert... Van túlnépesedés, vannak lakhatatlan vidékek. Van szén, gyémántbánya, fekete bányászok, valutaárfolyam, az alumínium mérég, a termelőeszközök egy ideje magántulajdonban vannak. Van nehézipar Moszkva mellett. Van az ég, van monszun, passzátszél, aszály sújt, aratás marad el, O. egy afrikai diktátor. Az ember Afrikában nem számít, Európában demokrácia van. Kongó veszélyes ország. Lőnek öt dollárért. És van atomerőmű, az orosz föld mélyében urán, gazdasági hatalom. A hegyek aláztára tanítanak, a völgyek nem, mondja a tanár. Az öregnek borszaga van, nem tudni, miért jár dolgozni. A völgyekben összegyűlik a gleccser, otthon, a szekrényben régi térképet találok, ötágú csillaggal. Anyám bizonyítványát is. Két napja hideg szél fúj északról, remeg a konyhaablak, anyám nevet, néz rám, régen újságpapírral ragasztották be, ha hideg volt. Anyám Moszkvában élt, ott tanult, onnan van az újságpapír ötlete, ott látta, anyám ott ismerte meg apámat a metróban. A moszkvai metró, előadást tartottam róla, hatalmas, mély, díszes, apám mérnök. Az újságpapír jó ötlet, mondom, nem kell annyit fűteni. Apám tíz éve ment vissza Oroszországba, most ott él, az Urál hegység veszi őt körül, a Míra Ulicában lakik, szemben van a Supermarket Monetka, apám fiatal nővel él együtt, apám boldog. A természet nem felejt, visszaüt, a folyók kilépnek medrükből, árvíz lesz. A piacgazdaságban az eladók a piacon találhatnak egymásra, a pénz a legfontosabb eszköz. Anyám reggel telefonál abba az orosz városba, azért hívja apámat, mert kérdezi, mikor jön haza, mikor kap anyám pénzt. Itt drága minden. Anyámnak sem fizetnek rendesen, megjött a felszólító levél a gázművektől. Hogy fizessünk. Különben. A gáz az oroszoktól jön. Keleten semmit nem ér az ember, mondja a padoszomszéd. Mohók vagytok, mondja apám a telefonba, és leteszi. Az az orosz város egy tó partján áll. A pénz a legalkalmasabb eszköz a csere lebonyolítására.

Kémia

A boldogság nem bonyolult, mondja a tanárnő, egy vegyülettel bárkit boldoggá lehet tenni. A testben vannak hormonok. Aki nem akar boldog lenni, az tegye fel a kezét. A kémia ismerete világgépformáló, a háztartásban használt tisztítószeres, oldószeres, mérgek, gyógyszerek szerepét, veszélyeit és biztonságos használatát ismerni kell. Ülök hátul, van egy telefonszámom, a nagymamámé, anyám anyjáié, küldök sms-t, hogy kell pénz, kérek, nagymama, baj van... A kettős kötést vettük. Ki akar boldog lenni? Senki? Arra gondolok, öreg vagyok a boldogsághoz. Arra gondolok, hogy mindegy nekem a hidrogén, és bár robbanna fel az iskola. A sápadt, beteg Marie Curie mire ment a díjával Párizsban? Szétégett a keze. Lerohadt testéről a hús. Erről miért nem beszél a tanárnő? Arra gondolok, hogy az égés kémiai folyamat. Arra gondolok, hogy nem akarok ebben az iskolában ülni, mert patkánynak érzem magam, mert azt mondják, a boldogság pusztán kémia, oxitocin, dopamin, ezek a hormonok mind vegyületek. Miért nem lehet ilyen hormontablettát venni? Nagymamám nem hív vissza. A nagymamám nem beszél velünk, a nagymamám haragszik ránk. Nagymamám kiabált anyámmal, hogy élehetetlen, hogy szedje össze magát, jelentse fel azt a gazembert, aki felcsinálta, aki lelépett az oroszokhoz, fizessen már gyerektartást. Nem lehet, hogy megússza. Karácsonykor kiabált így a nagymamám, anyám sírt, mondta, menjünk innen, én utána éjjel visszamentem nagymamám házához, leöntöttem az autóját sósavval, hogy marja szét a lakkot a kocsitetőn; a boldogság egy vegyület, a háztartási sósav jó dolog. Mégis.

A rend

A házirendről egyszer esik szó, az osztályfőnök év elején ledarálja, hogy a tanuló tájékozódhat a személyét illető kérdésekről,

véleményt mondhat, a dicséret adható, az önbíráskodás nem megengedett, tisztelni kell az emberi méltóságot. Tilos az iskolába hozni olyan tárgyakat, amelyek a tanulók érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésére negatív hatással lehetnek. Tilos olyan kifejezéseket használni, melyek mások emberi méltóságát sértik... A rend értünk van, segít az életben, és mint a fatörzs, úgy áll a rend a lélekben, mondja az igazgatónő az ünnepségen, a rend törzsén lehet felkapaszkodni, hogy jobb emberek legyetek, vigyétek valamire. A rend az erkölcs. A rend az erényhez vezet. Ezen nevetünk. Az egyik tanár is nevetett. Arra gondoltam: és mi vezet el minket a rendhez? Nem messze az iskolától van egy bankfiók, a patakon túl. Három nő dolgozik bent, meg egy biztonsági őr, az öreg bácsi egy hokedlin ül, a rendre ügyel. Az udvaron tanári engedéllyel és felügyelettel tartózkodhatnak a tanulók. Az iskola épületét csak engedéllyel lehet elhagyni. Elvben.

Az idegen nyelv

Vannak furcsa nyelvek, amikről nem tud akárki, csak ketten tudják az osztályból, hogy mi az a latin, ők az orvosgyerekek. Vannak olyan nyelvek, amik viccesek, ezeknek a hangzásán gúnyolódunk. A tanár azt mondja, másoknak a mi nyelvünk hangzik furcsán, a mi nyelvtanunk különös, de ezt senki sem veszi komolyan, nevetünk, utánozzuk a kínait, a szlávot, a németet. Franciául dűnnyögünk. Hadonászunk. A mi nyelvünk a legszebb, a legjobb, akinek ez nem tetszik, menjen vissza oda, ahol az ő nyelve a legszebb. Apám jut eszembe, ahogyan oroszul mondja, hogy ja ljublu tyebja, ahogyan oroszul kér cigarettát a boltban, ahogyan nézi a tévét, amiben nem beszélnek a mi nyelvünkön, és ettől idegennek érzem az apámat. Távolinak. Gyengének. Persze ő onnan jött anyához. Aztán visszament. Abban a patakparti bankfiókban csak magyarul értenek, egy hete bementem, hogy pénzt vegyek ki anyámnak. Két férfi volt bent, két külföldi, bőrdzsekiben, az

őz végig a biztonsági gomb mellett állt, a pénztárosnő idegesen nézett rám, thank you, mondta egyre az egyik férfi, please, pénzt váltottak, dollárt, eurót, mást is, sok-sok pénzt, az öreg őz intett, menjek ki, várj kint, fiam, intett, és én kimentem. Álltam a bank előtt, bámultam az eget, aztán kijött a két külföldi, nevettek, beültek egy kocsiba, elhajtottak. A mi nyelvünk a legszebb, mi hátulról csináljuk, mi agglutinálunk, a többi nyelv előlről, mondta a nyelvtanár, és nevetett. Eins, zwei, Polizei.

Etika

Etikára soha nem jön be tanár, mi sem megyünk be a terembe, ha etikaóra van, kint ülünk, cigarettázunk az épület mögött, nézzük a parkolót, a kerítést, a repülőgépeket a magasban. Mi a jó és mi a rossz? Jézus meghal, Jézus feltámad. Hamisság. Ígéret. Türelem. A diáknak vannak jogai, az emberi jog erősödése a fejlődés. Ilyesmit tanulnak máshol, más iskolákban, meséli a padszomszédom, a sok helyről kirúgott orvosgyerek. Meg Luther Márton nem hagyta magát. Fellázadt a szegényekért, kérdezem. Nem, Isten miatt. Hogy nincs, kérdezem. A szomszédom nevet, azért lázadt, hogy ki beszélhet Istennel, ilyesmi volt a baja. Mi a rossz, mi a jó? Talán jobb lenne egy barlangban a falra vetülő árnyékokot nézni, az erkölcs az igazak része. A repülők jönnek-mennek az égen, a nagyanyám írt levelet, hogy addig ne keresse anyám, amíg nem tesz önmagáért. Nincs lehetetlen, csak tehetetlen. És ő nem ad több pénzt. Ilyen a világ, kérdezem. Ilyen, mondja a padszomszédom, ez a világ, ezt meg kellene értenie a szegényeknek. Hogy te döntesz.

Apámat nem szerették itt, mondom halkan, külföldi volt, sértegették a hivatalban, azt mondták, hogy ágrólszakadt senkiházi. Hogy menjen innen. Agapé, ez is téma máshol, mondja az orvosgyerek.

Történelem

Vannak királyok, fent a gazdagok, lent a csórók, ez a hűbéri láncolat. Vannak békeszerződések szép nevekkel: vesztfáliai béke, saint-germaini béke, bukaresti béke. Előtte van a háború, földfoglalás, a békeszerződés magában hordozza a háborút. Király is hamisított aranyat. Aztán megint népiirtások, fájdalom, leírhatatlan szenvedés. Elnéptelenedett vidék, százezrek menekülnek. Napóleon megerőszakolta az eszméletlen Walewska grófnőt. A határon túl nem ünnep a mi ünnepünk. Vannak évfordulók. Ember embernek farkasa, a történelmet önhitt emberek csinálják. Anyám azt mondja, elment állást keresni, recepciósnak jelentkezett egy szállodába, huszonnégy óra szolgálat után negyvennyolc szabad. Ez olyan, mint az őrség, mondom. Ébren lenni. Éjjel, nappal a határon. Másnap anyám elaludt, a kamera felvette, hogy bejött valaki a szállodába, ellopta a recepciós pultról a notebookot. Vannak békék, de nem tartanak sokáig, a lázadásból szabadságharc lesz. Nem minden tankönyvet írnak át. De azt is gondoltam, ha mindig olyat teszek, ami másoknak tetszik, semmire sem viszem. Ez igaz, mondja a padtársam, aztán röhög, hogy ezt nem gondolta volna rólam. Mit? Hogy egy proli ilyen képes gondolni. Ekkor megütöm. Folyik az orrából a vér. Beleverem a fejét a padba. Jön az osztályfőnök, jön az igazgatónő, állok az irodában, nézem a falat. A falon a címer. Azon meg kereszt.

A házi dolgozat

Társadalomismeret. Kisebbségek helyzete? A nemzeti jelképek, ünnepek? Melyiket választod? – kérdezi a tanár. A másodikat, az egyszerűbb, mondom, abból tartok előadást. Magam sem tudom, ezt honnan veszem. A család a legkisebb egység. A nucleus: apa, anya, gyerek. Nagycsalád: nagymama és nagypapa is. Kutya a konyhában. A család szocializál. Az iskola a második

szocializáló. Én csonka családban élek, apám elment a hazájába. Apám mérnök, vegyi üzemben dolgozik Oroszországban, apám nem bírta itt. Az interneten megtaláltam, megnéztem a házat, amiben most lakik. Látni az ablakot. A házon nemzeti zászló. Apám ablakán sárga függöny. A házból éppen nő lép ki, apámnak ugyanolyan japán telefonja van, mint nekem. Szemben a kétemeletes bérházzal van a bolt, a Supermarket, előtte autók, emberek gyerekekkel. A képen süt a nap. Kutya ül egy kislány mellett. Jobbra tér, középen emlékmű, előtte emberek ünneplő ruhában. Éppen ünnepséget tartottak, amikor a videózó térképautó arra ment. Ültem otthon, néztem a címereket. Vágott mező. A fehérret ezüstnek nevezik. Luthernek volt saját címerrózsája. Arany vagy ezüst nélkül nincsen címer. A padtársam nem jön többé, másik iskolába kerül. Ezt mondja az osztályfőnök.

Nyelv és irodalom

Fékeznek mellettem a kocsival. Kiszállnak. Két férfi. Húszévesek lehetnek. A boltból jövök, sötétedik, kenyeret vettem, megállnak előttem. Miért van olyan nagy arcod? Miért kell verekedni? Miért kell pofázni? Te kis proli. Kapok egyet az arcomba, a kenyér a földre esik. Miért nem bírsz magaddal, hülyegyerek? Miért nem maradsz a helyeden? Szökkent a szár szép magasra, / jött a kombájn, learatta, / learatta, kicsépelte, / a gőzmalom megőrölte, / teherkocsi hazahozta, / anya pedig megsütötte // Mosolyog a nyári dél, / az asztalon friss, fehér / új kenyér. Tessék ezt a verset elemezni. A nyelv kincs. A nyelvünket nem lehet elvenni. Az anyanyelv összeköt. A két férfi áll, mered rám. Na, elég volt? Kinyújtom a nyelvemet, megint kapok egyet. Ez erős ütés, elesem, térdelek, nézem a kenyeret, várok, nevetnek, elmennek. Otthon este írok apámnak, ő visszahív skype-on, mi van az arcoddal, kérdezi. Mondom, leproliztak az iskolában, verekedtem, ma ketten jöttek ellenem, a kenyér a földre esett. És

anya sírt. És küldj pénzt, légy szíves. Nincs anyának állása. Anya gyenge, te is tudod. Anyád soha semmiért nem tett semmit, te meg kerüld a bajt. És majd küldi a pénzt. De most neki sincs. Ott sem egyszerű. Kölcsönt kell visszafizetni. A bankok nem várnak. Az idegen eredetű szavak nagy része igazodik a magyar nyelv hangképzési, szóalkotási szabályaihoz. Ezáltal jövevényt szavá válnak. A szó eleji mássalhangzó-torlódást különféle betoldott magánhangzókkal szüntetjük meg. A szláv: svobodu – a magyar: szabad. A gázszerezők reggel jöttek, öt perc alatt levették az órát, lezárták a gázcsövet. Adtak elismervényt. A népetimológiának nem sok köze van a valósághoz. Anyám sírt. ... fekete / tűzfalak tövén aludtam a szegénység / és gyűlölet álmaival s kiforgatott zsebekkel / ordítottam a szegénység dalát az aranyméhű / kazánok felé! Elővettem az elektromos hőszigetelőt, anyám mosolygott, dúdolni kezdett.

Testnevelés

Ép testben ép lélek. Bizonyítsd be, hogy jobb vagy náluk. A tornateremben rossz szag van, verejtékszag. Fáradságszag. Émelygek tőle. A medicinlabda üt. Az erőszakos dobálást játéknak nevezik. A tornatanár savós szeme mindent lát, a síp éles, bejárja az agyamat. Többször kikéredzkedem, hogy ne kelljen dobálni, ne kelljen elvenni a labdát, hogy ne kelljen a másik testét fogni, tartani, földre lökni, kitárt karral a másik elé állni. Ne kelljen feltartani azt, akit hirtelen az ellenfél csapattagjának nevezünk. Mondom, hogy fáj a hasam. Hogy kell. Tanár úr, engedjen ki, kérem. A szükség mutatása kevesebb szegénnyel jár, mint egy fiúnak tartani a mászókötelet, vagy egy lánynak segíteni fejen állni. Aztán megdobnak egy labdával. Röhögnek, a tanár is röhög, fekszem a padlón, várok. A tanár áll fölöttem, ordít, kurvára elege van a viselkedésemből. Állandóan budira jársz, nyafogsz itt nekem. A többiek röhögnek. Fekszem, várok. Arra gondolok,

hogy otthon hideg van, hogy apám nem jelentkezik, nincs pénz, hogy én lettem a családfő.

Médiaismeret

Az orosz fizikus, Vladimir Zworykin elkészíti az elektronikus ikonoszkópot, az első tévékamerát. Képmegjelenítő csövet is készít, ez a kineszkóp, az első rendszeres, nyilvános televíziós adás... Kis ország is lehet médiahatalom. Nem megyek iskolába. Ülök a kanapén, nézem a tévét. Egy kopasz, kövér, szemüveges férfi azt mondja, járt a háborúban, ő író és haditudósító, most arról ír könyvet, hogy leírhatatlan ott a szenvedés, az igénytelen emberek nem tájékozódnak. Reklám jön: a banktól kölcsönt lehet felvenni, a reklámfilmben a kisfiú új zongorát kap. Amivel fejleszti a tehetségét. Film jön, bankrablók futnak az utcán. Ez olyan ősi, jut eszembe, a futás. A kamrában megtalálom a baseballütőt. Ezt apám vette nekem karácsonyra, de soha nem kaptam meg, az apám visszament. Felöltözöm, indulok, anyám kérdezi, hová megyek azzal a bunkóval. Edison eleinte nem mutatott érdeklődést a film iránt, a filmvetítőben olcsó szórakoztatóeszközt látott, ami az ostoba munkásosztálynak való. A bankfiókban én vagyok az egyetlen ügyfél. Mondom, hogy kölcsönt szeretnék kérni. A nők nevetnek, ez nem így megy. Mondom, hogy a reklámban nem nevetnek azon, aki kölcsönt kér. Mondom, hogy én tájékozodom, nem vagyok ostoba, apám küld pénzt, és visszaadjuk. Szabad felhasználású hitelt akarok. Az öreg ör jön, mi a baj, kisfiam, kérdezi, mit akarsz azzal a bottal? Azt felelem, hogy ő csak az ör, nem vele tárgyalok, és beszéljenek velem tisztességesen, ezért a bot. Pénzt akarok. Az egyik nő azt mondja, rendben, üljek le, várjak, telefonálnia kell, de van diákhitel, nincsen kamat, ül le, egy kicsit várni kell. Ülök, várok, nézem a plakátokat. Prémiumplusz számlacsomag. Ne bízsa jövőjét a szerencsére. Várok, ülök, várok, nyílik az ajtó, ketten rohannak be, két férfi,

üvöltenek, az egyiknél pisztoly, ide a pénzt, az őrt a földre lökik, a nők szedik ki a pénzt, az egyik férfi mondja, hogy hozza a kocsit, kiszalad, a másik szedi a pénzt, üvölt, gyorsabban. Az öreg őr fekszik a földön, az orrából vér folyik, a férfi üvölt, hogy ne mozdulj, te szarházi. Médiaismereti tantárgy során betekintünk a médiumok új világába: az interaktivitás, a hálózati kommunikáció alighanem átalakítja a nyilvánosságnak azt a terét, amelyre késő modern nyilvánosságként tekinthetünk. Ne mozdulj, adjátok már a pénzt. A férfi háttal állt nekem. Az öregember feküdt a földön. A nők szedték a pénzt. A másik férfi kint volt. Fogtam a botot, és ütöttem. A férfi elterült. Mint a filmben. Az öreg őr köhögni kezdett, az egyik nő hisztérikusan felnevetett, és ezt kiabálta, istenem.

A vég és a kezdet

Voltam a tévében. A bankigazgató átadott egy nagy csekket. Ezzel lefotóztak. Az újságban az állt, hogy: Kamasz legyőzte a bankarablót. Azt írták, hogy nem féltem. A tornatanár büszke volt rám. Az iskolában megtapsoltak. Otthon van gáz, van fűtés. Anyám vacsorát főzött. A nagymamám kérdezte, mit szeretnék születésnapomra. Lesz barátnőm is. Nem félek magamtól, minden jó lesz. Minden. Egy ideig. Aki nem mer, ne reméljen.

Hegyi Botos Attila

Volt egy életed

*Volt egy életed.
Gödrökre terített
halotti fátylak,
hímes palástok
brokátjai alatt.
Szinén szellők,
holdeziüst,
levélfonákok,
villózó világok:
ékköves szitakötők,
izzó kövirózsák,
zúgó rózsabogarak.
Volt egy sóhajod.
Remegett, zubogott,
nekilódult szíved,
dobogva lejtők tőkéin,
kőrisek permetező felhőin,
szikrázva sziklák
mészkaréján,
terülve árnyas kámforfák
égő azúrjaival.
Volt egy életed,
voltak napjai, művei.
Egy egész
örökkévalóság.
És nem volt
senki, de senki.
Csak egy némán
forgó, sötét rög,
megidézett
csepp eső,
fény és levegőég.
Te és pünkösödöd rózsái,
hogy a csillogó széllal
szerteszórjanak.*

Paul Sohar

Hazugság és hit

Dráma 3 részben

Angolból fordította dr. Kocsis Kata

Szereplők:

HANNA, 30-35 éves, átlagos kinézetű nő

BRUNO, Hanna férje, 35-40 éves

ALBERT, Hanna öccse, 30-33 éves

ROLF és BUNDI, ápolatlan hajléktalanok, az életkorukat nem lehet megállapítani

NŐ, körülbelül ötvenéves, feltűnő ruhákat és ékszereket visel, enyhe akcentussal beszél

Helyszín: New York City

Játszódik: korunkban, az egyes felvonások között egy-egy év telik el

ELSŐ RÉSZ

Upper West Side, mellékutca, kisebb ház (hangos falépcsők!) lakásának nappalija.

Hátul két, utcára néző ablak. A berendezés meglehetősen olcsó, elnyűtt kanapé, mellette ódivatú állólámpa, dohányzóasztal, rajta telefon, egyik oldalon két jellegtelen fotel, a másikon tévékészülék egy használaton kívüli kandallón. A falnál könyvesszekrények és a Broadway darabjait hirdető, feltűnő színezetű poszterek, a szürkésbarna szőnyeg csak a parketta kis részét takarja. Egyik ol-

*dalt a lakás bejárati ajtaja egy kis alkóvban, túloldalt a hálószo-
ba és a fürdőszoba ajtaja. Az ablakon fény árad be.*

*Az előadás kezdete előtt öt-tíz perccel hallani a forgalom halk
zaját, amelyet időnként megszakít egy sziréna vagy a hirtelen fel-
gyorsuló autók hangja, egyszer pedig hallatszik, ahogy a kukásautó
iríti a szemetet. Miután felmegy a függöny (vagy felgyúlnak a szín-
pad fényei), tűzoltóautó szirénája szól, majd rövid ideig csend.*

*ALBERT horkolva alszik a kanapén. Fürdőköpenyt visel, és be
van takarózva. Maga az előadás azzal kezdődik, hogy valaki igen
hangosan lehúzza a WC-t.*

*ALBERT (hirtelen felül, mint aki mély álombólriad): Mi a
fene...*

*(Az állólámpa zsinórjához nyúl, hogy felkapcsolja. Szinte
ugyanabban a pillanatban sűrke utcai zakóban Bruno lép ki a
fürdőszobából.)*

BRUNO: Jó reggelt, Bertie!

ALBERT: Ja, te vagy az, Bruno? Megijesztettél. Hajnal óta ki
vagyok ütvé. Nem szoktam a kanapén aludni. Azt sem tudtam,
hol vagyok. Azt hittem, hogy betörő van a lakásban.

BRUNO: Elnézést a betolakodásért.

ALBERT: Jaj, nem úgy gondoltam. Hanna már felkelt?

BRUNO: Még nem, de amint felébred, követeli a kávéját. Kö-
rülnéztem a teakonyhában, de a neszkávés üveg majdnem üres,
és ami benne van, az is kőkeményre száradt. A hűtőben pedig
nincs tej. Úgy látszik, elkelne itt egy inas vagy egy házvezetőnő.

ALBERT: Mindig szívesen fogadlak benneteket szerény hajlé-
komban, de könyörögve kérek, tartsd be a ház egyetlenegy sza-
bályát: ne viccelj korán reggel. Megértetted?

BRUNO: Ez nem gond, alapvetően nem vagyok vicces típus.
Már azért sem, mivel Hannát egy kis időre Regina gondjaira kell
bíznunk.

ALBERT: Bármit megteszek az én drága, beteg nővéremért. Nagyon örülök, hogy sikerült megszerveznem neki ezt az utat, téged pedig megkíméltelek attól, hogy elkocsikázz vele Regina Isten háta mögötti farmjára.

BRUNO: Amiért örök hála neked! De most, ha nem veszed rossz néven, innék egy csésze feketét. Leszaladok a sarokra három dupláért. Hozok egy tucat fánkot is. Milyen ízű legyen a tiéd?

ALBERT: Csak simát kérek. Ne legyen se krémes, se csokis. Reggel a barna nem a kedvenc színem.

BRUNO: Semmi gond, egy perc, és itt vagyok.

(Bruno kinyitja a kulcsra zárt ajtót, és elmegy. Albert felkel, sietve a konyhaszekrényhez megy, kivesz egy vodkásüveget, műanyagpohárba tölt egy ujjnyit, majd felhajtja. Mély lélegzetet vesz, majd odamegy a kabátjához, amely az egyik szék hátára van terítve, és kiveszi zsebéből a mobiltelefonját.)

ALBERT *(félhangosan)*: Szia, Regina, itt Albert. Már ébren vagy? Biztos? Jó, jó. Jó. Semmi gond, minden sínen van. Igen, itt vannak, de lehet, hogy eltart egy kis ideig, amíg Hanna felébred, és rendbe szedi magát. Úgyhogy nem kell sietned, csak nyugodtan. Az lesz a legjobb, ha megvárod, amíg véget ér a csúcsforgalom. Igen, figyelni fogjuk a kocsidat. Nyitva tartjuk a szemünket, és hegyezzük a fülünket, hogy halljuk, amikor dudálsz. De ha nem látsz minket, akkor ugorj ki, és nyomd meg a kapucsengőt. Ugye emlékszel, Nyugati 93. utca 330. szám. Igen, az. Nyugi, mi itt leszünk, nem megyünk sehova. Hanna? Még nem kelt fel, hosszúra sikeredett az éjszaka. Miután megérkeztek, elmentünk vacsorázni, és a végén a fáradtságtól már megszólalni is alig bírt. Tudod, szokása szerint csak bámult a semmibe, és ugyanazt a kérdést ismételgette. Igen, ittunk egy kis bort. De csak egy keveset. Nem itattam le, jó?! Természetesen Bruno fizetett, nekem egy vasam sincs. És figyelj csak, ne említsd Hannának, hogy felhívtalak. Nehogy úgy érezze, beleavatkozom az életébe, mert az nem áll szándékomban, ahogy azt te sajnos nagyon is jól tudod.

Igen, az úgy rendben van, de most el kell köszönnöm, mert csengettek.

(A kapucsengő ismét megszólal. Albert felveszi a takarót a kanapéről, gyorsan összehajtogatja, majd az egyik fotelbe dobja, azután odamegy a kaputelefonhoz, és megnyom egy gombot. Hangos léptek, Bruno érkezik vissza egy nagy zacskóval. Fújtatva a dohányzóasztalhoz megy, rátesz három nagy műanyag poharat meg egy doboz fánkot.)

BRUNO: Voilá! Reggelihez!

ALBERT: Légy szíves, ne olyan hangosan! Megzavarod Hanna édes álmát. Hagyd őt pihenni. Ez az utolsó lehetősége, hogy élvezze az életet, mielőtt szembenéz a vidéki életmód szigorú szabályaival... A kiképzőtáborban... akarom mondani a Rehabkínzáson...

BRUNO: Itt a cukor, a cukorpótló, a tejszínpótló, még hozzá gluténmentes! És persze a rengeteg glutént tartalmazó fánk. Mit kérsz? Tessék, szolgálj ki magad. Jó házigazda lett belőlem, nem igaz?

ALBERT: Értem a célzást. Majd legközelebb meghálálom, jó? Leterítem a vörös szőnyeget.

(Mindketten leveszik egy-egy pohárról a fedelet, műanyagkanállal megkavarják a kávé, majd kortyolgatni kezdik.)

BRUNO: Vendéglátásod várakozásomon felüli. Négy csillagot adnék a panziódnak. Nem gondolod, hogy ez egy remek üzleti ajánlat?

ALBERT: Igazán nagylelkű vagy, de ne felejtsd el megemlíteni a csodás környezetet. *(Elindul a fürdőszoba felé.)* Elnézést.

(Amint becsukódik a fürdőszobaajtó Albert mögött, Bruno fel-emeli a telefonkagylót.)

BRUNO *(a telefonba mondja félhangosan, egyik kezét a szája elé téve)*: Szia, Doris, lemerült a mobilom, és nem tudtam feltölteni, a vendéglátómén beszélek, úgyhogy rövid leszek. Igen, jól vagyok, nincs semmi gond. Csak arra kérlek, ne gyere hozzám.

Nem lenne jó ötlet, ha az autód egész éjjel ott állna a garázs előtti felhajtón. Ma este elmegyek érted, ahogy terveztük, és remélem, a következő hetekben szabadok leszünk. Majd hívlak délben, ha beértem a munkahelyemre. Hallasz? Rövidre kell fognom, mert még a sógorom lakásában vagyok, vele és Hannával. Alig várom a ma estét. Igen. Puszi, puszi.

(Leteszi a telefont, mert meghallja, hogy Albert lehúzta a WC-t. Albert nemsokára kilép a fürdőszobából, és gyanakodva néz Brunóra.)

BRUNO: Lemerült a mobilom, úgyhogy muszáj volt a tiédet használnom. Üzenetet hagytam a titkárnőmnek, hogy késni fogok.

ALBERT *(a dohányzóasztalhoz közeledve)*: Nos, lássuk, mi minden van itt. Egy francia cruller, igen, ez nagyon jó lesz, köszönöm. És még egy kis tejszín a kávémba.

BRUNO: Magamnak vettem egy csokis fánkot, ha nincs elledre.

ALBERT: Nekem mindegy, csak ne legyen a látóteremben; kora reggel rá sem bírok nézni.

(Mindketten esznek, és kortyolgatják a kávé, időnként egy-egy pillantást vetnek a hálószoba felé.)

ALBERT: Nem kéne...

BRUNO: Igen, most már fel kéne ébresztenünk.

(Ekkor kicsapódik a hálószoba ajtaja. Hanna viharzik ki, és a fürdőszobába siet. Piros bugyi van rajta, és egy halom ruhát tart maga előtt, amelyek eltakarják a mellét és az arcát.)

HANNA: Regina már itt van? És ti ketten, miért hagytátok, hogy ilyen későig aludjak? Mire készültök? Szabotálni akarjátok a gyógyulásomat? *(Becsapja maga mögött a fürdőszobaajtót.)*

ALBERT: Kinyitom az ablakot, hogy halljuk, amikor Regina megérkezik. Éjszakára becsuktam, hogy kiszűrjem a zajt.

BRUNO: Regina korán akar indulni, mert egy konferenciáról jön, amit az egészségmániasoknak tartottak a hét végén. Még a csúcsforgalom beállta előtt ki akar jutni a városból, úgyhogy

akármelyik pillanatban itt lehet. Az lesz a legjobb, ha összepakolom Hanna cuccát, és kiteszem az ajtóba.

(Bruno a hálósobába megy, és nyitva hagyja az ajtót.)

ALBERT: Csak nyugodtan, megígérem, nem eszem meg az összes fánkot, amíg távol leszel.

(Ismét a vécéöblítés zaja, majd nemsokára kilép a fürdőszobából Hanna élénksárga melegítőfelsőben, ahhoz illő nadrágban és rózsaszín tornacipőben. A színfalak felé néz, arcát még mindig nem látni. Az ablakhoz rohan.)

HANNA: Már itt van?

ALBERT: Még nyoma sincs. A férjed a hálósobában csomagol. Jöhet a reggeli? Van kávé és fánk. Gyere, egyél.

HANNA: Mit üldögéltek és pletykáltok ti ketten? Mister Big az alvilágból és egyéb sztárok a filmvásznon és a színpadon? Megint megpróbáltok minél nagyobb hatást gyakorolni egymásra? Mindig csak ez a kivagyiság? Nem volt elég tegnap este? A bulinak vége! Itt az ideje, hogy a napi feladataitokkal foglalkozzatok. Miért nem vagytok lent a bejáratnál, hogy integessetek Reginának, ne keresse a házsámunkat, amikor behajt az utcába? Nincs vesztegetni való ideje. Innen el kell jutnia a Riverside drive-hoz, majd a Riverside úton kell végig hajtania a kilencvenhatodik utcáig, aztán fel a George Washington hídhöz New Jersey felé, de akkor gyorsan jobbra fordulnia a Palisades Parkwayre, és észak felé haladnia. És azután merre is? Már nem is emlékszem. Vagyis nem tudom. Egy valamit viszont tudok: hogy nektek kettőtöknek végre össze kéne szednetek magatokat, és el kéne készülnötök. Hagyjátok abba az ostoba házibulitokat. Tudjátok, hány óra van? *(Még mindig az ablaknál áll, de jobbra-balra hajlong, hogy jobban rálásson az utcára. Gépiesen felveszi az egyik papírpoharat, de nem iszik belőle.)*

(Megjelenik Bruno bőrönddel a kezében, leteszi a bejárat ajtó mellé, azután leül a kanapéra, és ismét kortyolgatni kezdi a kávéját.)

BRUNO: Na, Hanna, elkészültél? Gyere, egyél egy keveset! Gyere, ülj ide mellém!

HANNA: Hány óra van? Biztos vagy benne, hogy Regina nem parkol valamelyik járda szélén, és vár ránk?

BRUNO: Teljesen biztos vagyok benne. Egy eastside-i hotelben szállt meg, úgyhogy időbe telik, amíg ideér.

ALBERT: Majd dudál, amikor megérkezik. Mindenképpen tudni fogjuk, ha itt lesz. (*Rövid szünet.*)

BRUNO: Hanna, hallottad, amit mondtam? Gyere, ülj ide mellénk, lazíts. És egyél pár falatot.

HANNA: Istenem, hány óra van?

BRUNO: Nem kell ott állnod. Bertie azt mondta, hogy Regina dudál, ha megérkezik. Vagy beáll egy percre valamelyik autó mellé, kiugrik a kocsiból, és megnyomja a kapucsengőt. Aztán leszaladunk a bóröndöddel a földszintre. Nem kell az ablaknál őrködnöd. Semmi értelme annak, hogy tönkretedd magad ezzel az állandó aggódással. (*Albertnek*) Teljesen kikészít, ha látom rajta ezt a fölösleges feszültséget. Csak elpazarol egy csomó energiát. Ez előbb-utóbb kicsinálja. És hogy őszinte legyek, engem is.

ALBERT: Ne aggódj, majd szépen elutazik Regina hegyi menedékházába, és a csodadiéta meg a meditációs gyakorlatok segítenek neki túljutni ezen az egészen. A Catskill-hegység friss levegőjéről nem is beszélve.

BRUNO: Hát persze, bármit hajlandók vagyunk megpróbálni. Az biztos, hogy kellemesebb egy ilyen kúrát végigcsinálni, mint befeküdni valamelyik kórház pszichiátriai osztályára ... Azaz a pokolba.

ALBERT: Légy türelmes! Nem azt ígérte Regina, hogy legalább két hétig gondoskodik Hannáról, vagyis addig, amíg rendbe nem jön az egészsége?

BRUNO (*halkan*): Gondolkozzunk reálsan: Regina régi jó barátunk, de valójában vállalkozást vezet, s nem házibulit szervez. Igen szép tőle, hogy úgy tesz, mintha a ház körüli munkákban szüksége lenne Hanna segítségére, de valójában a mi anyagi hoz-

zájárulásunkra számít. Akár jobban lesz Hanna, akár nem, nekünk be kell fizetnünk a nonprofit szervezetbe a taksát.

ALBERT: Igen, de neked is pihenned kell! Bízd csak őt egy kis időre Regina gondjaira. Hány fizetővendég lakik a menedékházban? Hány alkalmazott dolgozik ott?

BRUNO: A létszám változó, de most panaszkodik, hogy nincs elég embere, s így Hanna kisegíthetné őt a kezelés alatt. Talán megszabadul az összes allergéntől és egyéb környezeti méregtől, a depresszió kórokozóitól. *(Rövid szünet.)* És a rákjától. Az ő kimutathatatlan rákjától.

ALBERT: Szomorú őt így látni. Gyerekkorunkban olyan életvidám volt. Mindig én voltam a csendes gyerkőc, szüleink folyton miattam aggódtak. Biztos vagy benne, hogy nincs rákja? Egyértelműen kizárták ennek lehetőségét?

BRUNO: Abszolút. Remek formában volt, amikor összeházasodtunk; minden a kis Alex születése után kezdődött. Azt hittük, hogy szülés utáni depresszióról van szó, de nem akart elmúlni.

HANNA: Ne beszélj már baromságokat! Ez az egész akkor kezdődött, amikor a kis Alex kevéssel az első születésnapja előtt meghalt.

BRUNO: Igen, a helyzet akkor fordult igazán rosszra, amikor visszament dolgozni. Először azt hittük, hogy rákja van, de nem találtak nála semmiféle daganatot. A fejében viszont egészen más játszódik le. Teljesen biztos benne, hogy rákos. Néha szinte már azt szeretném, ha tényleg így lenne. Akkor legalább tudnánk, mit kell tennünk. A gyógyszerek nem használnak semmit, úgyhogy abszolút nem árt, ha kipróbáljuk Regina csodadiétáját. Mivel is próbálkozott legutoljára? Ja, igen, homeopátiás kúrával.

ALBERT: Igen, persze, de nem szeretem, ahogy Regina táplálja Hanna tévképzeteit a rákról. Nem segít rajta, ha valaki rábólint az ilyen beteges képzelgésekre.

BRUNO: Kinek árthat, ha gyógynövényekkel kezelik, meg mi is a neve ennek a diétának? Ja, makrobiotikus étrend. *(Rövid szünet.)*

HANNA: Meg tudja valaki mondani, hány óra van?

BRUNO: Háromnegyedkilenc lesz öt perc múlva. Nyugi, nem sietünk sehova.

ALBERT: Figyelj csak, Hanna, képzelj el, hogy megint tizenkét éves vagy, és épp egy nyári táborba készülsz. Emlékszel, ilyenkor milyen izgatott voltál? Már egy héttel az indulás előtt elkezdted csomagolni; folyton ki-be pakoltad a cuccaidat. Képtelen voltál eldönteni, hogy melyik Barbidot vidd magaddal. Emlékszel, milyen izgatott és élénk voltál? Miért nem éled magad bele ugyanúgy most is? Miért nem azon gondolkozol, hogy milyen jól fogod magad érezni Regina menedékházában? Hogy majd nagyokat sétálsz a nyugodt, vidéki tájon, úszol egy kis tavacskában, madárdalt hallgatsz, és sok más hasonló élvezet vár rád. Emlékezz a mályvacukorsütésre a tábortűzön. Meg mi mindent csináltál még a táborban? Gondolj arra, hogy majd sok-sok egészséges ételt eszel, és igazi házitejet iszol a szomszédos farmról. Nem tölt el izgalommal a gondolat, hogy nemsokára milyen nagyszerű élményekben lesz részed? Hanna, figyelsz rám egyáltalán? Hanna? Hanna?!

HANNA: Most mi van? Miért nem tudsz békén hagyni? Ne üvöltözz már a fülemben! Ha állandóan óbégatsz, mintha égne a ház, nem fogom hallani, amikor Regina dudál.

ALBERT: Én nem óbégatok. Te miről beszélsz?

HANNA: Miért nem tudsz egyszerűen csak békén hagyni? Igazán, Bertie, ha ezt tovább folytatod, akkor beárullak.

ALBERT: És kinek árulsz be? Vajon kinek?

HANNA: Pontosan tudod, hogy kinek. Elmondom ezt is, meg minden mást is, amit velem csináltál.

ALBERT: Kinek mondom el? Anyának és apának?

HANNA (*az órájára néz*): Shhhh...

ALBERT (*Brunónak*): Mit szólsz hozzá? Visszavitettem a gyerekkorába, mint egy igazi pszichoterapeuta, méghozzá hipnózis vagy igazságszérum nélkül. Ez már döfi. Hanna, mit fogsz elmon-

dani rólam anyának és apának? Rajta, beszélj hozzájuk, hallanak téged. *(Rövid szünet; kicsit felerősödik az utcai zaj.)*

HANNA: Hány óra van?

ALBERT: Húsz évvel ezelőtt járunk. Tizenkét éves vagy, épp elvégezted a hatodik osztályt, és középiskolába készülsz, de még nyár van, és anya meg apa táborba küldenek, most leszel először távol a családotól.

(Rövid szünet, Hanna folyton vagy az órájára néz, vagy le az utcára, ahol megállás nélkül mennek az autók.)

BRUNO: Lehet, hogy tizenkét éves, de hogy életvidám lenne? Nem, határozottan nem lenne az, és az is biztos, hogy nem égne a vágytól, hogy beszéljen veled. Előfordulhat, hogy nem nagyon kedveli a kisöccsét, Bertie-t, a csendes, de talán meghunyaszkodó kisfiút.

ALBERT: Talán inkább elhanyagolt kisfiút. Az elhanyagoltat és a mellőzöttet. A nővére árnyékában él, aki a család imádott hercegnője. A gimiben kiélhette ugyan a színészi vágyait, de mindenki lenézte, amikor kijelentette, hogy a főiskolán is azt szeretne tanulni. Színjátszást könyvelés helyett. Képzelheted, mekkorát csalódott ennek a boldogtalan kisfiúnak a családja. Még a mindenki csodálta nővére sem volt hajlandó támogatni őt, hogy megvalósíthassa az álmait. Ez a meghunyaszkodó kisfiú története.

BRUNO: Hát igen, szegény kis Bertie. De azért eltartottak téged, amíg a főiskolára jártál, annak ellenére, hogy nem értettek egyet a döntéssel, és ennek a lakásnak a bérleti díját is ők fizetik. És még nem is beszéltünk arról a nem kevés időről, amit a rehabon töltöttél. Őszintén szólva nem fáj a szívem miattad. De természetesen szurkolok neked, hogy sikeres színész legyél.

ALBERT: Köszönöm. Kedves tőled, hogy ezt mondd.

BRUNO: Viszont, ha már a gyerekkorotokról beszélünk, hadd tegyek fel egy eléggé kényes kérdést, amit a mentálhigiénés szakemberek gyakran előhoznak, amikor Hanna családi hátteréről van szó. Ezek a terapeuták bármilyen pszichológiai problémát előszeretettel vezetnek vissza a korai gyermekkorban elsen-

vedett szexuális erőszakra. Hanna eléggé igyekszik kerülni ezt a témát, és ez azokra jellemző, akikkel tényleg történt valami a múltban, amit szégyellnek. De azt is jelentheti, hogy történt vele néhány dolog, amelyeket nem tudott a helyére tenni. Olyasmik, amelyek esetleg csak a képzeletében történtek meg, vagy később kerültek emlékezete távoli zugaiba, és mint fantáziaképet kezeli őket. Szóval ez a dolog lényege. Úgyhogy, ha nincs ellenedre, és úgyis a gyermekkorotokról beszélgetünk, neked is szeretném feltenni az erre vonatkozó kérdést. Arra nem tudom rászánni magam, hogy a szüleitekkel tárgyaljak erről, de a te generációd, gondolom, már nem feszélyezi annyira ez a téma. És nyilván segíteni akarsz a nővérednek. Természetesen, ha bármilyen aggályod van ezzel kapcsolatban, én azt is megértem.

ALBERT: Ez nagyon nehéz kérdés, különösen korán reggel. (*Elkezd enni egy újabb fánkot, és belekortyol a kávéjába.*) Amint már mondtam, velem nem sokat törődtek, úgyhogy soha nem avattak be semmiféle családi titokba, olyasmi pedig nem jut eszembe, hogy bárki is nyíltan olyat tett volna gyermekkorunkban. Te is tudod, hogy a szüleink eléggé prűd, középosztálybeli, diplomás emberek, és semmi olyasmit nem tűrtek volna el. Az olyasfajta viselkedés legapróbb jelét is katasztrófaként kezelték volna.

BRUNO: Tehát ez a válaszod. Más szóval minden csupán a képzelet szüleménye?

ALBERT: Nos, volt valami, ami valószínűleg mély benyomást tett rám, mert nagyon megmaradt bennem, bár nem mindig emlékeztem rá ugyanolyan élesen. Volt egy unokatestvérünk, Freddie, aki legalább tíz évvel idősebb volt nálunk. Nagyon sportos fiú vagy inkább férfi volt, magas és szőrös, szinte olyan, mint-ha a nagybátyánk lett volna. Úszni tanította Hannát és engem, és eközben persze gyakran tartott minket a vízben, és nekem úgy tűnt, hogy néha szorosabban és hosszabb ideig, mint kellett volna. Természetesen hálásak voltunk a segítségéért, de ugyanakkor már nagyon vártuk, hogy végre egyedül úszhassunk. Emlékszem, Hanna elég gyakran mondogatta, hogy „Hadd csináljam

egyedül!”, és én is ugyanezt szerettem volna. Hannával sohasem beszéltem erről. Nem volt egyértelmű, hogy hozzáért Freddie fűtyije, ezért úgy gondoltam, hogy számára nincs jelentősége ennek az egésznek. A jó öreg Freddie pedig köszöni szépen, jól van, és fogadok, hogy még alkalmazza a régi fogásait, csak már nem egy úszómedencében, hanem az ágyban.

BRUNO: Hallottad ezt, Hanna? Úgy látszik, kiesett a csontváz a szekrényből. Érdekes kis történet ez, de valószínűleg nincs benne semmi különös. Fogadjunk, hogy minden családban van egy Freddie bácsi, de a tiétek remélhetőleg sohasem váltott át az úszóleckékről a hálósobai tornagyakorlatokra, vagy legalábbis nem a gyerekekkel.

ALBERT: Vagy ha igen, akkor nem akarok tudni róla.

BRUNO: Jó, értem, mire gondolsz. De van egy másik eset is, amit nagyon szeretnék tisztázni veled. Ennek az eseménynek te is részese voltál. Igen, te kihasználtad Hannát. Legalábbis ő erre utalt. Valami olyasmiről beszélt, hogy te hozzányúltál a bugyijához.

ALBERT (*ordítva ugrik talpra*): Micsoda?! Komolyan beszélsz?!

BRUNO: Igen, komolyan beszélek. Viszont remélem, ez az esemény nem olyan komoly, mint ahogy azt mondják.

ALBERT: Ki mondja? És kinek mondja?

HANNA: Én mondtam el. Igen, Bertie, te megerőszakoltál engem.

ALBERT: Ezt mikor álmodtad?

HANNA: Legalább kétszer megtörtént. Egyszer, amikor még gyerekek voltunk, aztán tinédzserkorunkban.

(*Rövid szünet. Albert leteszi a kezét, mert azelőtt a vádlójára mutatott. A két férfi döbbenetén nézi egymást.*)

BRUNO: Gyerekkorotokban? Na de...

ALBERT: Most már rájöttem, mire célzott. Igen, tényleg hozzányúltam a bugyijához, még hozzá szó szerint, de nem erőszakkal. Az történt, hogy ő leejtett egy sötétrózsaszín bugyit a földre, amikor csomagolt; azt hiszem, abba a táborba készülődött. Én pedig felvettem, és belebújtam. Azután körbe-körbe ro-

hangáltam a házban, és mutogattam magam mindenkinek, és ezt mindenki nagyon viccesnek találta, kivéve Hannát. Ő sírva berohant a szobájába, én pedig nem tudtam rájönni, hogy ezt miért csinálta. Ezzel a műsorral nem bántottam senkit, ő viszont így jó nagyot rúgott belém. Amikor ugyanis ő szaladgált az elegáns bugyijában, mindenki el volt tőle ájulva, hogy olyan aranyos, mint egy kis angyal! De én miért nem lehettem ilyen aranyos? Miért csak a család hercegnője lehetett az? Szóval láthatod, hogy ha meg is erőszakoltam valamit, az csupán a bugyija volt, ennyi az egész. De hát könnyekben tört ki, ha hozzáértem valamelyik nagyértékű tulajdonához; legjobban a Barbie babáit féltette.

HANNA: De ha megerőszakolod a bugyimat, akkor engem erőszakolsz meg, a testemet és a lelkemet, az egész lényemet. (*Zokogni kezd.*)

ALBERT: Amint látod, ő már akkor is túlérzékeny volt.

HANNA: És a Barbimat is megerőszakoltad.

ALBERT: Mert megfogtam, és játszottam vele?

HANNA: Mert hozzányúltál.

BRUNO: Ja, igen, már el tudom képzelni. Felvetted a bugyiját, igen, ez nagyon vicces.

HANNA: Ez egyáltalán nem volt vicces. Úgy éreztem, hogy az egész család megerőszakol engem azzal, hogy ezt viccnek vette. Ez olyan volt, mintha rajtam nevettek volna! Az az én bugyim volt. Ugyanolyan közel állt hozzám, mint a bőröm, ő pedig erőszakot követett el ellene azzal, hogy felvette. És ezzel a cselekedettel ellenem is erőszakot követett el. (*Megint zokog.*)

BRUNO: Alaposan felnagyította ezt az elképzelt erőszakot, de az is biztos, hogy ez az egész életére kihatással van. Már akkor is annyira sebezhető volt. És ez a seb soha nem gyógyult be.

ALBERT (*nagyon halkan*): Inkább egy önző kis kurva volt, aki úgy gondolta, hogy az egész család az ő tulajdona. Mindenkinek le kellett borulnia a hercegnő előtt.

(*Rövid szünet, Hanna zokog, az utcáról füttyszó hallatszik.*)

BRUNO: Igen, talán egy elkényeztetett gyerek volt, aki úgy nőtt fel, hogy óriási, irreális elvárásai voltak az élettől.

ALBERT: Ahogy mondod.

BRUNO (*nagyon halkan*): Elkényeztetett gyerek volt, most pedig egy elkényeztetett feleség.

ALBERT: Ahogy mondod. (*Rövid szünet.*)

BRUNO (*hangosabban*): De várjunk csak! Mi volt az a másik esemény, ami tinédzserkorotokban történt?

ALBERT: Ja, igen! Ugyanaz történt, csak ebben anya is szerepelt. Hanna még csak nem is volt jelen; a főiskolán tanult, ahol valószínűleg összebújt fűvel-fával. Az összes diákkal és tanárral, bárkivel, akinek volt valami a lába között.

BRUNO: És ebben az egészben anyátok is benne volt? Már elnézést, de ez teljes perverzitásnak hangzik. Tényleg benne volt anyátok is?

ALBERT: Ne aggódj, még mindig arról van szó, hogy hozzányúltam Hanna bugyijához. Elsőéves volt a főiskolán, és még hazahordta a szennyesét. Pontosabban hazahordta, hogy anya mosassa ki. Egyik délután anya bevitte a ruhákat a szárítóról a nappaliba, hogy gondosan szétválogassa őket, ahogy szokta. De közben megszólalt a telefonon, ezért ki kellett mennie a szobából. Én úgy terveztem, hogy leülök a kanapéra, és megnézek egy különleges régi filmet, ami azonban nem igazán lett volna élvezhető úgy, ha folyton egy kisebb halom bugyit látok magam előtt. Ekkor ismét ellenállhatatlan vágyat éreztem, hogy felpróbáljam az egyiket. Nem a vicc kedvéért, és nem is a show miatt, hiszen pontosan tudtam, hogy senki sem tartaná ezt viccesnek; nem venné jól ki magát, ha egy sötétrózsaszín bugyiban mászkálnék a házban. Ám úgy gondoltam, ha senki sem lát, akkor nyilván senki sem fog megtapsolni vagy kigúnyolni. Mondanom sem kell, hogy nem kapcsoltam be a tévét, hanem gyorsan letéptem magamról a ruhámat, és felvettem a nőiesség ezen jelképét. Az egyetlen, aki üdvözölhette ezen pró-

bálkozásomat, én magam voltam. Ám nem sokkal azelőtt, hogy odaállhattam volna a tükör elé, hogy megcsodáljam magam, bal-eset történt. Megállíthatatlan orgazmus tört rám, így a bugyi megtelt ondóval, azzal a testnedvvel, amit ennél nemesebb célra kéne használni. Az ízléses fehérenemű darab átázott. És mit tudtam tenni? Arra nem volt elég idő, hogy kimossam, és megszársítsam, mielőtt anya hazaér. Akkor hát mit tehettem? Kivettem a konyhába, és a szemetesbe tettem. Jó mélyre benyomtam a csirkecsontok, a banánhéjak, az eldobható műanyagedények, a használt szalvéták és a nedves kávézacc közé. Gyorsan lezuhanyoztam, felöltöztem, és ledőltem egy kicsit, miközben még mindig el voltam telve a frissen szerzett, varázslatos élménnyel. Meggyőztem magam, hogy senki sem fogja észrevenni, hogy eltűnt egy bugyi egy egész kosárnyi ruha közül. De igazán lehettem volna okosabb, és anyát is jobban kellett volna ismernem. Az ő sasszeme sohasem téved, és ha valami eltűnik, addig keresi, amíg meg nem találja. Nem büntetett meg, csupán került a tekintetemet, miközben rettenetesen csalódott arcot vágott. Hannának valószínűleg nem hiányzott volna a bugyija, úgyhogy teljesen fölösleges volt felzaklatni ezzel a kellemtelen történettel, de hát, amint már mondtam, a szüleink prűdek és konzervatívak. Nem tudom, melyikünk okozott nekik nagyobb csalódást: Hanna vagy én.

HANNA: Ez nemi erőszak volt! Úgy éreztem, hogy erőszakot követtél el ellenem. Hány óra van?

BRUNO: Szóval, Bertie fiú, ez volt az a híres szexuális zaklatás. Elkövetted a bugyik elleni erőszak büntetést azzal, hogy felvetted azokat. Neked aztán könnyű örömet szerezni. És, ha jól értem, nagyon könnyen el tudsz menni. Én megbocsájtok neked, mi több, engedélyezem, hogy akkor viselj bugyit, amikor csak akarsz. Csak nekünk ne mutogasd. Biztos vagyok benne, hogy vannak olyan barátaid, akik talán jobban értékelnék az előadásodat.

ALBERT: Akkor te vagy a családunk legnagyobb tagja!

BRUNO: Nincs semmi gond, ugye, Hanna?

HANNA: Hány óra van?

BRUNO: Mindjárt kilenc óra. Szerinted Bertienek nem lenne jó egy organikus zöldségdiéta? Hátha kigyógyítaná őt a bugyimániájából. Mit szólsz hozzá, Bertie? Miért nem mész el a Regina-féle paradicsomba?

ALBERT: Ha már Regináról beszélünk, kíváncsi lennék, hogy tegnap este azon a konferencián vajon betartotta-e az ő hiperegészséges diétáját. Nem lehet, hogy másnapos, és azért késik ennyit? Az a sanda gyanúm, hogy ezek az egészségmániások, amikor maguk közt vannak, nem igazán tartják be a saját előírásaikat. Telezabálják magukat mindenféle földi jóval, amittől egyébként eltiltják a klienseiket. Biztos rengeteg vörös húst, vörösbort, bő olajban sült chipset és sót tömnek magukba. És egész evőkanál finomított cukrot tesznek a lattéjukba. És van ott védekezés nélküli szex is bőven. Fogadjunk, hogy ez a nő még a szénában hempereg egy pincérrel. Ezt nevezem tökéletes szobaszervíznek, ez aztán az igazán egészséges reggeli.

BRUNO: Miért nem hívjuk fel, hátha valami váratlan dolog történt? Hívd fel a szállodát. Midtown, Marriot Hotel, azt hiszem.

ALBERT *(a telefon után nyúl, kikeresi a számot a telefonkönyvből, majd tárcsáz)*: Igen, lakik önöknél egy Regina Reznicek nevű vendég. A bátyja vagyok, és azt szeretném megtudni, hogy kijelentkezett-e már. Rendben, akkor tudná kapcsolni a szobáját? Igen, várok. Nincs a szobájában. Köszönöm. Hagyhatok neki üzenetet? Köszönöm. Kérem, mondja meg neki, hogy Hanna várja őt, ahogy megbeszélték. Köszönöm. *(Leteszi a telefont.)* Szóval ez van, késik.

(Rövid szünet.)

BRUNO: Ennyi idő alatt már mi is el tudtunk volna menni a szállodájához, hiszen ő ragaszkodott ahhoz, hogy korán reggel induljanak. Sürgősen haza akart érni. Teljesen fölöslegesen terhelünk azzal, hogy itt aludtunk.

ALBERT: Egyáltalán nem voltak terhemre. Úgy látom, ez volt a tökéletes terv. Sokkal jobb, hogy tegnap délután jöttetek a városba, legalább nem kellett idegeskednetek a reggeli csúcsfor-

galom miatt. Regina talán most jól bereggelizik néhány kuruzslótársával. A lakásom úgyis útba esik neki, ha észak felé hajt a West Side Highway-re. Bízhatok benne; tudja, mit csinál.

HANNA: Még hogy kuruzsló! Ezt a szót meg ne halljam még egyszer! Nem tudjátok, hány óra van?

BRUNO: Már elmúlt kilenc óra. Egy óra múlva már fizetni kell a parkolásért, el kell vinnem onnan a kocsimat. Vagy pedig elhúzok innen, s őt itt hagyom. Legkésőbb tízkor el kell indulnom. A dél-jersey-i irodánkba kell mennem, a Lincoln alagúttól legalább másfél órányira van. Hallod, Hanna? Lehet, hogy el kell mennem, mielőtt Regina felvesz téged. Hanna, miért nem jössz ide, és ülsz le mellém? Lazíts! Hanna?

HANNA: Hány óra van? Nem akarom Reginát megvárakoztatni. Szerintem lent kéne várnunk rá.

BRUNO: Ácsorogjunk a járda szélén, mint két csöves? (*Rövid szünet.*) Ez hülyeség. Sokkal jobb, ha itt várakozunk. Különben is, lehet, hogy Regina köszönni szeretne Albertnek. (*Alberthez fordul.*) Ugye, nem tartunk fel? Van valami elintézni valód ma reggel?

ALBERT: Aludni szerettem volna egy kicsit. Egyedül.

BRUNO: Emiatt elnézést kérek.

ALBERT: Tulajdonképpen délután van egy fontos találkám. Háromra meghallgatásra megyek; egy új darabhoz keresnek szereplőket. Broadway-produkció; az esélyeim nem túl jók, de muszáj megmutatnom magam. Fontos, hogy az ember minél több helyen jelen legyen. Kérsz még kávévagy fánkot?

BRUNO: Nem, köszönöm, már jóllaktam. És te, Hanna? Kérsz még kávévagy fánkot? Hanna!

(*Hanna nem válaszol. Folyton az órájára pillant, néha pedig hosszasan az arca előtt tartja.*)

ALBERT: Amúgy jól aludtatok? Vagy túlságosan indiszkrét dolog ilyet kérdezni egy házaspártól? (*Mosolyog, és közben a nyelvét oldalra tolja a fogai között.*)

BRUNO: Hannát teljesen kiütötték a gyógyszerek, én meg valahogy folyton felébredtem. Nem tudom, hogy képes leszek-e valaha megszokni a nagyvárosi zajt. Az viszont nagyon szép tőled, hogy átengeded nekünk a hálószobádat. Csak hát így az ablak mellett... És te hogy aludtál a kanapén? (*Ahogy ül, végigsimítja a kanapét.*) Egyáltalán aludtál már itt máskor is?

ALBERT: Elnézést kérek a zajért, ez a város átka, nem tehetek elene semmit. Ezt a kanapét viszont már ki kéne cserélnem. És ez nagyon fontos. Sokszor van úgy, hogy itt alszik nálam valaki, de eddig fogalmam sem volt, mit kell valakinek kiállnia az ingyenszállásért. Mondjuk, azt tudtam, hogy vannak rajta púpok, de ennyi! Akárhogy forgolódtam, képtelen voltam kényelmesen elhelyezkedni rajta. Mindig előre figyelmeztetem a vendégeket, hogy reggel ne panaszkodjanak. Vagy inkább délben, mert én általában akkor ébredek fel. De ők többnyire csak egy-két napig maradnak. Azért ezeknek a púpoknak megvan az előnyük. Csak hát most teljesen elfelejtkeztem róluk. Jobban tettem volna, ha a földön alszom. Félháromkor arra ébredtem, hogy borzasztóan fáj a hátam, begörcsölt a nyakam, és el van gémberecve a derekam. Úgy gondoltam, feladom, és felkeltem. Aztán bevettem egy fájdalomcsillapítót, de így sem igazán tudtam aludni, csak időnként a nagy kimerülésben elszundítottam. Amikor pedig sikerült elaludnom, furcsákat álmodtam, mindenféle örülség történt velem. Egyszer például az, hogy kijöttél a hálószobából, és felajánlottad, hogy megmasszírozod a hátamat meg a lábamat. De ugye te semmiképpen sem tettél ilyet?

BRUNO (*nevetve*): Ha jól emlékszem, nem. Hé, Hanna: hallottad, mit álmodott Albert? Hanna!

HANNA: Mi a problémád? Elismered, hogy létezem? Hány óra van?

BRUNO: Mostantól kezdve két hétig minden óra állni fog. Ne foglalkozz már az idővel. Számodra nemsokára megszűnik létezni mint az életedet meghatározó tényező, a nyugalom és a béke veszi át a helyét. Lazíts! (*Rövid szünet, azután ismét Alberthez fordul.*) Elnézést, hol tartottunk?

ALBERT: Te hiszel az álmokban?

BRUNO: Nem álmodok túl gyakran, és ha mégis, akkor elfelejtem, mire felkelek.

ALBERT: De tegyük fel, hogy még nem kell felkelned, és épp teljesen ébren vagy, és miközben próbálsz újra elaludni, semmi másra nem gondolsz, csak arra, hogy mit álmodtál. Mondjuk így nem lesz túl nyugodt éjszakád, de azzal szembesülsz, hogy egy csomó érdekes, sőt, néha eléggé perverz dolgot álmodtál. Például, amint már mondtam, most az egyik álmomban te is szerepeltél. Ennek valószínűleg az lehetett az oka, hogy begörcsölt a hátam. Igen, nyilván ezért álmodtam pont ezt. Amúgy meg veletek csak ünnepekkor látjuk egymást, úgyhogy valószínűleg ez a váratlan találkozás is megmozdított bennem valamit. Ez a lázas sietség és a várakozási üzemmód. Mindenesetre, amint már mondtam, te kijöttél a hálósobából, és azt mondtad, hogy feküdjek le a földre. Arról beszéltél, hogy a masszázs a legjobb gyógy mód a hátfájásra, és közben masszíroztad a hátamat. Én feküdtem a földön ott, ahol a dohányzóasztal van, de nem volt ott sem az, sem a többi bútor, csak a kanapé, amin te ültél, és a masszázs jótékony hatásáról beszéltél, miközben masszíroztad a hátamat, pedig egész biztos hanyatt feküdtem. Te érted ezt? Aztán egyszer csak sokkal jobban kezdtem érezni magam, teljesen ellazultam, és egészen újjászülettem a kezeid között.

HANNA: Hány óra van? Azt hiszem, le kéne mennünk, és a járdán várakoznunk.

ALBERT (*nem figyel Hanna újabb sirámainra*): És így, hogy már nem fájt semmim, szinte olyan ruganyosnak éreztem magam, mintha gumiból lettem volna. De még nincs ám vége a történetnek. Ahogy lejjebb és lejjebb húztad a kezeidet a hátamon, egyszer csak elkezdted masszírozni az egyik lábamat és a lábfejemet, és azt mondtad, hogy le kell kergetnünk a fájdalmat egészen a nagylábujjamig, mert ott az már nem tud mást tenni, csak azt, hogy távozik a testemből, és eközben felordít, ahogy a haláltusáját vívja. És éreztem is, ahogy jön. Éreztem, amint eléri

a csúcspontját a nagylábujjamban, amely mintha fel akart volna robbanni. De mindez úgy ment végbe, mintha egy pillanat alatt történt volna; még csak kezdete és vége sem volt az egésznek. Vagy mintha újra és újra lejátszódott volna egészen addig a pontig, hogy szinte felrobban a nagylábujjam. Vagy legalábbis az agyam így értelmezte mindezt. Egymás után következő jelene-
teket rakott össze, mivel az agy lineárisan dolgozik, és mindent időben és térben fejez ki, még akkor is, ha az álom kiveszi az embert az időből és a térből. Ez adja az álmoknak azt a lebegő, könnyed érzést, mintha érintkeznénk az örökkévalósággal. Tulajdonképpen van egy elméletem ezzel kapcsolatban. Az örökkévalóság és a halhatatlanság fogalma az álmokból, illetve az ezekhez társított érzésekből ered. Talán a mitológiák történetei is először álmokként jelentek meg. Az ősi ember számára az álom ugyanolyan valóságos lehetett, mint bármi, amit éber állapotban látott és tapasztalt. Láthatott olyan embereket, akikről tudta, hogy már meghaltak, mondjuk a szüleit vagy a bajtársait, és ez által azt a következtetést vonta le, hogy ők még élnek valahol, vagy pedig az időtlenség állapotában vannak a téren kívül. Amikor álmodunk, nem ismerünk semmilyen más valóságot, csak magát az álmot.

BRUNO: Ez úgy hangzik, mint a popkultúra zagyvaságai, amelyekről a Greenwich Village-i kávézóknak szövegelnek. De hát ki vagyok én, hogy erről ítéletet mondjak? Lehet, hogy mégiscsak van ebben valami. Talán Hanna is valamilyen álomszerű állapotban van, és azért ragaszkodik az időhöz ilyen perverz módon, mert az álomban nincs idő, ő viszont brutális szükségét érzi, hogy az időt nyomon kövesse. Hát, nem is tudom. De más sem tudja, és ez a baj. Azért van abban valami, amit az álmokról mondtál. Amikor az ember felébred egy ilyen élénk álomból, az olyan, mintha az óceánban feljönne egy nagy hullám alól, amely összevissza dobálta, és amikor végül visszajut a felszínre, nem tudja, merre is van a felfele. Úgy összezavarodik, mintha egy időhurokból érkezett volna.

ALBERT: Tényleg ezt gondolod? Igaz, sokan hiszik, hogy az álmok néha nagyon fontos dolgokat mondanak nekünk. Sok fel-

fedezést az álmok sugalltak. Az elme szabadon barangolhat túl a megszokott lineáris sablonokon, és képes az életet más megvilágításban meglátni, új dolgokat felfedezni...

(Egy kukásautó épp az ablak alatt üríti a szemetet, és amíg el nem megy, a két férfi kézjelekkel próbál kommunikálni.)

HANNA: Hány óra van?

BRUNO *(nyugtalanul néz a feleségére)*: Hanna, mondtál valamit? Hanna! Vagy nem? *(Alberthez)* Mit is akartam mondani az előbb? Ja, igen... Elképzelhető-e, az álmok azért is jönnek, hogy elmondják, mi fog történni velünk a jövőben? Például, azért, hogy figyelmeztessenek minket valamire? Vagy hogy tudomást szerezünk olyasmiről, amiről aztán röviddel ébredés után hallani fogunk? Jó vagy rossz vagy éppen számunkra közömbös hírekről.

ALBERT: Hát jó, lássuk, hogy mindketten ugyanarra gondolunk-e. Tegyük egy próbát. Mi van, ha mondt nekünk valamit a múlt éjszakai álmom? Mi van, ha tényleg szükségem van egy masszázsra? Tudom, hogy gyorsan vissza kell menned New Jersey-be, amint Regina felvette Hannát, ezért arra gondoltam, hogy amíg várakozunk, elvégezhetnénk egy rövid kísérletet, hogy lássuk, ez az álom valóban megadta nekünk a probléma helyes megoldását?

BRUNO: Van megoldás számunkra, úgy hívják, hogy Regina. Legalábbis két hétre mindenképpen, vagy talán még utána is, ha fizetem az ellátást. Mármint a Hannáét.

ALBERT: Igen, persze, ezt már megszerveztük. De most az én fájós hátamra utaltam. Tehetnénk egy próbát. És megmasszírozhatnád a lábamat, miközben én a földön fekszem, még hozzá pontosan úgy, ahogy az álmomban tetted. *(Arrébb tolja a dohányzóasztalt, leveszi a fürdőköpenyét, egy szál pólóban és bokszeralsóban lefekszik a földre, és az egyik lábát felteszi a kanapéra Bruno mellé.)* Egyszer azt mesélted, hogy a fitnesszben a srácokkal meg szoktátok egymást masszírozni, úgyhogy bármivel próbálkozhatsz, amit velük is szoktál csinálni.

BRUNO: Nos, én nem vagyok masször, úgyhogy annyira nem értek hozzá. Szóval akkor nagyjából azt szeretnénk elérni, hogy megszabadítsunk valakit a lábikrája izomgörcsétől.

ALBERT: Bármit csinálhatsz, a lényeg, hogy vedd kezelésbe a lábszáramat és a lábfejemet.

(Bruno, nem túl nagy lelkesedéssel elkezdni nyomkodni Albert lábfejét.)

HANNA *(Elfordul az ablaktól, és végigsétál a színpadon. Az arcán sérülésnyomok, mindkét csuklója alaposan be van kötve, plüssmacit tart a karjában. Fátyolos tekintettel néz maga elé, mint egy megszállott.)* Ti ketten miről hadováltok? Nem kaptátok meg az üzenetet, mi? Hány óra van?

(Rövid szünet.)

ALBERT: Üzenetet? Milyen üzenetet?

BRUNO: Valaki küldött egy üzenetet? Ki és mikor?

ALBERT: Azt mondta, hogy visszavonhatatlanul elkészt? Egyértelmű, hogy Regináról beszél.

HANNA *(Brunónak):* Ne légy már olyan ostoba! Hallottad! Ugyanolyan tisztán hallottad, mint én.

BRUNO: Hallanom kellett volna valamit? Már elnézést, de nem vagyok képben. Miről van szó?

ALBERT: Drága nővérkém, pontosan milyen üzenetre célsz? Úgy tűnik, én sem kaptam meg.

HANNA: Olyan hangos és érthető volt, amilyen csak lehetett. Óriási zajjal járt. Lehetetlen volt nem hallani. Ezért üzent pont így, hogy tudassa velünk, hogy már úton van, úgyhogy el kellene kezdenünk készülődni.

ALBERT: Ja, igen, persze, az óriási zaj.

BRUNO: A kukásautóra gondolsz?

HANNA: Pontosan tudod, hogy mire gondolok, hagyd abba a hülyéskedést. Tudod jól, hogy a kukásautóról beszélek. Átadta az

ő üzenetét. Igen, visszavonhatatlanul elkésett, de már úton van, és azt akarja, hogy lent várjuk a ház előtt.

ALBERT: Az üzenet hangos és érthető volt. Mindannyian hallottuk, nem igaz?

HANNA: Az üzenet hangos és érthető volt. (*Gépiesen ismételve ezt a mondatot.*) Az üzenet hangos és érthető volt. Az üzenet hangos és érthető volt.

BRUNO: Igen, igen, hallottuk. Ha az ablaknál akarsz strázsálni, hát csak tessék.

HANNA: Az üzenet. Az üzenet. Ti ketten olyan ostobák, olyan korlátoltak vagytok. Észre sem vettétek. Süketek és vakok vagytok. Ti ketten úgy élitek le az életet, hogy becsukjátok a szemeteket, bedugjátok a fületeket, és semmit sem érzékeltek abból, ami valójában történik. Ti ketten csak a mások kijelölte úton jártok. Ez náluk talán működik, de hát ez az ő útjuk. Ti ketten nem tapossátok ki a saját utatokat a világban. Meg sem próbáljátok megkeresni a saját életcélotok. Halljátok: ti mások hátrahagyta romokból építitek fel az életeteket. Az úgynevezett életeteket, olyan egyszerű összetevőkből, amelyeket képesek vagytok felfogni és alkalmazni azzal az egyszerű agyatokkal. Pénz és siker, ez minden, amit ismertek, ez minden, amit képesek vagytok meglátni, minden, amivel képesek vagytok foglalkozni. Nem vagytok képesek az élet mesterséges mércéinél továbblátni. Bruno, téged csak a pénz érdekel. Csupán azért éled az életedet, hogy pénzt keress. A pénz nem teremt életet, azzal nem leszel képes túllépni az anyagi világon, az csak megkötöz téged. Odabilincsel a vásárlás és az eladás börtöncelájának a falai közé. Te pedig, Bertie, színésznek képzeled magad, művésznek, aki egy másik világot teremt a színpadon, de idáig mit teremtetél? Mégis, mit? Említs meg legalább egyetlen neked köszönhető felemelő pillanatot! Hát nem fog menni, és tudod, hogy miért nem? Mert még akkor sem tudnál róla, ha valaha is sikerült volna egyetlenegy hiteles művészi munkát összehoznod. Nem azon igyekszel, hogy művészetet teremts, csupán arra vágysz, hogy megtapsoljanak. A taps, ez minden, amiért valaha dolgoztál.

Egy igazi művész a tapsot a munkája melléktermékének tekinti, nem pedig a céljának; nem tekinti a Szent Gránnak, amelyet neki kell megtalálnia. Az élet célja az, hogy túllépjünk a határain. És ezért van maga az élet. Ti csak az anyagi és a mulandó életet ismeritek. Ez az az élet, amit éltek. Ezt az anyagi és mulandó életet arra kellene használnunk, hogy átjussunk egy időtlen univerzumba. Máskülönben vakon éljük végig az életet, anélkül, hogy bármit is értenénk belőle. Úgy megyünk végig rajta, mint egy birkanyáj, a legelőről a karámba. És ti ketten azt feltételezitek, hogy megmondhatjátok nekem, hogyan éljem az életemet? Ti ketten semmit sem tudtok az életről. És nevetségessé teszitek azokat, akik elkezdik keresni a valódi értelmét. Az életnek kell legyen értelme, és azoknak, akik a lehető legteljesebben meg akarják élni az életet, ott kell keresniük az értelmét, ahol csak tudják. Akár még Regina nevetséges menedékházában is. Vajon tényleg nevetséges? Nos, ez még csak a kezdet, és meg sem próbáljátok megállítani.

(Rövid szünet; kifárad, a hangja elhal. Idegesen és kimerülten tá-molyog; keres valamit, amibe megkapaszkodjon, egy ablakpárkányt vagy egy széket támláját. A többiek döbbenten és zavartan hallgatnak.)

BRUNO *(esetlenül bámul hol Hannára, hol Albertre, majd beszélni kezd)*: Drágám, köszönöm az érdekes meglátásaidat. Amit feltétlenül el akartál mondani, az nagyon... igen, nagyon gondolatébresztő volt. Valóban nagyon lényegretörő.

ALBERT: Nővérekém, ezt jól megmondtad. Nem is tudtam, hogy ilyeneket tartottál magadban. A színpadon a helyed. Bámulatos, abszolút bámulatos.

BRUNO *(lendületesebben)*: És ha lehet ilyet mondani, igen, megkaptuk az üzenetet. Most már lazíts, hiszen mindent kézben tudsz tartani.

HANNA: Hány óra van? Lemegyek a ház elé. Hol a bőröndöm? Most már bármelyik percben itt lehet.

BRUNO *(talpra ugrik)*: Hogy hol van? A hálósobában.

HANNA: Azt hittem, odakészítetted az ajtó mellé.

BRUNO: Ja, igen, persze, az ajtó mellett van.

(Hanna átesik Alberten, arccal a földre bukik, és sírva fakad.)

HANNA: Bertie! Ezt miért tetted? Miért gáncsoltál el? Muszáj sietnem, Regina már itt van.

ALBERT: Miért kellett így belém rúgnod? Nem hallottam semmit, sem a dudát, sem a kapucsengőt. De persze én békésen aludtam. Úgyhogy a te kis előadásodat nyilván csak álmodtam.

HANNA: Ne gúnyolódj! Tudom, mit csinálok. El is utazom vidékre.

ALBERT: Felőlem azt csinálsz, amit akarsz, de miért nem hagyod, hogy szundítsak egy kicsit a saját lakásomban, ha épp ahhoz van kedvem? Valószínűleg eltörted néhány bordámat, amikor belém rúgtál. És a hátam... *(Próbál felállni, de nem sikerül neki.)* Igen, jól sejtettem, a hátam is beállt, még hozzá ezúttal örökre.

HANNA: Megérdemled, mert bántani akartál. Mint régen.

BRUNO: Nos, akár indulhatunk is. Reginának még nyoma sincs, de ha téged ez megnyugtat, felőlem várhatjuk a ház előtt.

HANNA: De én tudom, hogy vár ránk. Az üzenet hangos és érthető volt. Az üzenet hangos és érthető volt.

(Megszólal a kapucsengő.)

BRUNO: Na, itt van. Induljunk.

ALBERT: Elnézést, de nem tudok felállni, teljesen lebénultam. Légy szíves üdvözzölj Reginát a nevemben.

BRUNO *(felveszi a bőröndöt, kinyitja az ajtót, amelyen Hanna rögtön kiset):* Mi van, nem köszönsz?

HANNA *(visszalép a lakásba):* Várj egy kicsit! Várj egy kicsit! Meg kell néznem, hogy beraktuk-e a gyógyszereimet.

BRUNO: Igen, beraktuk, miután bevetted a reggeli adagot.

HANNA: De azért hadd nézzem meg. Add már vissza azt a táskát.

BRUNO: Az összes gyógyszer az oldalzsebben van. Oda raktuk be őket reggeli után. Tessék, akkor ellenőrizd, nekem viszont szólnom kell Reginának, hogy itt vagyunk, és indulhattok.

(Kirohan az ajtón, a bőröndöt pedig otthagyja Hannánál, aki görcsösen kapaszkodik belé. Kicipzárazza a zsebét, kivesz belőle egy nejlonzacskót, tele gyógyszeres üvegekkel, amelyeket alaposan szemügyre vesz.)

HANNA: Mellaril, Ataven, Zoloft... Mellaril, Ataven, Zoloft... A rák elleni gyógyszer... A vitaminkoncentrátum... Az ásványkészítmények...

BRUNO *(nincs a színpadon, csak halljuk, hogy kiabál)*: Hanna, gyere le, Regina itt van, és rád vár.

HANNA: Mellaril, Ataven, Zoloft... *(A gyógyszeres fiolákat nézi; leteszi a földre, és egyenként alaposan átvizsgálja őket.)*

BRUNO *(hangja a földszintről hallatszik)*: Hanna! Gyere már le!

(Halljuk, amint feljön a lépcsőn, gyorsan belép a lakásba, viszszateszi a gyógyszeres dobozokat a nejlonzacskóba, a zacskót pedig a bőrönd zsebébe, becipzárazza a bőröndöt, és kimegy vele az ajtón, Hannát maga előtt tolva.)

BRUNO: Hanna, az Isten szerelmére, ne húzd az időt! Menjünk már! *(Halljuk, amint lemennek a lépcsőn.)*

ALBERT: Viszlát, nővérkém, érezd magad jól a menedékházban! *(Kintről nem érkezik válasz, ő pedig visszafekszik a földre, és próbálja ellazítani az izmait.)*: Aludni és esetleg álmodni. Hogy is van ez? Igen, álmodni, még akkor is, ha az álom zsákutcába vezet. Milyen is lenne az élet álmok nélkül? Gondolkozzunk csak el rajta. Az élet álmok nélkül... olyan, mint az álmok élet nélkül. Igen, már értem. Élet nélkül... igen, de miféle életről beszélek? Hát természetesen a hús-vér életről. A húsról, a vérről és az összes többi testfolyadékáról. És a valóságban meg tapasztalható szagokról, látványokról és hangokról. Valójában az álmok teremtette és irányította élet nem is élet; az életnek kívülről kell érkeznie, be kell őt fogadnunk énkünkbe. Hagynunk kell, hogy valóságot kölcsönözzön álmainknak, és kézzelfogható pillanatokkal erősítse

meg őket, amelyek aztán összefonódnak, együtt lüktetnek bennünk. Nos, én megtettem, ami tőlem tellett. Ajtót nyitottam a külvilágnak, a külvilágban lebegő valóságnak, mely maga a lét, saját farkát kergetve fut körbe-körbe, s nincs magyarázat arra, miért történik mindez. Nem, nem tudjuk, mit akarunk az életen kívül, amíg alaposan meg nem ízleljük, hogy valójában mi van benne. Vajon az életem próbáira, vagy a délutáni meghallgatásra készülök? Természetesen mindkettőre. Mi több, én ezt az egészet akarom, bármi is ez, de már akkor is boldog lennék, ha egy kis szerephez jutnék. Csak egy egészen kicsi szerephez; valamihez, amit az emberek életnek neveznek. És hogyan teszem ezt, uram? Többet szeretne erről hallani? Igen? El tudok én menni akár az örökkévalóságig; sohasem futamodok meg az anyagból! Az anyag tér ki előlem. A szubsztancia. Igen, ez az, a szubsztancia. A valóság. Igen, már megint ez a csúnya világ. Már megint itt van. A valóság. Na mi van, Bruno nem jön vissza hozzám? Úgy látszik nem, úgyhogy akár vissza is aluhatnék.

(Halljuk, amint valaki feljön a lépcsőn. Bruno megjelenik az ajtóban, és csendben megáll.)

ALBERT: Elnézést kértél a nevemben Reginától? Mondtad neki, hogy képtelen voltam lemenni?

BRUNO: Nos, már elmentek. Szívem szerint beültem volna a kocsimba, és elindultam volna kifelé a városból. De nem hagyhattalak itt anélkül, hogy ne tudjam, tényleg megsérültél, vagy csak tettetted.

ALBERT: Helyes; szóval ezt nem tudtad megtenni, igaz?

(Egy tűzoltóautó szirénáját lehet hallani, akárcsak a darab elején, azután csend lesz. A két férfi körülbelül húsz másodpercig szótlankul bámulja egymást.)

BRUNO: Igen, sőt, tényleg tudni akarom. És ha kíváncsi vagy rá, hogy miért, hát, mert engem megbetegít és fáraszt minden ilyen... morbiditás. Mármint a betegségek, különösen az olyan betegség, amikor valaki új betegségeket talál ki magának. Beteg és fáradt leszek az olyan emberektől, akiket csak a betegség tesz boldoggá. Az ilye-

nek a saját világukban élnek, egy beteg társadalomban, amelybe egyre több és több tagot szerveznek be, egyre több és több beteg embert, akik a betegségtől várják a megváltást. Megbetegítik egymást, és ezt nagyon élvezik. Már elnézést, de elegendem van ebből az egészből. Ez nem az én világom. És nem fogom hagyni, hogy engem is megfertőzzenek. Már elnézést, lehet, hogy ostoba tökfilkó vagyok, de egyáltalán nem élvezem a betegséget. Az életnek nem erről kell szólnia. Van ám egy másik világ is ezen kívül, ahol az élet másról szól, mint betegségről, nem az működteti. Van egy világ, ahol az emberek normális életet akarnak élni. Miért nem lehetünk ennek a világnak a részei? Miért nem tudunk kitörni a betegség függőségéből? Már elnézést, de meg kell mentenem magam. Amikor a betegség az állandó téma, az olyan, mintha egy kéz fojtogatna. Le kell ráznom magamról ezt a kezet. Meg az ilyesfajta életvitelt, meg úgy egyáltalán a betegségre épített kultúrát. Úgy érzem, ki kell másznom ebből a disznóólból, hogy végre friss levegőt szívhassak. (*Rövid szünet.*)

ALBERT: Brávó, brávó! Telt ház as előadás! Igazán nagy hatást gyakorolt rám. De egy válóperes tárgyaláson ezt a kis szónoklatot egész biztos lényegtelennek fogják tartani. Ott egy bíró ítélkezik, nem pedig egy színikritikus. Mondjuk, én nem igazán vagyok jártas ebben a témában, de úgy gondolom, ha el akarsz válni a tehetetlen, beteg feleségedtől, az sokkal többet nyom a latban, mint egy ilyen érzelmi kitörés, akármilyen őszinte és jól megalapozott. Igen, uram, pénzbe fog kerülni, még hozzá jó sokba, hogy megszabadulj hőn szeretett házastársadtól. És most már ne kezd rejtegetni a pénzedet, mert a hatóságok a banki pénzfelvételt, vagy a vagyontárgyak, részvények, kötvények vagy ékszerek értékesítését nyomon tudják követni. Hanna lehet, hogy örült, de nem hülye. Igen, Reginát vagy engem kiséperhetsz az életedből, de Hanna már egy másik történet. Ő kemény dió lehet, ha a helyzet úgy hozza. És ha egy agyafúrt emberke fogja kezelni a pénzt...

BRUNO (*elég dühös, de igyekszik türtőztetni magát*): Ki beszélt itt válásról? Én csak azt nem akarom, hogy elnyelje őt ez a betegségre épülő kultúra, és persze nem akarom követni őt a verembe. Kettőnk helyett kell tiszta fejjel döntenem.

ALBERT: Nézzük csak, ki is játssza ki most az áldozat-kártyát! Nagyon ügyes és ravasz kis terv ez. És még divatos is; igazán stílusos. Pillanatokon belül csatlakozni fogsz a betegek közösségéhez a saját betegségéd révén. Te, mint egy másodkézből szerzett neurózis áldozata. Úgy látszik, mégiscsak találtál valamit, amit a bíró mérlegelhet. Okos vagy te, nem igaz?

BRUNO: Nem okosabb, mint amennyire lennem kell. És az is biztos, hogy nem okosabb, mint ti ketten. És, hogy őszinte legyek, remélem, eltört a gerincéd, és itt fogsz megrohadni, ahol vagy. *(Megfordul, hogy elmenjen, de megint megáll.)*

ALBERT: Remek! Most kitetted az asztalra az őszinteségkártyát! De légy résen, mert így sokkal nehezebb játszani, és közben veszélyesnek is lenni. Figyelj arra, hogy milyen kártyák vannak a kezedben.

(Bruno visszafordul az ajtóból, a két férfi ismét csendben nézi egymást, miközben az utcáról megint egy sziréna hangja hallatszik. A zaj közepette mindketten gesztikulálnak, mintha mondani próbálnának valamit.

A színpad elsötétül.)

MÁSODIK RÉSZ

Egy évvel később.

Lerobbant kereskedelmi negyed mellékutcája, éjszaka. Az utca fokozatosan szűkül, egy keresztutcaba torkoll. Mindkét járdaszegélynél egy tűzcsap áll kocsik helyett, viszont a keresztutcat ábrázoló háttérfüggönyre fel van festve néhány parkoló autó. A jobb oldalon egy épület bejárata. Rengeteg kapucsengő gomb sorakozik rajta függőlegesen, és felül jó nagy számokkal ki van rá írva, hogy 666. Az utcán két hajléktalan fekszik egymásnak háttal,

hullámpapír kartonokon, egy-egy szakadt ponyvával takarózva. Körülöttük gyorséttermi ételek dobozai, sörösdobozok és üvegek. A két ember először alig észrevehető a szeméthalom közepette, amikor Hanna és Albert színre lépnek a jobb sarokból. Hanna karon fogja Albertet, a másik kezében fehér bot. Elegáns ruhát visel, magas sarkú cipőt. Alberten hosszú, színes sál, elegáns, szilvakék szövetkabát, finom kidolgozású bőrkesztyű. Puha karimájú kalapot visel. Körülnéz, majd a 666-os számra szegezi a tekintetét. A felvonás elején és végén egy-egy rendőrautó szirénáját lehet hallani. Amikor Bundi mormog magában, egy tűzoltóautó hangja hallatszik nem túl élesen. Bruno is a színpadon van, de csak mint fantáziakép a vak Hanna agyában, senki más nem látja és hallja őt. Az, hogy a nő épp mennyire erősen gondol rá, abból derül ki, hogy hol egészen közel megy hozzá, hol eltávolodik tőle. Bundi alig érthetően mormolva-kántálva mondja „zsolozsmáját”, amelyet általában elmos valamilyen monoton utcai zaj.

ALBERT: Nyugati tizenhetedik utca, hat, hat, hat; akkor megérkeztünk, ha jól jegyezted meg a címet.

HANNA: Az van kiírva, hogy 666?

ALBERT: Méghez a jó nagy számokkal a bejárat fölött. De az ajtó zárva, és odabent sötét van.

HANNA: Ez irodaház vagy lakóház? Beszélj hangosabban! Csak úgy tudom érzékelni az új dolgokat, ha normálisan elmagyarázod, mit látsz. Akkor ezt össze tudom kapcsolni azokkal a dolgokkal, amelyekre emlékszem, és így látom őket a lelki szemeimmel. És az én lelki szemeim kitöltik a világomat, akár akarom, akár nem.

ALBERT: És mi a helyzet velem? Óáltaluk látsz engem?

HANNA: Igen, és látom, milyen elegánsan kiöltöztél. Erre abból következtetek, hogy olyan soká készülödtél. Nyilván arra számítottál, hogy valami úri társaságba megyünk, ám könnyen megeshet, hogy nagyot csalódsz.

ALBERT: És mi a helyzet Brunóval? Azt hiszem, gondolati szinten képes vagy látni az embereket még akkor is, ha nem tudod, hol lehetnek.

HANNA: Igen, igen, de mi van ezzel az épülettel?

(Megjelenik Bruno dühös kifejezéssel az arcán, oldalról megközelíti Hannát, majd időnként rágyújt egy cigarettára. Nem reagál rá, sőt, még csak rá sem néz senki, hiszen csak Hanna elméjében van jelen.)

BRUNO: Ez a hülyegyerek nem tudja, mi a fenét csinál.

ALBERT: Rém sötét van, úgy néz ki ez a hely, mint egy drog-tanya. Biztos vagy benne, hogy jól értetted a címet? Talán rossz helyre jöttünk?

HANNA: Hé, Bertie, csak mert vak vagyok, nem jelenti azt, hogy hülye is vagyok. Csak vak vagyok, de nem süket, és nem idióta.

ALBERT: Én pedig egyik sem vagyok, és biztosíthatlak róla, hogy oda hoztalak, ahova akartad. Oda, ahova Regina küldött minket, annak ellenére, hogy nem értek egyet ezzel az egésszel. Nem értem, miért bízol benne még mindig a mexikói eset után. És még mindig azt gondolom, hogy taxival kellett volna jönnünk erre a sötét és lerobbant környékre.

(A következő monológ alatt a többiek megmerevednek, mintha megállt volna az idő.)

BRUNO *(előrejön, és közvetlenül a közönséghez beszél)*: Simán taxizhatnak abból a vérlázítóan magas tartásdíjból, amit havonta ki kell csengetnem Hannának. Még szerencse, hogy a válás után vakult meg. Különbösen a fizetésem száztíz százalékát kéne neki odaadnom. Most egy vasam sem lenne, ha nem merítettem volna le a bank- és a bróker-számlánkat. Albert pedig nagyot tévedett; hiszen egy jó ügyvéd simán meg tudja mutatni, hogyan kell lopni, azután pedig szárazon megúszni az egészet. Úgyhogy a fizetésem egyre kisebb, az új bankszámlám viszont egyre nagyobb lett. Ő kiforgatott engem a fizetésemből, én pedig kiforgattam őt a megtakarításainkból. Nagyon jól alakulnak a dolgaim. És az üzlet is fellendült. Már csak a megfelelő pillanatra vá-

rok, hogy kilépjek ebből a briliáns vállalkozásból, még mielőtt eltűnik a nagyfőnök a tőkével együtt. Ki akarja fosztani az ügyfeleket, és az a gyanúm, hogy a munkatársaival, különösen az üzletkötőkkel szintén ezt tervezi. De én egy lépéssel előtte járok; gyorsan eladom a társaság részvényeit. Tudom, hogyan védjem meg magam. Hannával szemben is megvédtem magam, most pedig megvédek magam a nagyfőnökkel, ezzel a nagy csalóval szemben is. Igen, jól alakulnak a dolgaim. Azért kár, hogy Hanna megvakult, ha tényleg ez történt, de én nem hiszem el. Fogadjunk, hogy csak tetteti ezt az egészet, hogy még több pénzt szedjen ki belőlem, de már késő, aláírtuk a válási papírokat, úgyhogy védve vagyok.

HANNA *(folytatja a beszélgetést, mintha az előbb semmi sem történt volna)*: Metróval vagy taxival, nem mindegy? Azt mondtad, hogy jó helyre jöttünk. Most csak annyit kell tennünk, hogy várunk doktor Langre. Hány óra van?

(Hanna megnyomja a beszélőóráját, és egy géphang elmondja, hogy este hét óra ötvenöt perc van. Ezután ismét megnyomja az órát, mert biztos akar benne lenni, hogy jól értette, amit hallott.)

ALBERT: Megkérhettük volna a taxist, hogy várjon meg minket.

HANNA: Járó taxiórával? Normális vagy? Komolyan, Bertie, olyan lettél, mint egy vénkisasszony. Igazi beszari alak vagy. Regina megmondta, hogy a gyógyító a bejáratnál fog várni minket nyolc és kilenc között.

ALBERT: És hogy hozzunk magunkkal készpénzt. És van is nálunk, legalábbis amíg valaki ki nem rabol minket. Azt mondtad, hogy ez az ember egy hitgyógyító, a Nagy Szellem szolgáltatásban dolgozik, és kétszáz dollárt kér. Azon gondolkozom, hogy mi lesz ezután.

HANNA: Ezt a kétszáz dollárt a templom fogja megkapni.

BRUNO: A Nagy Csalások Temploma.

ALBERT: Most legalább nem egy kamukórházba megyünk, mint múltkor Mexikóban. Sohasem fogom megbocsátani magamnak, hogy segítettem neked odamenni. Azt hiszem, azért va-

gyok hajlandó segíteni neked ebben a marhaságban, mert részben felelősnek érzem magam azért, hogy ilyen helyzetbe kerültél.

HANNA: Nem, ez az én hibám volt. Először a hagyományos gyógyszerekkel kellett volna próbálkoznom, de doktor Loho...

ALBERT: Már megint Regina egyik guruja. Be kéne perelned ezt a te doktor Lohódat, hacsak nem az a helyzet, hogy ő nem igazi orvos, mert akkor nem tudják elvenni az engedélyét, hiszen nincs is neki.

HANNA: Ő arra ösztönzött, hogy ne kövessem el ugyanazt a hibát, amit a legtöbb rákbeteg. Akik csak akkor mennek el Mexikóba, amikor már túl késő, amikor már minden hagyományos kezelés csődöt mondott. Azt mondta, hogy minél hamarabb menjek el arra a homeopátiás klinikára, hogy csírájában lehessen elfojtani a daganatot. Tudom, hogy te nem értettél egyet azzal, hogy a rák miatt lettem depressziós, de doktor Loho egy őszinte ember.

ALBERT: Akkor az a srác is őszinte volt, aki múlt héten a Broadway-en ellopta a pénztárcádat. És az volt doktor Mengele is, meg a főnöke, Hitler. Nem beszélve szerető férjedről, Brunóról, aki nem hitte el, hogy rákos vagy, csak azért engedett el Regina menedékházába, hogy megszabaduljon tőled. És a dolgok akkortól kezdve fordultak igazán rosszra.

BRUNO: Igen, kend rám az egészet!

ALBERT: Te sohasem voltál rákos. A boldogtalan házasságod miatt lettél depressziós. Azért gondoltam, hogy jó lesz, ha végigcsinálod ezt a szörnyű herbaszart, mert hátha a placebo hatás segít legyőzni a depressziódat, vagyis a lelkedben lévő rákot. És egészen mostanáig úgy is tűnt, hogy helyrejössz, sőt, még boldog is leszel.

HANNA: Senki sem tudja megállapítani, hogy a varázsgomba diéta miatt vakultam meg. Doktor Loho még mindig azt gondolja, hogy a vakságomnak lelki oka van. Azért jöttünk doktor Langhez, a hitgyógyítóhoz. És a rákból már kezdek kigyógyulni. Anélkül az úgynevezett szar nélkül viszont mostanra már meghaltam volna. Egész biztos nincs semmi köze a megvakulásomhoz.

ALBERT (*elfordul, és nagyot sóhajt*): Mindenesetre semmit ne egyél vagy igyál meg, amit itt adnak neked.

HANNA: Ez a hitgyógyító egy összekötő a Nagy Szellemmel, és kézrátétellel gyógyít.

BRUNO: Vajon hova teszi a kezét? A csöcsödre vagy a seggedre?

ALBERT: Le ne vedd a kezed az értéktárgyaiddról, nehogy ez az ember megszabadítson az ékszereidről meg az órádtól.

HANNA: De hát egész idő alatt velem leszel. Lehet, hogy még tanulsz is valamit. Lehet, hogy számodra is lesz valami haszna a hitgyógyításnak. A színpadi élet olyan, mintha egy fantáziavilágban élnél, de ha nem kapsz szerepet, az olyan, mintha egy kétszeres fantáziavilágban élnél. Egy munkanélküli színész folyton arról fantáziál, hogy egy fantáziavilágban él! Így kétszeres erővel távolodik el a valóságtól! Nem szeretnéd, ha megérintene egy felsőbb erő, és boldoggá tenne? Ha egészsé és valódivá tenne?

ALBERT: És mit mondott Regina, hogy néz ki ez az ember?

HANNA: Kicsoda? Doktor Lang? Nem, azt nem mondta. Ott lesz egy kis gyülekezeti csoportjuk, a szekta egy speciális rendje. De doktor Lang egész biztos velük lesz. Regina tavaly azon a konferencián találkozott vele, és nagyon nagy hatást gyakorolt rá. Úgy gondolja, hogy semmit nem veszíthetek.

ALBERT: Legfeljebb csak az életedet, meg az enyémet is, lehet, hogy arról is gondoskods.

BRUNO: Ó, megtörténhet, hogy ezután a kis találkozó után egy gonddal kevesebb lesz az életemben.

HANNA: Ne légy már olyan melodramatikus. Most nem meghallgatáson vagy.

ALBERT (*a kapucsengőt nézi*): Nem értem, miért a bejáratnál kell várnunk. Miért nem engednek be minket? És doktor Lang nevét sem látom kiírva.

HANNA: Tudják, hogy jövünk, úgyhogy majd jön doktor Lang vagy valaki más, és bekísér minket.

(Rövid szünet.)

ALBERT (*türelmetlenül fel-alá lépked*): Ha látnád ezt a helyet, nem lennél ilyen nyugodt. Sötét kis sikátor ez, nem utca. Minden tele van szeméttel, és parkolni is csak teherkocsikat látok. Egyáltalán nem bizalomgerjesztő hely. Szerintem húzzunk el innen.

HANNA: Ott vagyunk, ahova Regina küldött, vagy nem?

ALBERT: Nézd nővérkém, ez a kis kirándulás csak rólad szól. Most már végre fel kéne ébredned, és rá kellene jönnöd, hogy nem csak te vagy egyedül a világon, a többi ember pedig nem csupán mellékszereplő életednek a színpadán. Nekem is van egy életem, vagy legalábbis jogom van hozzá, hogy legyen, és úgy érzem, hogy itt komoly veszélyben van, és ez nem vicc. És nemcsak azért találtam ki ezt az egészet, hogy téged idegesítselek. Szinte már látom, amint valami rabló kiugrik az egyik kapualjból, és leszúr engem egy nagy késsel. És még csak el sem tudok futni, amikor látom, hogy jön, hiszen itt van velem egy vak ember. És te ráadásul magassarkú cipőben vagy. Persze ez is jellemző rád, ez a könnyelmű gesztus, amikor egy ilyen veszélyes küldetést hajtunk végre. Megmondom őszintén, nem tudom, mit fogok csinálni, ha az útonálló ránk támad a késsel. Lehet, hogy bepánikolok, és uccu neki. Nem tehetek róla, ez van. És akkor te mit fogsz csinálni? Nem fogod fel, hogy milyen lelkiállapotba kerültem miattad?

BRUNO: Kár, hogy nem tudtam erről a találkozóról. Felöltözhettem volna rablónak, és kiválóan eljátszhattam volna a szerepét.

HANNA: Szedd már össze magad!

ALBERT: De hát nem lehetek más, mint amilyen vagyok! Nagyon jól tudod, hogy ez vagyok én valójában, nem pedig a felszínes színjátész, aki előad mindenféle örült dolgot egy biztonságos környezetben, a lakásán, vagy a kedvenc helyén, ahova a hasonló gondolkodású haverjaival jár. Most viszont nagyon távol vagyok a biztonsági zónámtól, és annak a beszari kisfiúnak érzem magam, aki alapvetően vagyok a lelkem mélyén. Ahogy azt olyan találóan a tudomásomra hoztad, amikor tavaly meglátogattatok Brunóval.

Csak az összefüggéseket nem érzékelted. Igen, tényleg kitaszított-nak éreztem magam a családban, de nem azért vágytam a színpad-ra, hogy megkapjam azt a szeretetet, amit a családom megtagadott tőlem. Egyáltalán nem azért. Úgy éreztem, hogy a színház lehetőséget adhat arra, hogy valaki más bőrébe bújhassak. Így majd nem kell önmagamnak lennem; annak, akit senki sem szeret, még én magam sem. Engem egyáltalán nem érdekelt a taps. A színpadon pedig nem a szeretetet, hanem a biztonságot kerestem. A biztonságot, amit csak egy kitalált világ nyújthat, kívül időn és téren. Egy olyan világ, ahol az élet nem csupán egy irányba halad, ahol a múlt és a jövő egymás mellett léteznek a jelenben. Oda-vissza mászkál-hatsz az időben, és újraélheted vagy akár meg is változtathatod a múltat, és ugyanez igaz a jövőre is. A színpadon létezik az a világ, amelynek nincsenek sem időbeli, sem térbeli korlátai. Így a színház tökéletes menedék azok számára, akik el akarnak rejtőzni a valóság rútsága elől. És gyerekkoromban úgy éreztem, hogy óriási szükségem van egy ilyen rejtekhelyre.

HANNA: És ez most hogy jön ide?

ALBERT: Csak azt próbáltam elmagyarázni, hogy milyen érzések vannak bennem azzal kapcsolatban, hogy idehoztalak téged. Mindkettőnket félttem. Egyetlen dolog jár az eszemben, miképp tudlak rávenni, hogy hagyd magad elvinni innen, ahova normális, józan eszű ember nem jön önszántából. Ha látná, milyen ez a környék, egész biztosan Regina is azt tanácsolná, hogy azonnal menj el innen valami biztonságos helyre. Folyton attól fél, hogy a környékbeli farmerek betörnek hozzájuk, és vasvillával támadnak a kommunájukra. Azt állítja, hogy úgy érzi, ezek az emberek ellenségesek velük szemben. Mondjuk én azt láttam, hogy a szomszédjai még csak fel sem figyelnek a menedékházára. Nem foglalkoznak vele. Úgyhogy képzeld csak el, mit érezne ő ezen a környéken, ahol akár a fogát is itt hagyhatná!

BRUNO: Itt akár ötven centért is meggyilkolhatnak titeket!

HANNA: Igen, ő nagyon fontosnak tartja, hogy építsük ki a biztonsági zónánkat, de szerintem kissé eltúlozza a dolgot. A vé-

gén teljesen el fogja szigetelni magát és a kis farmját ettől a nagy csúnya világtól. Viszont így, hogy kitalálta ezt a történetet a veszélyes szomszédokról, mindenki vakmerőnek gondolja őt.

ALBERT: Talán igen, vagy csak azért meséli azt, hogy mennyire fél a vidéki suttyóktól, hogy a páciensei ne akarjanak szóba állni a szomszédjaival. Itt viszont alapos oka lenne arra, hogy megforduljon, és ész nélkül elrohanjon. Azon gondolkozom, melyik a rosszabb: az ő paranoiája az ostoba szomszédjai miatt, vagy a te vakmerő viselkedésed. Az, hogy nem vagy hajlandó az észérvekre hallgatni; égsz a vágytól, hogy kockáztathasd az életed.

HANNA: Épp átveszem az irányítást az életem fölött. Regina ezt úgy hívja.

ALBERT: Nyilván fogalma sincs róla, hogy hova küldött téged. És miről fog minket felismerni ez a doktor Lang? És tulajdonképpen kit keresünk? Egy férfit, vagy egy nőt? Esetleg egy transzvesztitát? Vagy talán egy angyalt?

HANNA: Nem emlékszem, hogy mondta-e. Az biztos, hogy megszervezte a találkozót. És hogyan is kerülhetnénk el egymást? Nem a Times Square közepén állunk.

ALBERT: Én sokkal szívesebben állnék ott. Akkor emberek is lennének körülöttünk.

HANNA: Mit mondtál? Jó helyre jöttünk, vagy nem?

ALBERT: Ott vagyunk, ahova jönni akartál, de nyilvánvalóan foglalmad sem volt róla, hogy milyen ez a hely. Ha látnád, akkor megfordulnál, és amilyen gyorsan csak lehet, visszatérnél a civilizált világba.

HANNA (*hangosan és kétségbeesetten*): Bertie, kérlek, ne fossz meg engem attól a lehetőségtől, hogy visszanyerjem a látásomat. Talán ez az egyetlen esélyem van erre.

BRUNO: Tedd, amit tenned kell.

HANNA: Talán el kellett volna fogadnom Bruno segítségét. Igen, ő egy önző barom, de nem olyan gyáva, mint te.

ALBERT: Ne akard, hogy büntudatom legyen! (*Rövid szünet.*) Hát ez egy vicc! Tényleg nem fogod fel? Ha látnád ezt a mocskot! Meg a hatalmas szeméthalmokat mindenfelé, még a kapualjakban is. Ez undorító! Nemcsak zavaró, hanem határozottan gusztustalan is. És mindez végig az egész utcán, a te doktor Langed állítólagos irodájától kezdve. Márminth ahol elvileg találkozni fogunk vele. (*Néhány lépést tesz a járdaszegély felé, hogy jobban lássa a környéket.*)

(*A két hajléktalan mocomorogni kezd a ponyvadarabok alatt. Később lassan előtűnnek, de végig ülve maradnak.*)

HANNA: Ne légy már olyan finomkodó! Hova mész? Ne engeddel a könyökömet!

BRUNO: Micsoda balfácán!

ALBERT: Nézd, ez mozog! Az a szeméthalmom! Egy ponyvával van lefedve! Valami vagy valaki rejtőzik alatta! Fussunk innen! Add a kezéd.

HANNA: Valószínűleg egy hajléktalan van ott. Biztos vagyok benne, hogy nem akar ártani nekünk. Vagy van nála egy jó nagy kés?

ALBERT: Még nem mutatta, de nagyon úgy néz ki, mint aki-nél egészen biztosan van. Nagyon hasonlít az olyasfajta rablókra, akik bármikor kiugorhatnak egy kapualjból.

HANNA: De hát nem ugrik ránk, nem igaz?

BUNDI (*motyogni kezd a ponyva alatt, de Albert ezt nem veszi észre*): „Vagyok, vagyok, ez olyan, hogy maradok, maradok, mert vagyok, mert ami vagyok, az maradok...”

ROLF (*beszélni kezd, miközben a másik motyog*): Fogd már be! Nem tudok tőled aludni. Értem, hogy az imádkozás tart téged melegen, de engem meg ébren tart. Te részeg barom! A végén még megijeszted azokat a turistákat, aztán majd kihívják ránk a zsarukat.

BUNDI: „Maradok, ami vagyok, ami vagyok, az maradok.”

ROLF: Fogd be, és add ide az üveget. (*Felemelkedik annyira, hogy látszik a feje és a válla a ponyva fölött.*) Hallod, amit mondtam? Te hülye balfasz!

BUNDI *(átadja az üveget úgy, hogy kinyújtja a kezét a ponyva fölött, de nem emelkedik fel, és ezután is nyújtva tartja, mintha arra várna, hogy visszakapja az üveget):* „Vagyok vagy nem vagyok, de maradok, maradok, ami csak vagyok...”

ROLF: Add már ide, te hülye balfasz, már süket is vagy? *(Megragadja az üveget, és jól meghúzza.)* Süket és hülye, az vagy, süket és hülye. Oké, itt van, fogd meg, de emeld már fel a fejed a földről, különben kiöntöd az egészet.

(Bundi valamennyire felemelkedik, és iszik.)

BRUNO: Ideje elhúzni innen.

ALBERT: Istenem, miféle hely ez! Hanna: hallod ezeket?

HANNA: Drága Bertie, az előbb magyaráztam el neked, hogy csak vak vagyok, nem pedig süketnéma. Igen, természetesen hallottam, hogy miket mond az a két ember, nem csinálnak titkot abból, hogy itt vannak. Valószínűleg kempingeznek azon a szeméthalmon, amiről olyan részletesen beszámoltál nekem, méghozzá valószínűleg egy elhagyott raktárépület bejáratánál.

ALBERT *(suttogva)*: Shhh, shhh, ne beszélj olyan hangosan. Még csak az hiányzik, hogy ők is meghalljanak minket. Bármikor ránk támadhatnak. Jobban tennénk, ha elhúznánk innen olyan csendben és olyan gyorsan, ahogy csak tudunk. Amíg még megtehetjük.

BRUNO: Az azért nem lenne rossz, ha meghalnátok.

HANNA: Miért akarod szabotálni a gyógyulásomat? Azt akarod, hogy az életem hátralévő részét vakon éljem le? Nem mozdulok erről a helyről, amíg doktor Lang meg nem érkezik. Felőlem te elmehetsz, ha akarsz, de én itt maradok, mert megbeszéltük, hogy itt találkozom vele.

ROLF: Bundi, Rolf vagyok, nem ismersz meg? Rolf, a haverod. És látod, még a nevedre is emlékszem, sőt, az enyémre is, ha tényleg Rolfnak hívnak engem. Mit szólsz hozzá, Bundi?

BUNDI: „Bundi, Rolfie, Rolfie, Bundi, azok csak ugyanazok, mondom, mondom, de ahogyan mondom, rontom-bontom, hogy azt mondom, annak mondom.”

ROLF: Ne beszéljessél már a szellemekkel meg a lelkekkel, nem érdekli őket, amiket mondasz. Add vissza az üveget, mert hajlamos vagy leejteni, amikor így be vagy állva.

BUNDI (*jó nagyot iszik az üvegből, majd átadja Rolfnak*): „Mondom, mondom, de nem mondom, amit mondok, mert az mondatja velem, hogy mondom, mondom, rontom-bontom...”

ROLF: Jól van, igazad van, Bundi, teljesen igazad van. Minden szavad igaz. Csak azt remélem, hogy a szellemeid is egyetértenek velem. (*Ő is meghúzza az üveget.*) Hé, ti ott! Ti kedves látogatók, akik eljöttetek a mi városrészünkbe! Hallottátok, mit mondott a sámán? Hölgyeim és uraim, én szólok hozzátok.

ALBERT (*Hannának*): Ez a két részeg belénk akar kötni. Most már aztán húzzunk el innen; úgy látszik, a te gyógyítód nem jön. Ez az egész nem más, mint egy beteges vicc, és én nem engedném meg egy úgynevezett gyógyítónak, hogy egy ilyen lepratelepen rám tegye a kezét. Az Isten szerelmére, légy már észnél!

HANNA: Talán késsel és bunkósbottal akarnak ránk rontani?

ALBERT: Elnézést nővérkém, folyton elfelejtem, hogy nem látsz. Két részeg ember fekszik a kapualjban azon a szeméthalmon.

HANNA: És fel akarnak kelni?

ALBERT: Nem, csak fekszenek ott, és vedelik a piát.

HANNA: Kérdezd meg tőlük, hogy tudnak-e valamit a gyógyítóról, vagyis doktor Langról, és hogy mi ez az épület. Talán mégis rossz helyre jöttünk.

ALBERT: Csak akkor, ha rossz címet mondtál nekem. Menjünk már.

HANNA (*néhány lépést tesz arrafelé, amerre a hangokat hallja, közben a bottal tapogatja az utat*): Elnézést uraim, tudnak valamit erről az épületről? Arról, ami előtt állunk.

BUNDI: „Mondom, amit mondok, mert azt mondom.”

ROLF: Bundi, a hölgy nem érti a szentnyelvedet. Gyere le a földre.

HANNA: Elnézést, hallották, amit mondtam? Bocsánat, de én vak vagyok, nem látom, hogy mit csinálnak. A mögöttünk álló épületről szeretnénk érdeklődni. Ez lakóház vagy irodaház? Vagy esetleg egy raktárépület? Egyáltalán lehet látni itt embereket ki-bejárni? Vagy ez az épület állandóan be van zárva?

ROLF: Nem, mi sohasem vagyunk bezárva. Mi mindig itt vagyunk, igaz Bundi? Mindenki itt van, Bundi összes embere. Nem vagyunk mi nyugdíjasok, csak épp szünetet tartunk. De legyen szíves, ne kérje tőlem azt, hogy menjek vissza abba az irodába! Én azt nem tudom csinálni, és nem is fogom csinálni!

HANNA: Igen, értem, de nem ismernek véletlenül egy doktor Lang nevű embert?

ROLF: Régen sok embert ismertem. Nagyon-nagyon sokat. De most nem ismer engem senki, inkognitóban vagyok. Ez vagyok én. Nem foglalkozok az emberekkel, akik jönnek-mennek, amíg ők is békén hagynak engem.

(Befordul a sarkon egy ferdén felragasztott műbajuszt viselő nő, és feléjük tart. Egyértelműen a szóban forgó épület felé igyekszik. Mindenki csendben figyel, amint a bejáráshoz közeledik.)

HANNA: Ki az? Doktor Lang?

ALBERT: Valami nő. Középkorú szellemi szabadfoglalkozásúnak néz ki. Talán ingatlanügynök, de van rajta valami álarcféleség. *(A nőnek mondja, amikor megáll a kapuban.)* Elnézést, ez egy irodaház?

NŐ *(anélkül, hogy ránézne)*: Nem tudok magának aprót adni.

ALBERT: Én nem pénzt kérek öntől, hanem információt. Csak egy kérdésem lenne.

NŐ *(kinyitja az ajtót, odabent felgyúlnak a lámpák)*: Nézze, kedvesem, ne tegyen fel nekem egyszerű kérdéseket abban a re-

ményben, hogy egyszerű válaszokat fog kapni. Nincsenek egyszerű válaszok, csak egyszerű hazugságok vannak. Ez az én válasszom. Amúgy mellesleg ez nem egy műbajusz.

ALBERT: Mi a helyzet doktor Langgal? Bent ki van írva a neve valahova? Mert kint sehol sem láttam.

NŐ: Lang, Lang, Lang... Nem valószínű, hogy ezen a néven szerepel itt. Ez a név úgy hangzik, mintha ez az ember a Varázsérintésnél dolgozna.

HANNA: Igen, a Varázsérintéshez beszéltünk meg egy időpontot. A természetgyógyászati intézethez tartozik. Beengedne minket?

NŐ: Elnézést, de lejárt a munkaidő, és ilyenkor már nem szabad idegeneket beengednünk az épületbe. Csengessenek fel ahhoz, akihez jöttek.

ALBERT: De nekünk megbeszélt időpontunk van doktor Langhoz vagy a Varázsérintéshez. Engedjen be minket, és akkor fel tudunk menni az irodájukba, a templomukba vagy mit tudom én mijükbe. Már órák óta idekint várakozunk.

NŐ: Nem az én dolgom, hogy beengedjem magukat, hacsak erővel nem kényszerítenek rá.

ALBERT: Erővel? Ki beszélt itt erőszakról? Én csak kértem öntől valamit, és nem varázsérintést, csupán emberi hozzáállást.

NŐ (*hangosan és dühösen az ajtóban állva*): Idefigyeljen, kedvesem, maguk ketten ellátogattak a szegénynegyedbe, és azt várják, hogy mindenki leboruljon maguk előtt! Hadd közöljem, nem maguk az egyetlenek ezen a világon, sőt, még ebben az utcában sem. Nem látják, hogy vannak olyan emberek itt, akik aludni szeretnének? Igen, ők is emberek, akárcsak maguk vagy én, és ők is ugyanolyan tiszteletet érdemelnek. Mit szólnának hozzá, ha néhány tapintatlan ember lármázni kezdene az ablakuk alatt, amikor éppen alszanak a kényelmes otthonukban? Ez a két hajléktalan csak a járdát tudhatja az otthonának, és nekik is ugyanúgy joguk van a békességhez és a nyugalomhoz, mint maguknak a jó meleg és klímával felszerelt lakásukban. Ha már részvétet nem

éreznek a hátrányos helyzetű embertársaik iránt, legalább az udvariasság szabályait betarthatnák még akkor is, ha céltalanul lebzselnek itt. Szépen gondolják ezt végig! Ha pedig szórakozni szeretnének, a kurvák itt vannak két háztömbbel lejjebb, a régi felüljáró alatt. Nézzék meg, hogy beveszik-e önöket is a buliba. Ez egy csendes és rendes utca, nem a magukfajtnak való hely. *(Bemegy a házba, és becsapja az ajtót maga mögött.)*

BUNDI *(folytatja a mormogást)*: „Vagyok meg nem vagyok, mert maradok, ami vagyok.”

HANNA: Mi történt?

BRUNO: Ez túl nyers ahhoz, hogy orvos legyen.

ALBERT: Becsapta az ajtót az orrunk előtt.

HANNA: Miért nem mentél utána az előcsarnokba? Én pedig mehettem volna a hangod irányába.

ALBERT: Erőszak. Erőszakot kellett volna alkalmaznunk.

HANNA: De ez a nő annyira goromba volt! Nem kell udvariaskodnod egy ilyen emberrel. Bertie, van az úgy: abba kell hagynod a nyüszögést, és érvényesítened kell az akaratodat.

ROLF: Erőszak és hit. Az előbb vizsgáztál hitből, és megbuktál. Nem volt hited. És ez az összeütközés a hitről szólt.

ALBERT: Hát ez egyre jobb! Hanna, húzzunk már el innen!

ROLF: Mind a ketten megbuktatok. Nem volt hit bennetek.

HANNA: De én vak vagyok, semmit sem tudok csinálni segítség nélkül.

ALBERT: Elegendem van ebből az egészből. Hanna, igazán! Fejezzük már be ezt a szerencsétlen kalandot!

ROLF: De hát azért vagytok itt, hogy segítséget kérjetek a gyógyítótól. Először is kell legyen hitetek. Egy nem hívó nem megy hitgyógyítóhoz.

ALBERT: Én csak azt hiszem el, amit látok. És nem tetszik, amit látok.

HANNA: De mi a helyzet velem? Nekem nincs semmim, csak a hitem, viszont nem merek bízni a látomásaimban, bár néha kísértést érzek, hogy ezt tegyem.

ROLF: Akkor jó helyen vagy. Itt van az én mesterem, doktor Lang, vagy hívd, ahogy akarsz, én Bundinak hívom. Hé, Bundi, valaki beszélni szeretne veled. Bundi?

BUNDI: Oké, oké, mindent a megfelelő időben. Értem, miről van szó. Épp imádkoztam érte.

ALBERT: Csak nem azt akarsz mondani, hogy tényleg te vagy doktor Lang, a csodadoktor?

HANNA: Kérem, doktor Lang, az egyik tanítványa küldött önhöz. Meg szeretnék gyógyulni. Vak vagyok, és rákban szenvedek. Úgy hallottam, hogy ön képes kézzel gyógyítani.

BRUNO: Most már aztán tényleg elment az eszed.

ALBERT: De hát ennek az embernek mocskos a keze. Ragaszkodom hozzá, hogy jöjjön el velünk a buszállomás nyilvános vécéjébe, és mossa meg a kezét, mielőtt ráteszi a nővérem fejére. Hanna: semmibe ne egyezz bele, amíg ezt meg nem teszi!

HANNA: Doktor Lang, tudom, hogy ön képes rajtam segíteni, nagyon erős a hitem, és kérem, hadd kerüljek önnel azonos hullámhosszra, azonos spirituális szintre.

BRUNO: Rajta! Vegye csak elő azt a kést!

ALBERT: Szeretném látni, mennyire szavahihető ez az ember. Egyelőre az egyetlen dolog, ami mellette szól, hogy pontosan ott van, ahova Regina küldött minket.

BUNDI: Nincs bizonyítványom, amit kithetnék a falra, mert nincs falam, és nincs más alapom egy ilyen címre, mint az, hogy létezem. Az erőm, amit a gyógyításhoz használok, a létezésemből fakad. Ez a léteimből fakadó pusztító cselekvés. Meg még annak a tudatából ered, hogy létezem. A lét ereje, a lét állapotában való élet teljes megismeréséből.

ALBERT: De nekünk mennyit kell fizetnünk a létezésedért? Azért, hogy elmondj még néhány ilyen halandzsaszöveget, amittől a nővérem esetleg megnyugszik?

BUNDI: Mindent. Azt fogom kérni tőletek, hogy tagadjátok meg a saját létezéseteket, és fogadjátok el azt a létezést, amely évek óta ott van bennetek bezárva.

ALBERT: Ó, igen? A létezésemet? Nekem semmi bajom sincs az enyémmel. A nővérem az, aki elvesztette a látását. Teljesen megvakult valamilyen méreganyag miatt.

HANNA: Doktor Lang, lát engem? Úgy gondolom, hogy én látom önt. Ön egy gyönyörű szép ember, hosszú, fehér szakálla van, és hideg, szürke szeme. Nehezen megközelíthető, de bárki, aki a közelébe kerül, érezheti az ön létezéséből áradó erőt.

BRUNO: Ez pontosan így van!

ALBERT: Na, helyben vagyunk.

BUNDI: Oké, megvan benned a hit erős csírája, de hagyd kibontakozni?

ALBERT (*Hannának*): Ne engedd, hogy rátegye a kezét a fedre, amíg meg nem mossza.

HANNA: Már nincs semmi vesztenivalóm.

BUNDI: Pontosán ez a helyzet. Az emberek akkor fordulnak a hit felé, amikor már semmi sem működik az életükben, ez az utolsó menedék számukra. A hit nem kerül neked semmibe, hiszen nincs is semmid. De az igaz hit olyasmi, amiért áldozatokat kell hoznod, ahogy azt Buddha is tette. Ő feladta a hercegi életet a hitéért, ami aztán eljuttatta őt a megvilágosodáshoz. Többé-kevésbé én is így tettem.

HANNA: Én megvakultam. Ez nem elég nagy áldozat?

ALBERT: És még egy dolog, doktor Lang, a tiéd a legrendhagyóbb templom vagy orvosi rendelő, amit valaha láttam, vagy nevezd ezt a helyet, aminek akarod. Mit csinálsz itt, ha valóban természetfeletti gyógyítóerővel rendelkezel?

BUNDI: Nem állítom, hogy egyedül csak nekem van gyógyító erőm; ez mindannyiunkban bennünk van. Én csupán segíték az embereknek előhozni a bennük rejlő erőt, így végül ők meg tudják gyógyítani saját magukat. Hogy jobban megértsd, a gyógyító erő olyan, mint egy vastag télikabát. Miért is meleg a télikabát? Önmagában egyáltalán nem meleg, nem juttat hőt a benne lévő testnek, csupán segít megőrizni azt a hőt, amit a test maga termel. Segíthet fenntartani valamilyen hőmérsékletet, de nem változtatja meg azt. Tulajdonképpen meg lehet benne tartani egy jégdarabot, hogy az ne olvadjon el olyan gyorsan, mint egyébként. Ha valaki beletenne egy fagyott holttestet, nem segítené elő, hogy az felengedjen, és a szóban forgó ember esetleg visszatérjen az életbe. A télikabát csupán hőszigetelő; a meleg testeket melegen, a hideg testeket pedig hidegen tartja. Ugyanez vonatkozik a gyógyító erőre. Egy holttestet nem tud visszahozni az életbe, és nem működik azoknál az embereknél, akikből hiányzik a lélek melegsége. A gyógyulási folyamat belülről, méghozzá a hitből indul ki, és úgy képes kiteljesedni. De ennek a hittel kell kezdődnie. A hit olyan, mint az élet; hitet csak Isten tud adni, nem pedig egy gyógyító vagy valamilyen más csodatevő. Én hallottam a te történetedet. Eleinte egy elkényeztetett kölyök voltál, aki nem érezte jól magát a bőrében, különösen a téged körülvevő emberek, a szüleid, a testvéreid és a barátaid társaságában, mert ők mindannyian többet vártak tőled, mint amit nyújtani tudtál. És te hogyan reagáltál minderre? Úgy, hogy beteg és kedvetlen lettél. Innentől kezdve mindenki körülöttes ugrált, kivéve a fiúdat, aki viszont szakított veled. Ez komolyan lesújtott téged. Amikor belefáradtál a kedvetlenségbe, már túl késő volt. Akkorra ez már annyira jól ment neked, hogy fogalmad sem volt róla, hogyan lehet kilábalni belőle. Minden pusztá szokássá vált számodra, mint a dohányzás és az ivás. Így segítségre volt szükséged, hogy ki tudj mászni a depresszió csigaházából. És meg is kaptad a segítséget, de ennek megvolt az ára, méghozzá a rák. Erre a betegségre, akár valós volt, akár a képzeleted szüleménye, mindenképpen szükséged volt, hogy úgy érezd, felszabadultál a depresszió alól. A rák már egy komoly ügy, amely elég ok arra, hogy az emberek odafigyeljenek, és más szemmel néz-

zenek rád. Bátran szembenéztél a rákkal, és keményen küzdöttél, hogy megnyerd ezt a látszólag egyenlőtlen esélyekkel vívott csatát. Azt viszont nem sejtetted, hogy ennek az az ára, hogy megvakulsz. Szemet szemért, fogat fogért. Semmi sincs ingyen. Most pedig vak vagy. Úgyhogy akkor legközelebb milyen betegséget szeretnél megkapni?

HANNA: Szóval akkor választanom kell valamit? Milyen lehetőségeim vannak?

BUNDI: Tulajdonképp te már döntöttél is.

HANNA: Micsoda? Hogy én?

BUNDI: Igen, te. Úgy döntöttél, hogy ismét elkényeztetett kölyökké válsz. Ugyanazt a játékot játszod, amit egész eddigi életedben. És minden jel arra utalt, hogy ez egy vesztes játék lesz, rossz lapokat osztottak neked, állandóan harcolnod kellett a hamiskártyásokkal, míg végül ismét veszítettél. Így most azt érzed, hogy te vagy az áldozat. A családot, a barátaid és úgy általában a társadalom áldozata; Istennek szánt áldozati bárány.

HANNA: Ők egyszerűen csak nem szerettek engem.

ALBERT: Ha tudni akarod az igazat, nem igazán adtál rá okot, hogy bárki is szeressen téged. Önző, önfejű, szaros kölyök vagy, aki majdnem belefullad az önsajnálatba, azt gondolja, hogy a földnek úgy kell forognia, ahogy ő akarja, a családja pedig azért van, hogy teljesítse minden idióta kívánságát.

BRUNO: Ez átkozottul igaz.

HANNA: Nos, látja doktor Lang? Emiatt kell állandóan harcolnom.

BUNDI: Nem, nem, nem. Ez az, ami miatt a szeretteidnek harcolniuk kell! Az egész családod a te azon állításod ellen küzd, hogy te vagy az áldozat, akit folyton valamilyen úton-módon bántanak. Mindannyian áldozatok vagyunk, és áldozatokat szedünk.

HANNA (*nagyon ideges, oldalra fordul*): Nos, doktor Lang, vagy akárki is maga, mondja már meg, kinek az oldalán áll? Bele-

fáradtam a fellengzős prédikációjába. Maga játszik velem, és én képtelen vagyok kitalálni a szabályokat, vagy azt, hogy hol van a gólvonal. Bár egy valami azért világos. Maga is vesztesre áll, hiszen itt él a mocskban. És még van képe az önsajnálatról beszélni, amikor maguk ketten abban fetrengenek. Maga ugyanolyan ellenséges és ítélkező, mint az a nő, aki az előbb bement abba az épületbe. (*Albertnek*) Mellesleg az a nő megmondta a nevét?

ALBERT: „Kedvesen” elutasította, hogy doktor Landnek vagy doktor Langnek hívjam. Egyébként meg úgy viselkedett, mintha az övé lenne ez az egész épület.

HANNA: Szerinted barát vagy ellenség?

BUNDI: Ellenség. A barátok megnyugtathatnak, az ellenségek feszültségben tartanak minket, ezért készek vagyunk harcolni, készen állunk élni. Látod, ezért nem haboztam ellenséggé tenni magam. De te még nem mondtad el nekem, hogy milyen áldozatot lennél hajlandó hozni azért, hogy visszanyerd a látásodat! Nem célszerű ismét az elkényeztetett kölyök szerepét választanod, hiszen az okozza minden bajodat.

HANNA: Oké, amíg várjuk az igazi doktor Langét, akár folytathatjuk is a játékot. Nos, a látásomért cserébe az életem hátralevő részére vállalnám a boldogtalan szerelmi életet.

BRUNO: Te lotyó! Igen, az vagy, egy lotyó! Mindig is tudtam, hogy az vagy.

ALBERT: Ez nem fair, hiszen a szerelem boldogtalanná tesz. Mindig boldogtalansággal végződik, nem igaz? Vagy legalábbis keserédes lesz, még akkor is, ha nem jár csalódással.

BUNDI: Akkor ezt lerendeztük. Nézzünk még meg valamit. Rolf, van még gyertyánk? (*Rolf meggyújt egy gyertyát gyufával, átadja Bundinak, aki feltartja, és bámulni kezdi.*)

ALBERT: A gyertya lángját nézi.

BUNDI: A gyertya lángja mindent elmond nekünk, amit tudnunk kell, mert menedéket nyújt a mennyből, egyenesen a nap-

ból érkező léleknek. Csak a halhatatlan lélek képes a lángban élni, és bárki beszélhet vele, aki megtanult figyelni rá. Úgyhogy akkor nézzük, és figyeljünk! Csak a halhatatlan lélek az, aki egészen biztosan tudja az igazságot. Már látom a lelket. Egy szárnyas lovon érkezik, amely kiugrik a napkorongból, és jön hozzánk, miközben félrerugdossa útjából a csillagokat és a bolygókat. „Jelek a napon, fények a falon, a lélek ezek által vagyon.” Íme itt is az eredmény. Nem csalás, nem ámítás, és így szól: A vakság kinyitja az elmédben lévő szemet, ami jóval többet láttat az érzékszervek külső jeleinél. Amikor erre rájössz, lehet, hogy már nem is akarod visszanyerni az eredeti látásodat. Teiresziasz jövőmondó lett, miután megvakult. A vakok látják a jövőt, ha megtanulják használni ezt a képességüket. Biztos vagy benne, hogy el akarsz szalasztani egy ilyen lehetőséget? A vakok többet képesek látni. Ez olyasmi, mint amikor a sötétben elalszunk, álmodunk valamit, és elhisszük, hogy mindez igaz. Amikor álmodunk, nincs más lehetőségünk, mint az, hogy higgyünk. Így a sötétben minden lehetséges. Újonnan meglett hited apró gyertyalángja napvilágnál valószínűleg kialudna. Jobban jársz, ha vak maradsz, ehhez nem fér kétség. Azt tanácsolom, hogy hozd ki a lehető legtöbbet ebből a helyzetből. Fontold meg a szavaimat.

ALBERT: Az biztos, hogy én nem tudom őt jósnőként elképzelni. Még a saját jövőjét sem képes előre látni. Ha képes lenne rá, akkor most nem lenne itt.

BRUNO: A lotyó! Jobb lesz, ha vak marad!

ROLF: Mondjuk, lehetne egy cigány jósnő. Ez tőle függ, ez az ő személyes döntése; a kinyilatkoztatás már megtörtént. Bundi pedig most majd megint elkezd szövegelni a szentnyelvén.

HANNA: Nem, köszönöm. Inkább vissza szeretném kapni a régi életemet. A boldogtalanságot és minden mást. És talán a hitemet is képes leszek megőrizni, képes leszek égve tartani az apró gyertya lángját napvilágnál is, ha az valaha visszajön számomra. *(Megnyomja a beszélő óráját, ami elmondja, hogy nyolc óra negyvenkilenc perc van.)* Bertie, meg kellene próbálnunk fel-

szólni a Varázsérintéshez, vagy mit tudom én kihez. Miért nem nyomod meg egyenként az összes kapucsengőt?

ALBERT: Hanna, most végre okosat mondtál.

(Egyenként megnyomja az összes kapucsengőt, de sehonnan sem érkezik válasz.)

BUNDI *(halkan, mintha énekelne, a föld felé fordulva)*: „Az égi barlanglakó valamikor mondott nekem valamit, azt mondom, rontom-bontom, hallom, barlangokban fent a holdon.”

HANNA: Ez a halandzsaszöveg is a szertartás része? Van egy varázsige, ami mindenre jó? Már nem mond semmi személyeset?

ROLF: Személyeset? Hölgyike, ha valami személyeset szeretnél kapni, gyere, és feküdj ide mellém. Vagy jobbat tudok: vigyél magaddal haza az ágyadba. Biztos vagyok benne, hogy a tiéd kényelmesebb, mint az enyém.

ALBERT: Na, látod? Húzzunk innen, mielőtt ezek megerőszkolnak minket.

BRUNO: Hanna pedig alig várja, hogy ez megtörténjen.

ROLF: Várjatok csak, barátaim. Kérünk húsz dollár konzultációs díjat.

ALBERT: Kissé sok ezért az előadásért. És ha megkérdezhetem, te milyen szerepet játszottál ebben az egészben?

ROLF: Én vagyok doktor Lang ügynöke. Tíz dolcsi neki, tíz nekem. Ez különleges diszkont-ár, csak ma este.

HANNA: Fizess neki, egész jó műsort csináltak. Úgy érzem, hogy talán kigyógyítottak engem valamiből. Talán, mert idáig belül halottnak éreztem magam; a sötétséget gondoltam halálnak.

ALBERT: Rendben van, papnő, bármit megteszek, amit mondasz.

(Odaad két tízdollárost Rolfnak; közben kinyílik az ajtó, és ki lép rajta az előbbi nő, csak most nincs rajta a bajusz, és az ajtót nyitva tartja.)

ALBERT (*Hannának halkán*): Megint itt van az a nő. Csak most nincs rajta a műbajusz. Biztos leesett.

NŐ: Elnézést, hogy megvárakoztattam önöket, de muszáj volt próbára tennem a hitüket. Akiknek nincs hitük, már rég elmentek volna, és az ilyen emberek nem nyitottak a hitgyógyításra. Örömmel jelentem, hogy önök átmentek a vizsgán, így mostantól kezdve a rendelkezésükre állok. Doktor Lang vagyok. (*Kinyújtja a kezét, de egyik látogatója sem fogja meg.*)

HANNA: Ön doktor Lang? Akkor ezek szerint mégiscsak igazi bajsza van.

NŐ: Ja, a bajusz? Az egy másik kis vizsga tárgya volt. Amint már jeleztem, a kezdő ülés díja kétszáz dollár, amit előre kell kifizetni. Csekket és hitelkártyát nem fogadok el.

HANNA: Doktor Lang, időközben úgy döntöttünk, hogy ellenőrizzük, hogy önnek megvan-e a képesítése a hitgyógyításhoz, és sajnálom, hogy ezt kell mondanom, csúnyán megbukott a vizsgán.

NŐ: Ezt fent beszéljük meg, nyilván önök sem akarják, hogy mindenki a mi vitánkat hallgassa.

(*A két hajléktalan felé biccent.*)

ALBERT: Elnézést, doktor Lang, mi a helyzet ezzel a bevezető szeánsszal? És mennyibe fog kerülni egy kezelés? Elfogad egészségbiztosítási kártyát? Hány kezelésre lesz szükség?

NŐ: Nem, én nem foglalkozom biztosítási ügyekkel. A kezeléseik száma pedig attól függ, hogy a pácienssel mennyire lehet együttműködni. Először is fel kell építenünk a hitét.

ALBERT: Más szóval a páciensnek kell meggyógyítania saját magát.

HANNA: És ha ez nem sikerül neki, az az ő hibája.

NŐ: Kitűnő, érti, miről van szó. Látom, jól indulunk.

HANNA: Nagyon is jól. Valójában, amíg vártam önt, már kezdtem magam jobban érezni. Gondoljuk csak végig, ma már

volt részem annyi hitgyógyításban, amennyi épp elég egy estére. Te mit gondolsz erről, Bertie?

ALBERT: Arra jutottunk, hogy van egy azonosítható betegség, egy törvényes, tisztességes problémád, és ettől jól érzed magad. Megtaláltad, amit mindig is kerestél. A vakságod kigyógyított a depresszióból, vagy talán még a rákból is.

HANNA: Igen, de ezen kívül még az történt, hogy elfogadtam a vakságomat, és nem érzem úgy, hogy arról szól az életem. Azért tévedsz, ha azt gondolod, hogy boldog vagyok. De már nem félek. És remélem, ez azt jelenti, hogy többé már az élettől sem félek. Megígérem, hogy miután hazamegyek, elmélkedni fogok a létezésemről, és azon leszek, hogy a sötétségemet kellemes látomásokkal töltsen meg, amelyek egy nap talán igazivá válnak. Minél inkább gondolok rá, annál jobban tetszik ez az ötlet, hogy mindennapi rettegés nélkül éljem az életemet.

ALBERT: A lényeg az, hogy egyvalamiből legalább kigyógyultál. Akkor induljunk a metróhoz?

HANNA: Igen, Bertie, és köszönöm, hogy elhoztál erre a furcsa találkozóra. Most úgy érzem magam, mintha újjászülettem volna. Lehet, hogy ez az érzés nem fog sokáig tartani, de most nagyon örülök neki. Semmi olyan dologra nem emlékszem, aminek az utóbbi időben örülni tudtam volna. Talán még Brunót is vissza tudnám fogadni.

BRUNO: Majd ha megőrültem.

NŐ: Nem léphetnek csak úgy le! Tartoznak nekem kétszáz dollárral az első kezelésért. És egy órán át várakoztattak engem.

ALBERT: Jó éjszakát, uraim!

(Elvezeti Hannát; a sarok felé mennek.)

HANNA: Köszönöm, uraim; viszontlátásra!

ROLF, BUNDI *(még mindig a kartonpapíron ülnek az ajtónak háttal, és az italukat kortyolgatják)*: Jó éjszakát! Hozzánk bármi-kor jöhetnek! És sok szerencsét!

ALBERT (*miközben mennek a sarok felé*): És a világ összes szerencséjére szükséged lesz, ha azt akarod, hogy ez a balfasz Bruno visszakönyörögje magát hozzád.

BRUNO: Hat ökörrrel sem lehetne engem visszahúzni hozzá!

HANNA: A helyzet az, lehet, hogy magabiztos vagyok, de a szex nekem nem megy egyedül – úgy, mint neked. Ehhez nekem kell egy partner. Az a sámán egy kicsit Brunóra emlékeztetett engem.

NŐ (*még mindig az ajtóban áll, és az öklét rázza*): Szemetek! Menjetek, és rohadjatok meg a pokolban!

(*Bemegy a házba, Hanna és Albert pedig megmerevednek a sarkon állva, mintha megállt volna az idő. A két hajléktalan is megmerevedik, az üveget a levegőben tartják. Bruno előrejön.*)

BRUNO: Onnantól kezdve, hogy megismerkedtünk, szinte semmiben nem értettünk egyet, de ezt izgalmasnak, sőt, inspirálónak tartottuk. Ettől csak még jobban érdeklődtünk egymás iránt. Eltérő nézőpontjaink nem okoztak túl sok konfliktust, inkább kitérítők a minket körülvevő világot. Mindketten egy nagyobb világban találtuk magunkat, mint azelőtt, hogy megismertük egymást. És nem szigeteltük el magunkat ettől az óriási nagy világtól, hanem a szerelmünk a részévé tett bennünket. De ez nem mostanában történt. És hogy most ugyanúgy érzek-e Hanna iránt? Gondoljuk csak végig ezt a dolgot. A válasz adja magát. Igen, az arca most is gyakran előttem van, és az alakját még mindig kíváncsún tartom. Sohasem fogom elfelejteni azt a pillanatot, amikor először engedte meg, hogy lehúzzam a bugyiját. Szellemekről és az érzékeken túli valóságról beszélünk? Számomra semmi sem annyira érzékeken túli, mint az, ha rá gondolkodok, és ez mégis nagyon is érzéki hatást gyakorol rám. Tehát akkor miért vitatkoztunk annyit azon, hogy összeegyeztethető-e a valós és a spirituális világ? Már magának a vitának meg kellett volna válaszolnia ezt a kérdést. Nem, nem azért hagytam el, mintha már nem kívánnám, vagy mintha kiszereztem volna belőle. Azért hagytam el, mert túlságosan szerettem, és egyszerűen nem bírtam végignézni, ahogy elveszti a csatát a valóság ellen. Meg akartam őrizni

az iránta érzett szerelmemet, ezért kellett elhagynom őt, és ez az, ami miatt ebben az életben már nem tudnék összejönni vele. Vagy legfeljebb csak a képzelet időtlen világában. A spirituális létünkben. Sokat gondolkozom azon, hogy ő vajon újrakezdené-e velem, vagy túlságosan el van foglalva a gyógyszereivel meg a különleges diétával. Talán egy nap majd kettőnk lelke összetalálkozik, és újra egymásba szeretnek. Nekem viszont vissza kell térnem a munkához és az üzlethez. Valakinek az ilyen földi ügyekkel is foglalkoznia kell; a valós világgal, amelynek a dolgait dollárban és centben mérik.

(Bruno elfordul, mintha eltűnne, Hanna és Albert újra megindulnak, a hajléktalanok folytatják az ivást, a nő pedig becsukja maga mögött az ajtót.)

ALBERT: Micsoda drámai este!

HANNA: És az is biztos, hogy merész lépést tettem!

ROLF *(Bundinak)*: Te, hogy is hívnak, te csöves! Add már ide az üveget!

(A színpad elsötétül.)

HARMADIK RÉSZ

Egy évvel később.

Albert lakása. Albert a kanapén ül, egy szórakoztató magazint olvas. Az utcai zaj kissé elcsendesedik, a rádiót halljuk helyette. „Alacsonyan zártak a New York-i tőzsde irányadó mutatói. A Dow Jones index egy százalékkal esett vissza. Ma este és a holnapi nap folyamán esős idő várható.” Amikor meghallja, hogy Hanna kijött a hálósobából, és zörögni kezd a teáskannával, abbahagyja az olvasgatást, és kikapcsolja a rádiót. Hanna mozgásán látszik, hogy már nem vak. A szüneteket időnként megint az utcai zaj szakítja meg.

ALBERT: Berendezkedtél?

HANNA: Olyan sokáig azért nem maradok itt. Csak néhány napra jöttem. Ne aggódj, nem akarok visszaélni a vendégszeretettel.

ALBERT: Ennek teljes mértékben a tudatában vagyok, különben nem lettem volna olyan kedves.

HANNA: Megzavartalak valamiben?

ALBERT: Nem igazán. Csak szokás szerint meghallgattam a híreket. Nincsenek befektetéseink, amelyek miatt aggódnunk kéne, és sehova sem akarunk menni. Nem igaz?

HANNA: Lehet, hogy holnap elmegyek busszal a Catskill-hegységbe. Regina talán felvesz a buszmegállóban, ha tud fogadni.

ALBERT: Nyugodtan megvárhatod, amíg jövő héten bejön a városba. Mikor is szokott jönni? Kedden vagy szerdán? Addig ügyse biztos, hogy tud fogadni. Nem kéne kihasználnunk őt.

HANNA: Szerdáig azért nem akarok maradni. És amúgy sem szeretnék olyan hosszú időre kitúrni a hálósobából. Emlékszem, mennyit panaszkodtál a kanapéra, amikor tavaly itt voltunk Brunóval. Vagy tavalyelőtt? Azt hiszem, az éjjel hallottam, amint nyögsz álmodban. Biztos megint megnyomtak a kanapé púpjai.

ALBERT: Ne aggódj, nem a kanapé miatt történt. Az éjjel felhoztam magammal valakit egy kis időre. Ez ennek a helyzetnek a szépsége. Te a hálósobában élvezheted a franciaágy nyújtotta kényelmet, én pedig a nappaliban a szabadságot. Úgy jöhetek-mehetek, ahogy nekem tetszik, és azzal, aki nekem tetszik. És biztos vagyok benne, hogy nem szeretnél megfosztani ettől a szabadságtól.

HANNA: Rendben van, így már jobban érzem magam. És a jövőben odafigyelek rá, hogy lefekvés után ne nagyon mászkáljak ki. Most már mondhatjuk, hogy berendezkedtem. A tavalyi év viszont nagyon hektikus volt. Maga volt a pokol, és úgy tűnik, még nincs vége.

ALBERT: Jobban kellett volna ismerned őt annál, hogy csak üldögélj a babérjaidon, várva a havi tartásdíjat, meg azt a csinos kis összeget, a vagyonmegosztás után. Ki gondolta volna, hogy a bank ráteszi a kezét a házra és minden másra. Kiderült, hogy Brunónak több esze van, mint sejtettük.

HANNA: Igen, és sokkal több esze van, mint nekem. Meghamisította az aláírásomat a hitelkérelmeken.

ALBERT: És sokkal több esze van saját magánál, ha a pénzügyi csődöt meg az ellene folytatott büntető eljárást nézzük. A fenébe is, semmi esélyed, hogy akár csak egy tízcentest is kihúzz belőle. Anya és apa is komoly összeget vesztett a befektetési ügyleteken, ők sem tudnak neked segíteni. Nincs más lehetőség, mint hogy munkát vállalj Regina menedékházában. Szar helyzet.

HANNA: És ez a stikli még csak nem is teljesen az ő hibája volt.

ALBERT: Ez a direkt csalás.

HANNA: Ő csak üzletkötő volt, bróker.

ALBERT: Tisztában volt tetteinek a következményeivel. Pontosan tudta, hogy értéktelen papírdarabokat ad el, és kiknek a pénzét pazarolja el Atlantic Cityben. És az öntelt kis korcsra visszaütött a saját önhittsége. A hübrisz. Az pattant vissza rá, a hübrisz. Azt gondolta, hogy bármit megúszhat.

HANNA: De ez engem nem vigasztal. Én az ő kapzsisága és a saját hülyeségem áldozata vagyok. A hülyeségemé, mert megbíztam az ügyvédekben és a törvényekben. Benne nem bíztam attól a pillanattól kezdve, hogy megmondta, el akar válni, de azt gondoltam, hogy a törvény majd megvéd engem.

ALBERT: Nem számítottál arra, hogy az ügyvédek átvernek, Bruno pedig tönkremegy.

HANNA: Először nagyszerűen mentek a dolgok, de fogalmam sem volt róla, hogy a brókerszámla lett a biztosíték az egyik kölcsönhöz.

ALBERT: Igen, és ráadásul, ami összejött a tartásdíjból, azt mind elköltöttük, amikor elmentünk Mexikóba arra a sarlatánklinikára.

HANNA: Most pedig nincs se pénzem, se otthonom. Egyedül azért lehetek hálás, hogy nem tettél kárörvendő megjegyzéseket a hülyeségem miatt.

ALBERT: Kárörvendő megjegyzéseket tenni? Lehet, hogy tényleg ez lenne a dolgom. De én már előtted járok, és rég túl vagyok a kárörvendésen. Ehelyett hadd feddjelek meg, mert a jó dolgokról viszont elfelejtkeztél.

HANNA: Mint például?

ALBERT: Például itt van a szerető öcséd, aki fogja a kezedet, és a jó barátod, Regina, aki munkát ad neked. De a legjobb dolog az, hogy kiváló egészségnek örvendesz. Ahogy mondani szokás, nem ez a legfontosabb az életben? Visszanyerted a látásodat, és a rákból is kigyógyultál. Mit akarsz még ezen kívül? Pénzt? Én egész jól boldogulok pénz nélkül, tartásdíj vagy bármiféle vagyon nélkül.

HANNA: És a legjobb az, hogy nagyon erős a hitem, és igen, ez segített kigyógyulnom a vakságból, most pedig így vagyok képes túlélni ezt a sorscsapást.

ALBERT: Az a megrázkódtatás, hogy elvesztetted a megélhetésedet, hozta vissza a látásodat, és gyógyított ki az összes képzelt betegségedből.

HANNA: Ezt légy szíves hagyd abba, elég volt a cinizmusból. Azt gondolom, hogy mégiscsak kárörvendsz a magad agyafúrt módján. Biztos jókat nevensz rajtam a hátam mögött.

ALBERT: És te nem ezt érdeveled.

HANNA: Igen, tudom, hogy pontosan ezt érdeklek. Hát akkor rajta: kárörvendjél, amennyit csak akarsz. Igen, követtem el hibákat, de kimásztam a gödörből a saját erőmből, és eközben bíztam a hitem erejében. A lélek az igazi csodadoktor.

ALBERT: És a fejfájásod is elmúlt tőle? Azzal mentél be a hálószerhába, hogy keresed a gyógyszeredet.

HANNA: De nem találtam meg, és most miattad jobban fáj a fejem, mint eddig.

(*Csörög a telefon, Albert felveszi.*)

ALBERT: Szia, Félix! Nagyon örülök, hogy jelentkeztl. Olyan régen hallottalak, hogy alig ismertem meg a hangodat. Hogy mi? Elmehetek egy interjúra? Nem csak meghallgatásra? Micsoda? Nos, ami az egyik embernek sorscsapás, az a másiknak kitörési lehetőség... Regina ajánlott be engem? Persze, hogy ismerem... Egy angyal... A főszerepet kapom? Igen, persze, akkor ez egy rövidtávú megbízás lesz, alacsonyabb gázsival, de hát ki akarna három hétnél hosszabb időre elmenni a városból? A Catskillbe szívesen megyek három hétre. Ott ősszel nincs főszezón, de ez nem gond. Mi a fene, te tudod, hogy még az Isten háta mögé is, akár térden csúszva, elmennék egy főszerepért? Rendben van, akkor holnap délután háromkor, hol is? Woodstock Községi Színház. Ott leszek. Nem, nem térden csúszva, de valahogy eljutok oda. A Községi Színház. Hogy én mennyire szeretem azt a szót, hogy színház! Nem, megígérem, hogy most nem foglak felültetni. És köszönöm. (*Leteszi a telefont, Hannához fordul.*) Sikerült! Most már elmondhatom, hogy főszerepet kaptam!

HANNA: Woodstock a Catskillben? Jól hallottam? De hát a nyári színházat már rég bezárták.

ALBERT: Igen, ez egy amatőr társulat, de a főszerepre egy szakmabelit akartak hívni a városból, és az ügynököm engem kért fel. A vezetőség holnap délután tart egy megbeszélést, és szeretnének velem találkozni.

HANNA: Remek! De hogy jutsz el oda? Ez a hely valahol az Isten háta mögött van. Nincs más választás, bérelned kell egy kocsit.

ALBERT: Igen, nincs más választásom. De az a baj, hogy lemerítettem a hitelkártyáimat. Talán az egyikre még ráterhelhetek valamennyit, azután meg majd bejelentem, hogy ellopták. De a lényeg, hogy el kell jutnom arra a helyre. Holnap majd jó korán ébressz. Vagy már most le kellene foglalnom egy kocsit. Igen, az lesz a legjobb.

HANNA: Bárcsak tudnék segíteni neked.

ALBERT: Igen, tudom, hogy megtennéd. De a helyzet az, hogy nem állunk jobban, mint gyermekkorunkban, csak már hiányzik belőlünk a gyermekek elfojthatatlan optimizmusa.

HANNA: Tehát mi a probléma? Az optimizmus ingyen van.

ALBERT (*teátrális lelkesedéssel, éneklő hangon*): Optimizmus ingyen van, ez az ének pedig bennünk van, eszelősen énekeljük együtt, hogy el ne feledjük, Optimizmus ingyen van, ha kell... A boldogsággal együtt szerepel...

(*Egy nagyon egyszerű dallamra adja elő mindezt, olyan, mint egy énekbeszéd. Meg sem hallja, hogy valaki folyamatosan nyomja a kapucsengőt.*)

HANNA: Most mi van? Épp amikor elő akarjuk adni a legnagyobb slágerünket. (*Kinyújtott kézzel forog, mintha egy musical-színpadon lenne.*)

ALBERT: Ki lehet az? Nem várok senkit. Ugye, te sem? Az optimizmus jól érett gyümölcs, élvezi azt a buta és a bölcs... (*Forog és táncol, és esetlen frázisokkal tölti ki az éneket.*)

HANNA: Nem, én sem. Regina ezen a héten már nem jön a városba. Biztos hozzád jött valaki. Talán valamelyik barátod akar feljönni egy menetre. Mármint be akar ugrani pár szóra. De jobb lesz, ha én lelépek, hagylak titeket, hadd élvezzétek egymás társaságát. Nincs jogom zavarni titeket. Megyek, és ledőlök egy kicsit. Majd szólj, ha tiszta a levegő.

(*A csengő ismét megszólal.*)

ALBERT (*tovább énekel*): Nem kell nagyon messze menni érte... Kimenni a préri közepébe... (*ismét beszélni kezd*) Oké. Menj, és mulaszd el a fejfájásodat a hitgyógyítással. Menj, és gyógyítsd meg tenmagad. (*Megint énekel és forog.*) Az optimista mindig megbocsájt... mert az optimizmus mindig hoz csodát!

(*Hanna be a hálósobába. A látogató veszettül nyomja a csengőt. Albert forogva odatáncol az ajtóhoz, felveszi a kaputelefont. Kiderül, hogy Bruno van odalent.*)

ALBERT: Oké, gyere. (*Beengedi, és tovább énekel.*) Mindig hoz csodát. Mindig hoz csodát. Az optimizmus mindig hoz csodát...

(*Résnyire kinyitja az ajtót, és halkán folytatja az éneklést, miközben várakozik. Lépések a lépcsőházból.*)

BRUNO (*még mindig kint van, a résen keresztül szól be*): Szia, Bertie!

ALBERT: Igen? (*A résen keresztül kukucskál ki.*)

BRUNO: Mi a baj? Valami gond van az ajtóval? Vagy egy meztelen nőt rejtegetsz mögötte? Miért nem tudod kinyitni, ahogy az egy rendes sráchoz illik?

ALBERT: És kihez van szerencsém?

BRUNO: Hogy érted ezt? Hogy ki vagyok én?

ALBERT: Igen, uram, ezt kérdeztem.

BRUNO: Szóval akkor nem szabad szóba állnod velem a régi dolgok miatt, mi? Igen, az nyilvánvaló, hogy nem vagyok túl szalonképes állapotban, úgy nézek ki, mint egy csöves, de ezért még nem kéne megjártszanod magad.

ALBERT (*beengedi a koszos, szakállas, rongyokba öltözött Brunót*): Igen, hogy milyen buta vagyok, hiszen maga az előbb Brunóként mutatkozott be, és én ismertem valakit, akit így hívtak, de emlékeim szerint maga egyáltalán nem hasonlít az illető személyre.

BRUNO: Jól van, Bertie, fejezd már be, most aztán a legkevésbé sincs erre szükségem.

ALBERT: Maga úgy néz ki, mint aki nagyon szeretne egy tízcentest, hogy vehessen magának egy csésze kávé. Vagy inkább egy korty rumot.

BRUNO: Most jól beszélsz.

ALBERT (*a konyhaszekrény felé fordul*): Nos, lássuk, mivel szolgálhatunk ma este. Igen, biztos állíthatom, hogy van rumunk. (*Önt egy keveset két műanyagcsészébe, és az egyiket odaadja Brunónak.*)

BRUNO: Egészségedre! (*Felhajtja az italt.*) Nos, annyi bizonyos, hogy ez most nagyon kellett nekem. Nézd, nem kell kárörvendened, pontosan tudom, hogy úgy nézek ki, mint egy hajléktalan, és most ez már nem álruha. Valahogy mindig rohanok, mert menekülnöm kell a törvény elől, valamint néhány eléggé faragatlan hitelező elől. Egyáltalán nincs pénzem, most hetekig az utcán éltem. Még az ügyvédem is ellenem fordult.

ALBERT (*még mindig távolságtartó*): Egészségedre! (*Iszik egy kortyot.*)

BRUNO: Egyedül iszol? Hadd csatlakozzak én is hozzád.

(*Albert tölt még neki.*)

ALBERT (*fagyos hangon*): Egészségedre!

BRUNO: Egészségedre! A hangodból úgy érzem, hogy azoknak szurkolsz, akik utánam szaglásznak. Hát akkor igyunk arra, hogy sikeresen elkapjanak. (*Iszik.*)

ALBERT: Könyörgöm, miért ne tenném?

BRUNO: Nézd, tudom, hogy követtem el néhány hibát, de mindent figyelembe véve a körülmények áldozata vagyok.

ALBERT: Ugyan már, ember, régen sokkal jobb ügynöki dumával jöttél. Tudsz te ennél eredetibbet is.

BRUNO: Hosszú történet, és szívesen elmondok neked mindent, ha be tudsz fogadni egy-két napra. Tudod, a régi idők emlékére.

ALBERT: Ó, igen? Ez valószínűleg tényleg egy hosszú történet, és (*hangosan*) azt szeretném, hogy Hanna is velünk lehessen, hogy meghallgathassa.

(*Kinyílik a hálószoza ajtaja, és kijön Hanna. Tapogatja a falat, mintha még mindig nem látna. Albert azonnal veszi a lapot, és segít neki.*)

HANNA: És akkor igyunk az egészségünkre veletek, ti két zülött alak. Egészségetekre! Hol a poharam?

BRUNO (*Meg van lepve. Mélyen depressziós, de a beszédéből kitűnik, hogy ugyanolyan arrogáns, mint régen.*): Hanna, azt hittem, hogy hazaköltöztél a szüleidhez.

ALBERT (*Hannának*): Előbb hadd vezesselek oda a székhez, aztán majd töltök neked is. Meg az exednek is, mert látom, hogy üres a pohara. (*Tölt mindhármuknak.*)

HANNA (*ridegen*): Gondolom, nektek kettőtöknek tele a poharatok. Nos, igyunk az újbóli találkozásra!

ALBERT és BRUNO (*erőltetett lelkesedéssel*): Egészségünkre!

HANNA: Tehát akkor, Bruno, mit gondolsz? Látod, mit tettél velem? Elvetted a szemem világát. Ezt akartad? De miért? Mit ártottam én neked?

BRUNO: Figyelj, ha tudom, hogy itt vagy, nem pofátlankodtam volna be. Ami pedig a problémádat illeti, az jóval azután merült fel, hogy különváltunk, és én sokáig nem is tudtam róla. Nem én vagyok az oka, és nem tudlak meggyógyítani. És most mit tehetek érted? Szívesen segíték, csak mondd meg, hogy mit tegyek.

HANNA: Először is tovább fizethetnéd a tartásdíjat, és megkaphatnám a részesedésemet a brókerszámla hozamából. És az elmaradt csekkekről se feledkezz el. Vedd figyelembe, hogy Regina támogatására és idegen emberek jóindulatára szorulok, így tengődöm.

BRUNO: Igen, igen, értem. De biztos tudod, hogy egy kis bajba keveredtem a munkám miatt. Azzal vádolnak, hogy hűtlenül kezeltük a nyugdíjszámlákat. Én lettem a bűnbak, engem vádoltak cégünk pénzügyi csődjével. Pedig csak a munkámat végeztem. A vállalati stratégia szerint jártam el.

ALBERT: És eközben jókora nyereségrészesedésre tettél szert, amelyet a saját számláidra vezettél át, majd elherdáltad Atlantic City kaszinóiban, ahol akkora kölcsönt vettél fel, amiről tudtad, hogy csak valami csoda folytán leszel képes visszafizetni, márpedig a kaszinóban a csoda kábé ezer kudarc nyomában érkezik. De hát a sors nyilvánvalóan úgy rendelte, hogy te magad legyél a kudarc. Igaz-e, én testvérem a kudarcban?

BRUNO: Erről van szó, testvér. Azt hiszem, a sors tényleg úgy rendelte, hogy én legyek maga a kudarc, a körülmények áldozata.

ALBERT: Majd meséld ezt el a bírónak!

BRUNO: Figyelj, Bertie, ugye nem akarsz átadni a hatóságoknak?

ALBERT: Én most épp egy szökevényt rejtegetek, vagy nem? Nem tudom, hiszen erről hivatalos értesítést nem kaptam. Te mit mondasz, Hanna? Hajlandó vagy megosztani az ágyadat ezzel az emberrel, vagy nem?

HANNA (*határozottan*): Egyszer örök hűséget esküdtem ennek az embernek, és volt néhány év, amit boldogságban töltötünk együtt. Hogyne adnék neki egy második esélyt, ha visszajön hozzám azok után, hogy elhagyott valaki másért? Ha rájött, hogy szüksége van rám? Természetesen visszafogadom, ha ő meg viszzaadja, ami jár nekem. Visszafizeti, amit ellopott tőlem, és az elmaradt tartásdíjat. És persze rendezi az ügyeit a hatóságokkal meg a hitelezőkkel. Nem szeretném, ha mindezek árnyékot vetnének az újonnan megszerzett boldogságunkra. Igen, természetesen szeretem a férjemet, és szeretnék vele újra együtt élni, ha ő lebontja az összes korlátot, amit közénk állított.

(*Rövid szünet.*)

ALBERT: Szép szónoklat, de a kérdés, amit neked szegeztem, egy ennél szűkebb területre korlátozódik; csupán az azonnali jelenre vonatkozik, nem valamely jövőbeni egyesülésre. Vagy újraegyesülésre? Mit tudom én, mire. Arról beszélek, hogy Bruno meg szeretné itt húzni magát mára, és lehet, hogy még holnap éjszakára is. Az előbb talán hallottad, hogy néhány hete az utcán él, és állandóan menekülnie kell.

BRUNO: És ma éjjel esni fog. Már egy hete esőre áll az idő, én pedig, őszintén szólva, belefáradtam. Meg abba, hogy a zsaruk állandóan engem bámulnak. Én ezt már nem bírom sokáig. A metró elé vetem magam, hogy legyen vége ennek az egésznek.

HANNA: Más szóval már körözött bűnöző is vagy, nemcsak csavargó, csaló és egy öntelt kis korcs.

ALBERT: Aki hübrisszel erősen fertőzött.

BRUNO: Na, várj egy kicsit! Ki beszélt neked ilyesmiről, és mit mondott? Hübrisz? Sohasem diagnosztizáltak nálam hübriszt, és még csak nem is hallottam erről a betegségről. Vagy arra gondolsz, hogy ez olyasmi, amit összeszedhettem az utcán?

HANNA: Nem, de elmondhatom, hogy mi az. Jó sok hübrisz kellett ahhoz, hogy ide gyere segítséget kérni miután annyi bajt okoztál nekem, elárultál és elhagytál.

BRUNO: Figyelj Hanna, nem te voltál az, akit el kellett hagynom, hanem a betegségedet. A betegséged rabja voltál. Másról sem beszéltél, csak a speciális diétákról és a következő nagy áttörésről a hagyományos vagy az alternatív gyógyászatban. Még csak azt sem tudom, hogy ezek közül melyik micsoda. Csak azt tudom, hogy képtelen voltam állandóan ezzel a témával foglalkozni. Ennyi az egész. A munkahelyi problémáim meg a játékszenvedélyem már egy másik történet; azok a dolgok nem érintenek téged.

ALBERT: De igenis érintik, ha elloptad a megtakarított pénzét, és nem akarsz kifizetni a havi tartásdíját. Mindez a te pénzügyi gondjaid számlájára írható, s azon dolgokéra, amelyeket az előbb említettél.

BRUNO: Bertie, ne nehezítsd a dolgomat, nem azért vagyok itt, hogy védekezzem. Tudom, hogy sok mindent eltoltam, de most bajban vagyok, és szükségem van egy-két nap pihenésre, meg arra, hogy egy kicsit összeszedhessem magam. Csak ennyit kérek tőled. Nem kéne ebből akkora ügyet csinálni. És úgy néz ki, hogy neked kell döntened, Hanna, úgyhogy mit mondasz?

HANNA: Egy kis pihenés, igen, nekem is erre van szükségem. Szerinted hogy boldogultam az elmúlt néhány hónapban? Nem volt semmi jövedelem, kitettek a lakásomból, ahhoz pedig túlságosan szégyelltem magam, hogy visszaköltöztek idős szüleimhez. Egész idő alatt különféle betegségekben szenvedtem, de ugyebár ezt te annak idején már nem bírtad nézni. Mit gondolsz, mit éreztem, miközben el kellett viselnem ezeket a betegségeket?

Főleg a rákot, amelynek a létét még csak nem is voltál hajlandó elismerni. A rákot, ami végül vaksághoz vezetett.

BRUNO: Nos, legalább a vakságodért nem engem hibáztatsz.

HANNA: De közrejátszott benne, hogy elhagytál a legnagyobb nehézségek kellős közepén. Az a fajta rák, ami nekem van, lelki eredetű. Ez azt jelenti, hogy valamilyen trauma váltja ki.

BRUNO: Ne kezd már megint.

HANNA: De igenis újra elmondom, mert a nemi erőszak traumát okoz, és ti mindketten újra meg újra megerősakoltatok engem.

ALBERT: Ne kezd már megint.

BRUNO: Idáig nem mondtál semmi ilyesmit. Úgy tűnt, hogy élvezed a dolgot.

HANNA: Mert a nőknek ezt kell mondaniuk. Pszichésen erőszakoltál meg.

BRUNO: Ha így áll a helyzet, miért nem örültél, amikor elhagytalak? Hogy végre megszabadultál tőlem.

HANNA: Akkor követted el ellenem a nemi erőszak legroszabb formáját.

(Rövid szünet; Albert tölt még.)

ALBERT: Úgy tűnik, hogy ti ketten nem egy nyelvet beszéltek.

BRUNO: Ez sajnos átkozottul igaz. De már vagy ezerszer bocsánatot kértem a múlt miatt, és most vissza szeretnék térni a jelenhez. Az én problémámhoz, ahhoz a kérdéshez, hogy itt maradhatnék-e éjszakára. Még csak a kanapéről sem akarlak kitúrni, elalszom én a földön is.

(Rövid szünet. Bruno folyamatosan üres poharát és az üveget nézi; Hanna elfelejtkezik, hogy vaknak tetteti magát, és Brunóra bámul, Albert pedig Hannához fordul.)

ALBERT: Hogy rejtegezzünk egy szökevényt az igazságszolgáltatás elől? Az súlyos bűncselekmény, komoly összeütközésbe kerülhetünk a törvénnyel. De persze adott esetben mondhatom

azt is, hogy nem voltam tisztában azzal, mit cselekszem. Végül is nem vagy rajta az ország tíz legkeresettebb bűnözőjének listáján. Úgyhogy továbbadom a kérdést Hannának. Minden tőle függ. Ám van egy kikötésem: csak egyetlen éjszakáról lehet szó. Elvégre szükségem van a magánszférámra, és Hanna még néhány napig itt marad, amíg Regina elviszi a hegyekbe.

HANNA: Rendben van, Bertie. Az épp elég neked, hogy egy vak emberrel osztod meg az otthonodat. Nem értem, hogyan várhatja el tőled bárki, hogy ilyen körülmények között még egy csövest is befogadj. Azt még talán megteheted, hogy sütsz neki egy hotdogot, vagy megmelegítesz egy zacskós levest, aztán, ha jóllakott, mehet az útjára. Ő már megvetette a saját ágyát, hadd aludjon benne. Nélküled, Bertie, én is az utcára kerültem volna, még hozzá őmiatta.

BRUNO: Szép összeget kaptál tőlem tartásdíj gyanánt, az pedig nem az én hibám, hogy most nem tudom fizetni.

HANNA: Most? Sem most, sem semmikor. Dobd ki, Bertie, ez egy profi csaló, soha nem tudhatod, mikor fog csúnyán átverni.

ALBERT: De odakint esik az eső, hideg és sötét van. És még soha nem dobtam ki senkit. Nem is tudom, mit tehetnénk. Talán lezuhanyozhatna, kidobhatná a ruháit a szemétkbe, és akkor nem lesz olyan bűdös, és adhatnék neki valamit, amit felvegyen.

HANNA: Engem az sem érdekel, ha lezuhanyozik, és levágja azt a mocskos szakállát, nekem ő akkor is ugyanolyan bűdös lesz.

(Rövid szünet.)

BRUNO: Várj egy kicsit! Mit mondtál az előbb, drágám?

HANNA: Bűzlesz a cselszövésektől és a kapzsiságtól, és nincs annyi víz, amennyi megszabadíthatna téged ettől a szagtól.

BRUNO: De azelőtt mit mondtál a tisztálkodással kapcsolatban?

HANNA: Mi más? Csak azt, hogy nem érdekel, mennyit zuhanyozol, és hogy levágod a szakálladat, mert sohasem fogsz megszabadulni ettől a förtelmes szagtól.

BRUNO: Honnan tudod, hogy szakállam van?

HANNA: Nem tudom, talán Bertie említette, vagy te, már nem is tudom.

BRUNO: Senki nem mondott semmit ezzel kapcsolatban, és te sohasem láttál engem szakállasan. Úgyhogy ez volt az első alkalom, hogy észrevehetted, most, amikor megláttál engem. Mert látsz. Nem vagy vak. Visszanyerted a szemed világát, ha ugyan elvesztetted valaha. Figyeltelek ám. Letetted a poharadat a székek karfájára, megvakartad a nyakadat, azután pedig egyenesen visszanyúltál a pohárhoz, ahelyett, hogy tapogatóztál volna. Ne akarj engem átverni.

ALBERT: Ő nem vert át téged, de te épp eléggé átverted saját magadat, amikor elpazaroltad ebül szerzett javaidat a kaszinókban, és imádkoztál Fortunához, hogy húzzon ki a gödörből, ahova te juttattad magad.

BRUNO: (*Hannának*): A vakságot ellenem akartad felhasználni. Ez erkölcsi felsőbbiséget adott neked, arra akartad használni, hogy a földbe döngölj. Hazug disznó! Igen, az vagy. Ugyanolyan hazug vagy, mint én. De a kérdésem az lenne, hogy miért kellett még zaklatnod is? Itt állok, mint egy kivert kutya. Miért rúgsz belém ezek után?

ALBERT (*nagyon izgatottan*): A válasz nyilvánvaló. Nélkülöznie kell, és sok mindenen ment keresztül miattad. Talán azt akarta, hogy lásd, hogyan élt ő vakon. Igaz Hanna?

(*Rövid szünet.*)

HANNA (*nagyot sóhajtva visszahuppan a székbe*): Azt hiszem, igen. Tudod Bruno, amikor vak voltam, annyira biztos voltam benne, hogy ha megtudod, mi történt velem, visszajössz hozzám, és nem hagysz egyedül a sötéttségben. Annyit álmodoztam arról, hogy mellettem vagy, karon fogva vezetsz engem, segítesz nekem elvégezni a mindennapi teendőket, és újratanulni mindent. Amikor a sötétben élsz, az ábrándozás és az álom képei összekeverednek, a különböző érzéki csalódások egybevegyülnek. És

nem tudtam volna ellenállni a kísértésnek, hogy átéljem, amint valóra válik valamelyik álmom ezek közül. Nos, ez nem működött, mert az álom nem vált valóra; semmi jel nem utalt arra, hogy ez valaha is megtörténhet.

BRUNO: De a jó hír az, hogy újra látsz. Ez nagyszerű.

HANNA: A saját erőmből jutottam el ide. Egy sámán ébresztett rá a Nagy Szellem jelenlétére, és az gyógyított meg. A lelkem révén, Bruno. Nincs mit veszítened, próbálj meg kapcsolatba lépni vele te is, a lelked által.

BRUNO: Hidd el nekem, hogy a gyógyulásod óriási megkönnyebbülést jelent számomra. Könnyített a lelkiismeretemen, mert nekem is van ám olyanom. Csak most az van, hogy két tűz közé kerültem a vállalatnál és az Atlantic Cityben történetek miatt. Tönkrementem, és állandóan menekülnöm kell. Semmilyen szociális szolgáltatást nem vehetek igénybe, és sehova sem fordulhatok segítségért. Már ott tartottam, hogy leugrok a Brooklyn hídról, amikor arra gondoltam, hogy Bertie haladó szellemű és elfogulatlan ember, bohém lélek, és talán az én oldalamon áll, talán nem ad át a hatóságoknak. És talán ad pár falatot meg egy csésze kávé.

HANNA: Én ugyanezt kértem tőle, ételt és menedéket.

BRUNO: De te legalább mindenképpen kaphatsz rokkantsági segílyt a vakságod miatt.

HANNA: Igen, de az jelentéktelen összeg. Egyáltalán nem elég arra, hogy kifizessem a lakbért, és valamiből ennivalót is kell vennem.

BRUNO: Bármekkora is ez az összeg, jóval nagyobb annál, amit én kapok, vagy remélhetem, hogy valaha is kaphatok, ha csak nem kezdek el lopni.

ALBERT: A börtönben majd mindent megkapsz, amire szükség van.

HANNA: Igen, talán ez jelentett volna valamit, de így, hogy újra látok, gondolom, már nem fogom kapni.

BRUNO: Hé, figyelj, nem kell annyira előrerohanni. Ha egyszer valakit vaknak nyilvánítanak, az egy életre szóló döntés. Ki mondta, hogy be kell jelentened, hogy visszajött a látásod? Ha valaki rákérdez, az egy másik történet, de ha nem, akkor neked se kell ezzel foglalkoznod. Csak fogd a pénzt, és fuss. A másik dolog az, hogy ki mondja meg, hogy már nem vagy fogyatékos?

HANNA: Nos, erre már én is gondoltam. Végül is nem a vak-ság volt az egyetlen gondom, ott van még a rák meg az azt meg-alapozó pszichés problémák is.

ALBERT (*Hannának*): Csak a szociális szolgáltatásokról beszéltél, nem mondtál semmit a havi járandóságokról, melyeket ezen kívül kaptál.

BRUNO: Rák sújtotta lelki beteg. Ki mondja meg, hogy az nem fogyatékos? Ügyes kislány. Vagy nem is ez a megfelelő szó? Ő inkább egy ügyes csaló. Bagoly mondja verébnek, hogy nagy a feje. Hacsak nem arról van szó, hogy én viszont egy buta csaló vagyok, hiszen én nyakig ülök a pácban.

HANNA: Igen, buta dolog volt olyan okosan cselekedned. Az igazán okos csalók bután cselekszenek, amikor valakinek a zsebébe nyúlnak. Mintha nem tudnák, hogy mit tettek.

BRUNO: És te is ezt csináltad. Úgy alakítod az eseményeket, hogy mindenki úgy táncoljon, ahogy te fütyülsz. Még egy olyan éles eszű boszorkány is, mint Regina. Szóval akkor ő megint befogad téged? És felvesz? Mikor? Holnap?

HANNA: Nem, majd csak néhány nap múlva, amikor bejön a városba.

BRUNO: Hé, figyelj, ha már mind a ketten csalók vagyunk, össze kéne tartanunk. Mi lenne, ha úgy tennénk, mintha én lennék a gondozód, és akkor talán több pénzt szedhetnénk ki a hatóságokból.

ALBERT: Várj egy kicsit! Azt még el tudom fogadni, hogy az ember ne beszéljen, ha nem kérdezik, a nyílt csalást viszont már nem. Ő idáig tiszta volt, nem mocskolták be a nevét a gyanús ügyleteid, úgyhogy ne rángasd bele a cselszövéseidbe.

BRUNO: Nem akarok csalni, már nem. Csak segíteni szeretnék neki, hogy megküzdhessen az embertelen bürokráciával.

HANNA: Elvállalom az állást, amit Regina felkínált nekem, ez lesz a megoldás. Annyi mindenem mentem keresztül, hogy nyugalomra van szükségem, és persze arra, hogy megéljek valamiből.

(Rövid szünet.)

ALBERT: Igen, ez nagyszerű, de én továbbmennék, van egy ötletem. Regina alkalmazhatna egy ezermestert vagy egy kertészt, és Bruno betölthetné ezt az állást.

BRUNO: Gondolod, hogy befogadna engem azok után, hogy az igazságszolgáltatás emberei a nyomomban vannak?

ALBERT: Az ő háza garantált menedékhely lehetne számodra. A rendőrszervek iránt oly ellenszenvet érez, hogy bárkit tárt karokkal fogadna, akit azok üldöznek. Mindig az elnyomottak, az üldözöttek és a társadalom áldozatai mellé áll. Hannának is ezért segít mindig. Hívjuk is fel. *(Kikeresi a számot a telefonkönyvből, majd tárcsázza.)*

HANNA: De tudja, hogy már elváltunk.

ALBERT: Na és? Itt az alkalom, hogy valóra váljon az álmod, és újra összejöjjetek Brunóval. *(A telefonba mondja.)* Szia. Igen, itt Albert és Hanna New York Cityből, és Reginával szeretnénk beszélni. Igen, tartom.

HANNA: Még csak meg sem kérdezted, hogy mi a véleményem erről a cselről.

ALBERT: De hát már elmondtad nekünk, hogy miről álmodtál, mit lehet ehhez hozzátenni?

HANNA: De ez olyan hirtelen jött. Nem is tudom...

ALBERT: Amikor azt mondod, hogy nem tudod, mindig rossz döntést hozol. Most az egyszer hadd döntsek én helyetted. Bármikor vissza lehet csinálni. Szia. Te vagy az, Regina? Rosszkor hívlak? Csak mert a háttérből valami vallásos ének hallatszik. Nem, én hallak téged. Azért hívlak, mert előkerült Hanna exe, mindent megbánt, de

a vállalati politika szerencsétlen áldozata lett, őt tették felelőssé a vezetőség gátlatlanságáért, pedig ő csak egy ártatlan alkalmazott volt, most üldözi a rendőrség, az FBI, a CIA, a maffia, meg amit még el tudsz képzelni. Te ismered Brunót, igaz? Igen, most itt van velem, és azon gondolkozunk, hogy tudnánk-e neki menedéket nyújtani, amíg ez az egész cirkusz elcsitul. Ügyes keze van, lefesthetné a kerítést, rendezhetné a kertet, minden ilyen munkát elvégezne cserébe a szállásért, kaphatna egy szobát, vagy akár egy sarokban is meghúzná magát az alagsorban. Nagyon elszánt. Igen, egész biztos. Bérelhetnénk egy kocsit két buszjegy áráért, és holnap felmehetnénk hozzád. Az nem gond. A West Side Highway-re kell mennünk, aztán a George Washington hídon át a Palisades Parkway-re egyenesen Woodstock felé... Ja igen, a kocsit is... remek, nagy vagy... Holnap ebédre ott leszünk. Viszlát! Jó éjszakát! *(Leteszi a telefont, és összedörzsöli a kezét.)* Nos, mindent elintéztem! Holnap mindannyian meglépünk New York Cityből a Catskillbe. És Regina megelőlegezi az útiköltséget, úgyhogy nyugodtan mehetünk bérelt kocsival!

HANNA: Nos, nem is tudom, mit gondoljak. Regina tényleg ezt mondta? Tényleg szívesen befogad mindkettőnket?

BRUNO: Köszönöm, Bertie, bármit is intéztél. Minden jobb annál, minthogy az ember az utcán éljen, és a szemétkosárból egyen. Óriási szükségem van valamilyen lelki, spirituális megújulásra, hívjátok, ahogy akarjátok. És most rögtön meg kell szabadulnom ettől a bűdös szakálltól.

ALBERT: Úgy gondold erre az egészre, mintha visszaállítottuk volna az órát két évvel ezelőttre. Hanna arra készül, hogy felmenjen Regina hegyi menedékházába, csak most a férje is vele megy, hogy spirituálisan megújulhasson. És talán, ha sikerül visszamenniük az időben, van rá esély, hogy együtt boldogok legyenek. Itt az ideje helyrehozni a dolgokat, és hálásnak kell lennünk azért, hogy erre lehetőséget kaptunk.

BRUNO és HANNA: Igen, igen!

ALBERT *(tölt még rumot)*: Isten éltesse mindannyiunkat! Éljen Regina!

HANNA és BRUNO: Éljen Regina! Éljen Bertie!

ALBERT: És éljen Woodstock! Isten éltesse a Woodstocki Közösségi Színház sztárját!

(Elkezd ringva táncolni és énekelni, HANNA is bekapcsolódik.)

Optimizmus ingyen van ha kell... A boldogsággal együtt szerepel... Az optimizmus jól érett gyümölcs... élvezi azt a buta és a bölcs... Nem kell nagyon messze menni érte... Kimenni a préri közepébe... Az optimista hisz a jó jövőben... a lelkében ott van a hit bőven... Az optimista mindig megbocsájt... mert az optimizmus mindig hoz csodát!

(Keringenek és énekelnek.)

BRUNO *(félíg dalolva)*: A Nagy Szellem még túl magas nekem, de az optimizmust én is megértem... *(ő is énekli a refrént)*

ALBERT *(meglendítve a karját belekiált)*: ...Mert!

EGYÜTT: ...az optimista mindig megbocsájt... mert az optimizmus mindig hoz csodát...

(ismétlés) ...Az optimizmus mindig hoz csodát!

(A színpad elsötétül.)

(Ha lelkes a közönség, akkor a többi színész is bejön, és együtt megismétlik a dalt.)

Christian Morgenstern versei

Koosán Ildikó fordításában

Az első hó

(Erster Schnee)

*Ezüstszerű tisztás felől
karcsú őzike
jön a téli erdőn,
meg-megáll, félve les körül
a tiszta, hűvös, frissen hullott hóba.*

Te jutsz eszembe róla, Gyönyörűm.

A két gyökér

(Die zwei Wurzeln)

*Két nagy s öreg fenyőgyökér
az erdőben folyvást beszél.*

*Amit ott fenn a csúcs susog,
kitárgyalják azt idelent legott.*

*Mellettük öreg mókus ül,
zoknit köt nekik, és derül.*

*Az egyik így szól: kipp, a másik így: kopp.
S a téma mára elfogyott.*

Hintaszék egy elhagyott teraszon

(Der Schaukelstuhl auf der verlassenen Terrasse)

*Én egy magányos hintaszék vagyok,
és ingok a szélben, a szélben.
E terasz egy verem, oly elhagyott,
és csak ingok a szélben, a szélben.*

*És ingok, és foszlok egész napon át.
És szenved, foszlik a hárs is, érzem.
Ki tudja, mi más inghat még odább
a szélben, a szélben, a szélben.*

A tyúk

(Das Huhn)

*Nem a neki fenntartott váróteremben
járkál egy tyúk
fel- alá vadul...
Hol van, hol az állomásfőnök úr?
Velünk mi lesz?
Semmit se tesz ?
Reménykedünk! Káráljunk élesebben:
övé szimpátiánk, de hallja hamar,
ahogy e hely kinéz – az „zavar”!*

CHRISTIAN MORGENSTERN (1871–1914) német költő, az abszurd egyik előfutára.

Robert Coover

Mohai Szilvia fordításában

Éjszaka a városban

Átsuhan a sivár éjszakai városon, mint valami jelenés, alig ébren egy alvó fejben, megzavarva az éjjel nyugalját, kiszolgáltatva magát az álmok kegyetlen szürrealitásának. A nő fekete ballonkabátot visel övvel, a nyaka körül fekete selyemsállal, és fekete filckalapot rugalmas, az arcát beárnyékoló, széles karimával. Magányos útja utcai lámpák alatt vezet, melyek hol kihúzzák a bársonyos sötétségből, hol visszalökik, mígnem az egyik alatt, ahol fel kellene bukkannia, már nem bukkan fel. A cipője kopogása sem hallatszik a nedves aszfalton. Kiehezett férfiak hangja és füttyögése visszhangzik, de egyikük sem látszik, ahogyan ő sem. Egyszer csak, mint egy varázslat, fekete, keskeny karimájú puhakapot viselő férfi jelenik meg a lámpa alatt, aki az ő érkezésére várt; fekete, öves ballonkabátja akárcsak az övé, nyakában fekete selyem nyakkendő és fehér gallér. Vészjósló robaj hallatszik valahonnan, mintha vonat dübörögne végig a föld alatt vagy a fejük felett. Amint a zaj elhal, a férfi előhúzza egy doboz cigarettát, kivesz egy szálat, ajkai közé dugja, a csomagot visszateszi a zsebébe, majd fekete kesztyűbe bújtatott kezeivel eltakarva meggyújtja. A fény egy pillanatra megvilágítja éles, durva vonásait. Majd zsebre dugott kézzel – cigarettájának árnyéka kalapjának karimája alatt fityeg – belevész a sötétségbe épp azon a helyen, ahol előbb a nő is. A távolban egy sziréna hangja hallatszik, először erősebben, majd halkabban. A nő újra előtűnik, belép a tompa fénybe, majd vissza a sötétségbe, aztán a következő utcai lámpa fényébe, majd a sötétségbe, aztán a fénybe, majd ismét eltűnik. Egy másik férfi jelenik meg a lámpa alatt, amely felé a nő legutóbb tartott; öltözeke akár csak az előbbié. A halk, tompa, vészjósló dübörgés ismét előtűnik, majd elhal. Tenyerével eltakarva meggyújtja cigarettáját, majd eltűnik az

árnyékban, ahol legutóbb a nő is. Egy távoli sziréna tompa vijjogása hallatszik. Amikor a szirénázás elhal, a nő ismét feltűnik, és lámpától lámpáig sétál, mint azelőtt. A két férfi, akik korábban ugyancsak eltűntek, ismét megjelennek – már ha tényleg ők azok – kalapjuk karimája alatt cigarettájuk égő parazsával, és egy lámpányival mögötte járva követik; hol megjelennek, hol eltűnnek, akárcsak a nő, aki hol eltűnik, hol megjelenik. Majd az egyik lámpa alatt megáll. Megállnak a férfiak is. A következő lámpa alatt egy harmadik férfi jelenik meg, arcára árnyék vetül. Kesztyűs keze között meggyújtja cigarettáját. Fehér gallérja csak úgy világít fekete selyem nyakkendője körül, mint valami névtábla. A nő visszafordul: a két másik férfi csendben figyeli. Belép a sötétségbe. Azok kalapjuk karimáját lejjebb húzva követni kezdik. Mintha a szél sóhajtozna, néha hangosabban, néha halkabban, az utcai lámpák pedig hol fényesebben, hol tompábban világítanak. Mögöttük, a sötétben semmit sem lehet látni vagy hallani, csupán egyetlen hangot, amely mintha patkányok nyüzsgése vagy épp előugró késpengék hűvös kattánása lenne. Aztán egy palack csapódik a falhoz, és ríptyára törik, majd hirtelen vakító fényesség támad, és egy sikátor tűnik fel, tele fekete ruhás, fej nélküli holttestekkel. Nem messze innen autógumik csikorognak, kocsik rohannak egymásnak, és valami sikolyféle hallatszik, ami nem is sikoly; felharsan, majd elhal. A nő egykedvűen kiemelkedik a holttestek halma mögül, majd, amint a fej nélküli férfiak is lassan felkelnek, felemeli a kezét, mintha csak egy redőnyt készülné lehúzni. Ahogyan leengedi a karját, a sötétség is leereszkedik. Csend.

Belép egy elegáns, fehér márványpadlós bárba, tele férfiakkal; néhányuknak nincs feje, másoknak van – azok, akiknek van, fekete puhakalapot viselnek, és a kalap karimájának takarásában cigarettára gyújtanak. A beszélgetés tompa zaja, a gyufák sercege, a poharak összekoccanása, a székek tologatásának hangja mind-mind elhal, amint a nő belép – a helyiségre jeges csend borul. Átvág a fehér termen széles karimájú kalapja alá bújva; kezét ballonkabátja zsebébe dugva, fekete cipője sarkával a márványpadlón kopogva a túloldalon álló, fekete bőrrel borított ajtó felé halad. A férfiak – akár van fejük, akár nincs – ropogós, fehér

inggallérja csak úgy ragyog, ahogy felemelkednek a helyükről, hogy kövessék. A nő megáll az ajtónál, a férfiak vészjóslóan összegegyülnek körülötte; majd kinyitja az ajtót, és belép a szomszédos szobába. A férfiak benyomulnak utána. De csak ő érkezik meg a másik oldalra, ugyanolyan kimérten és magányosan, mint azelőtt. Csillogó, fehér márványpadlójú bár ez is, nagyon hasonló az előbbihez; tele mozdulatlan férfiakkal, néhányuknak van feje, másoknak nincs; a bár tompa zajai elcsendesülnek, némasággá szelídülnek. A csendet megtöri cipőjének ritmikus kopogása a márványpadlón; úgy, ahogy a szívdobogás visszhangzik egy üres kőmellkasban. Az egyik fej nélküli férfi felemelkedik, és elállja az útját; majd két másik is, akinek van feje és kalapja, cigarettájuk a karima alatt világít; majd ismét egy fej nélküli férfi, aztán egy harmadik. Elhalad közöttük, mintha ott sem lennének, a túloldali fekete, bőrborítású ajtó felé tartva, ahol aztán megáll. A férfiak összezsúfolódnak körülötte, ugyanolyan fenyegetően, mint korábban. Belép a következő szobába; a férfiak is belépnek. De csak az utóbbiak érnek át. Ott toporognak zavartan, látón és vakon, feldöntve az asztalokat, a székeket, egymást. Visszafordulnak az ajtó felé. A nő ott áll, az előző szoba küszöbén túl, ahonnan a férfiak az előbb sálastul és kalapostul kiléptek. Becsukja az ajtót. A férfiak nekinyomakodnak, csendesen dörömbölnek rajta vagy egymáson, ahogy a sötétség leereszkedik.

Végigsétál egy sötét, parkoló autókkal szegélyezett utcán, útját csupán egy-egy felbukkanó lámpa világítja meg; mindegyikük egy-egy kis fénylő foltot ejt elé, hogy tovább tudjon haladni. Ahogy végigsuhan az utcán, a parkoló autókból fekete puhakalapot viselő férfiak szállnak ki, fejjel és anélkül, és követik, be-belépve a lámpák fényudvarába. Befordul egy sötét sikátorba; cipőjének sarka üresen kong, most valamivel erősebben, mint egy mozgó árny árnyéka; a mögötte haladó férfiak lökdösik egymást a sötét téglafalak között, ingjük gallérja kísértetiesen világít. Ahol a sikátor a lámpák megvilágította utcába torkollik, a nő megáll. Mögötte a sikátor falai üldözőit elnyelve, érdesen csikorogva összezsúpódnak. Átkel az üres éjszakai utcán – a távolban szirénák vijjognak, majd

a hangjuk elhal – a következő sikátor felé, nyomában egy másik csapat férfival, öves fekete kabátban, fejjel és kalapban vagy fej nélkül, sokan a parkoló autókából szállnak ki, és minden irányból felé áramlanak. Ezúttal a nő megáll az utca távolabbi oldalán, megfordul, és, miközben a téglafalak egymásnak csapódnak, puhakalapja széles karimája alól közönyösen a férfiakra bámul.

A kikötői negyedbe érve a móló végéig követik; cipője sarka dobog a nedves fán, szinte kijelölve nekik az utat a sötétségben. Néhányukat már laposra nyomta a többi; papírból kivágott férfiak öves ballonkabátban, egyesek fejjel és kalapban, mások anélkül. A nő csendben félrelép. A fej nélküli férfiak, a laposak és a vastagok vakon a vízbe bukácsolnak a móló széléről; azokat pedig, akiknek van fejük, az összezavarodott fej nélküliek lökdösisik, így ők is beesnek. A víz lassacskán megtelik a belefúlt férfiak testével. A laposak a felszínen lebegnek a fejükről fityegő puhakalapjukkal, a testük ütemesen mozog, ahogyan a hullámok végiggördülnek alattuk, és gyengéden a mólót nyaldossák.

A pályaudvarra érve csendesen átvág a síneken, kalapos és fej nélküli férfiakkal a nyomában; a laposak ráncosan és vizesen követik, a vastagok felfúvódtak; a sötétségből hirtelen előbukkanó vonat átgázol rajtuk.

A nő áll a tompa fényben egy téglafal előtt, mintha odaszögezték volna, kezét fekete ballonkabátjának zsebébe dugva; arcára árnyékot vet fekete kalapjának széles, puha karimája. Valahol kiéhezett férfiak morognak és motyognak. A nő árnyéka a hirtelen fénybe boruló fal előtt még sötétebbé válik. Kilép a ragyogó fénybe, majd az őt követő férfiak is; egy hatalmas furgon harsogó dudával, csikorgó kerekekkel a falnak csapódva összetörik, lámpái a becsapódástól kialszanak, és a láthatatlan esőcseppeként hulló téglák és filckalapok zuhatagában a táj sötétségbe borul.

Férfiak állnak mindenhol az utcai lámpák alatt, kiszállnak a parkoló autókából; azok, akiknek van fejük, cigarettára gyűjtanak, majd mindegyikük a kikötő felé veszi az irányt. Ki- és beszélnek a bárokba, a pályaudvaron cirkálnak, és – látók és nem látók egyaránt – átsuhannak az éjszakai város utcáinak kietlen labi-

rintusán. Időnként vészjósló robaj dübörög a lábuk alatt vagy a fejük felett, a távolból pedig szirénák jajgatása, összeütköző autók csattanása és elfojtott robbanások tompa bummja hallatszik. Illetve, időről időre, sosem túl messze, a cipősarkak visszhangzó kopogása a járdán, amelyet meghallva a férfiak hirtelen megállnak, a fülüket hegyezik, ha van nekik, a kopogó sarkak irányába fordulnak, majd az új irányba haladnak tovább, míg egyszer csak meg nem állnak. A férfiaknak nincs fejük, vagy ha van, fekete puhakalapot viselnek, a karimáját égő cigarettájuk fölé húzzák; azok, amelyek papírfiguráknak tűnnek, nedvesek és gyűröttek, a többiek pedig felfúvódottak, és mostanra mindegyikük ezüstös fegyvert tart fekete kesztyűs kezében. A távolban lövések hallatszanak, meg a lepattanó golyók sikolya. Néha egy-egy férfi a mellkasához kapva a földre zuhan, de egy pillanat múlva felkel, hogy tovább üldözhesse a nőt a zűrzavarban. Az ütemes léptek zajától megbabonázva a férfiak egy kis kietlen parkolóban gyűlnek össze, ahonnan lámpák szegélyezte, elhagyott utcák futnak szerteszét minden irányba. A nő előlép a számtalan árnyék egyikéből az egyik nedves utcán, majd egy másikon, a férfiak pedig lövöldöznek rá, akárhol és amikor csak meglátják. Egyszerre két utcán is megjelenik, megkettőződve közeledik a férfiak felé az üres parkolóban, majd három, öt, nyolc, számtalan példányban. Minden irányból lövések ratatája, a csillogó szilánkokká robbanó üveg robaja és a testeket érő golyók tompa puffanása hallatszik; a nő alakja darabokra hullik, és feltűnik mindegyik utcában, míg a férfiak – laposak, vastagok, kalaposak, fej nélküliek – a földre rognak, a város sötét utcáin hagyva aprócska büszkeségüket. A nő továbbsétál, ismét egészben, a lehangoló, gyűrött testek között; lába alatt üvegszilánkok ropognak. Aztán, amint az utcai lámpák fénye egy pillanatra felerősödik, hogy aztán megint elenyésszen, a nő eltűnik az egyre sötétebb éjszakában. Mindegyik férfi halott. Nem, mégsem. Még egyszer felemelkednek, belépnek az utcai lámpák fényébe, kesztyűs kezük között meggyújtják a cigarettájukat, kalapjuk karimáját, ha van nekik, a szemükbe húzzák, megigazítják rikítóan fehér inggallérjukból kikandikáló

fekete selyem nyakkendőjüket, és a fülüket hegyezik. A csendben ismét felhangzik a cipősarkak kopogása.

Az eredeti, angol nyelvű novella 2014. március 28-án jelent meg a Vice.com weboldalon.

ROBERT LOWELL COOVER amerikai író 1932-ben született az Iowa állambeli Charles Cityben. Szlavisztikát hallgatott az Indianai Egyetemen, majd az Egyesült Államok haditengerészeténél szolgált. A Brown Egyetem nyugalmazott irodalomprofesszora.

Morvai Tibor Zoltán grafikája

Király Farkas tárcája

Az álomkereskedő nyomában

Drágult a benzin, állapítom meg a kútnál/kúton, amikor becsületesen feltöltöm Flipper (nem, ez nem egy márka- vagy típusjel) tankját, hogy a durván háromszázötven kilométerre elég innivalója legyen. Diószegre megyek Budapestről – s este majd vissza is –, felkért a Szlovákiai Magyar Írók Társasága (SZMÍT), hogy, mint a Magyar Írószövetség tagja, vegyek részt Talamon Alfonz szobrának megkoszorúzásán, valamint az azt követő éves díjátadó ünnepségen. Táskámban a kinyomtatott köszöntőbeszéd, emellett fényképezőgép, navigációs készülék, az elmaradhatatlan telefon – a többit meg sem nevezem.

Amúgy dél van, és hét ágra süt a nap.

Az autópályán Flipper felmorog, kiló-harminccal még jól bírja, száguldunk az ismerős autópályán, gyönyörű az idő, üdék az erdők, most kellene megállni egy parkolóban és a fák között becserkészni némi májusi pereszket, ám az ízletes gomba megdűmmedne, mire estére hazaérek, s akkor meg minek... Hamarosan meglátom a hatalmas szélkerekeket, ez azt jelenti, hogy közel a komáromi letérő. A számtalan kamion között manőverezve megtalálom a jobbra kanyart, innen már nem lehet hibázni. A két Komáromot összekötő hídon átgördülök külföldre, majd az első parkolóban beüzemelem a GPS-t. Vagyis megpróbálom. És (ismét, megint) szembesülök azzal, milyen amikor a Balkán nászba borul Kelet-Közép-Európával. Tehát. Egy romániai mobilelőfizetéshez hozzácsapott tabletet használnék – így, feltételes módon. A táblagépen van egy navigációs progí, amihez ingyen letölthetők mindenféle térképek. Nyilván még otthon letöltöttem Szlovákia térképét, ellenőriztem is: megtalálja az útvonalat. Persze olcsó húsnak híg a leve: a kijelző az erős fényben láthatatlan, a szöveges irányítás pedig, mint ott, helyben kiderül, nem elérhető, csak a prémium előfizetők számára. Nos, a napellenzőt leveszem, helyére szerelem a

navit, ez is több a semminél, percenként bökdösni kell, de legalább elvisz valamerre. Komáromból kivisz, a „Cintirim” (temető) felirat megnyugtat: jó irányba megyek. Keszegfalva, Gúta, Ifjúságfalva (és tényleg létezik), Negyed, Vágfarkasd (engem ne vágjon senki) következik. A táj otthonos, a fákon hatalmas fagyöngytelepek, mint a Nyírségben. A rádióban adót keresek – találok egy szlovák rockállomást, nyomják eszeveszettül a metált meg a punkot – eldöntöm, hamarosan megtanulok szlovákul. Vágsellyén (erről Selye János professzor jut eszembe, a stressz nagy kutatója) a navi úgy elkavar, hogy már-már pánikba esek, de végül kiderül, hogy érdemes volt áthajtani egy gyalogoszónán, mert kikerültem/-tünk egy jókora dugót. Csak semmi stressz...

Ezután már nem izgulok: jó útburkolat, bodza az út szélén, minimális forgalom, rendőr sehol, minden a legnagyobb rendben. Legalábbis a galántai körforgalomig, amelynek háromszor futok neki, ugyanis mind a gép, mind az agyam összezavarodik. Onnan viszont már csak gerelyhajításnyi Diószeg.

Találkozom meghívóimmal, meg a többi meghívottal és az érdeklődőkkel. A fiatalon, harmincévesen elhunyt kiváló prózaíró szobránál többen emlékezünk rá, majd átvonulunk a díjátadó helyszínére. Hodossy Gyula, a SZMÍT elnöke tudatja a közönséggel: 2017-ben sem Talamon Alfonz-díjat, sem Forbáth Imre-díjat nem adnak át. „A Szlovákiai Magyar Írók Társaságának az előző évben megjelent prózakötetektől kell válogatni. S mi van akkor, ha nem jelenik meg semmi? Akkor a semmiből nem lehet válogatni. Az előző esztendőben nem ez történt, de mindenképpen jóval kevesebb könyv jelent meg a 2016-os évben, mint szokványosan” – mondta az elnök. Szomorúan kellett tudomásul venni, hogy a szlovákiai magyar könyvkiadás bő évtized alatt a tizedére zsugorodott. Könnyed, de mégis súlyos következtetésem: itt, a Kárpátok ölelte térben bizony gyakran álmokkal sáfarkodunk, nem ritkán csupán cserekereskedelmet folytatva egymással – megosztjuk egymással, továbbgondoljuk, utazásaink közben/után újraálmodjuk... s mindez rímél ama talamoni kötetre – *Az álmokereskedő* utazásai címűre.

De – legalább – a Simkó Tibor-díj gazdára lelt Feller Károly személyében a gyermekirodalom terén végzett kimagasló alkotói tevékenységéért. Tehetséges zenészek és figyelemre méltó színész felolvasása színesítette az eseményt. És azóta is bánom, hogy nem kértem el a receptjét annak a disznóhús-készítménynek, amelyet a fogadáson volt szerencsém megkóstolni.

A hátraarc előtt még benéztem egyik helyi boltba. Finom sört kerestem elsősorban. De amint megláttam a literes kiszerelésű Kofolát, nyomban a kosárba tettem. Szlovák Frucola, mondtam este otthon.

Végül egyedül ittam meg. Vagy Talamon Alfonzzal – ki tudja...

Morvai Tibor Zoltán grafikája

Balázs Csilla Kinga tárcája

Tizennégy madár egy kalitkában

Útról felszedett k(v)arcolatok

Weissenburg, a római kori romokról híres kisváros váróterme kicsi, túlméretezett nappalihoz hasonlít. A minden neszre kinyíló mozgásérzékelő ajtók miatt télen a fűtés ellenére is hideg van. Nincs pénztár, sokáig büfé sem volt. Az utasok többnyire szótlanul ülnek a három pad valamelyikén, a telefonjukat nézegetik, én meg őket, ez régi, rossz szokásom. Udvariatlanság fürkészni a kijelzőkbe feledkezett arcokat, iskolás vagy nyugdíjas korú németeket, migránsokat, gazdasági menekülteket, teljesen mindegy, ki honnan jött, itt most mindenki a Deutsche Bahn szerelvényeire vár.

Rollerrel vagyok, a roller emberi erővel hajtott jármű. Egy kormányból, egy fedélzetből és két kerékből áll. A fedélzeten van az egyik láb, a másikkal pedig hajtja magát az ember. Itt még a használt tárgyak mellé is adnak megsárgult lapokból álló használati utasítást.

Odahajtom magam a nemrég átadott büféhez, és kérek egy eszpresszót. Az eladónő értetlenül néz. „Hosszú kávét vagy cappuccinót?” – kérdezi rábeszélő hangon. „Nem, kicsi pohárba, egyetlen korty méregerős eszpresszót.” „Honnan jön?” „Magyarországról.” Erre kiderül, hogy nem tudja, melyik gombot kell megnyomnia az automatán. „Egy hete nyitottunk – szabadkozik –, eddig még senki nem kért eszpresszót, hívom a kolléganőmet.” Hárman érkeznek, arcukon rémület, errefelé nem szeretnek ki-zökkenni a megszokott kerékvágásból, ilyenkor értetlenkednek, már én is áthajolok a pulton, immer mit der Ruhe, ismételvegetem a mondatot, ami errefelé percenként elhangzik valahol, nyugalom van, már félig bent lógok a büfében, együtt találjuk ki, mi-

lyen parancsot kell megadni a Lira2 GV EL kávégépnak, és nem, nem duplát kérek.

Az összecsukható rollert, amit még valószínűleg Wim Ouboter tervezett, 1996-ban Svájcban, a Recycling Hofban vettem. El-múltak a régi szép spermüllös idők, amikor az út mellé dobott tárgyakat némi csetepaté után ingyen el lehetett vinni, ma mindenkiné a saját költségén kell elszállítania a kidobásra ítélt kacatokat, „fizetünk, hogy megszabadulhassunk tőlük” – mesélte egyszer a német szomszédasszonyom. Ami még használható, azt később a Recycling Hof GmbH csarnokaiban értékesítik; ingyen nem adnak semmit, de lehet és én szoktam is alkudozni.

A fedélzet, amin a jobb lábam nyugszik, ütött-kopott, nem hiszem, hogy kedvem lesz átfesteni, imádom, jól gurul, ez a lényeg, de legközelebb nem hagyom otthon a rolleres kesztyűmet, a kezem rádermedt a repedezett markolatra.

Bolond idők, bolond április.

Fáj a derekam, le akarok ülni.

Két pad tele van, a harmadikon, a tőlem legtávolabb esőn csak két tinédzser terpeszkedik, kezükben telefon. Közelebb gurulok. Mellettük egy félig telt, XXL-es papírpohár, alján nedves cigaret-tacsikk. A pad alatt és előtt kiöntött cappuccino. Kicentizem, a fél fenekemet óvatosan ráhelyezem a pad szabad szélére, és úgy fordulok arccal a bejáratnak, hogy se a cipőm talpa, se a rollerem kereke ne érjen bele a földön úszó mocsokba.

Az állomás épülete előtt forgószelek kavartak lomha köröket a havas eső szálkás szövetébe. Van, aki állítja: a forgószelek a fogyasztó számú levegőtündérek okozzák, és boldog az az ember, akit ilyen szelek kísérnek.

Megszámolom. Kilencen ülünk a váróteremben.

Kis idő múlva nyílik az ajtó, és hajlott hátú öregember lép be. Egyik kezében hosszú nájlonszatyor, lábán félretaposott, koszos ortopéd cipő. A kabátja is molyrágta. Ha nem szólalna meg németül, azt hinném, valahol Magyarországon vagyok. Ázottkutya-szaga van.

– Sz-sz-szabad a he-hely? – dadogja.

– Szabad – mondom –, de koszos a padló, nem lehet megközelíteni.

– A ti-ti-tietek? – kérdezi az öreg német, a papírpohárra bökve. A két tini egy pillanatra felnéz, szótlanul megrázzák a fejüket.

– Nem – mondom –, nem a mienk. Itt hagyta valaki. Csak kosz.

Tovább bambulok magam elé, most ez a feladat, le kell lassítanom az agyamat, nagyon nehéz, percekig nem gondolni semmire, még arra sem, hogy nem gondolhatsz semmire, de ennek a gyakorlatnak pontosan ez a lényege.

Az öreg német elcsoszog, tétován megáll a váróterem közepén. Áll, mint az esőben felejtett római kori oszlopok, kezéből az óriási nájlonszatyor lelóg a kőre, és sokáig nem történik semmi. A kő solnhofeni mészkő.

Solnhofen itt van, mindössze 24 kilométerre Weissenburgtól, a bajor Fehérvártól. A solnhofeni mészkő a Föld legkeményebb és legtömörebb mészkőve. Bányászata több mint négy évszázados múltra tekint vissza. A solnhofeni mészkövet sajátos, természetes felületi karakterisztika jellemzi. A kő hasított, érdes felületén éppen úgy megtalálhatóak a szervetlen üledékelemek, mint például a vas és a mangán, mint az egykor volt szerves élet fosszilis maradványai. Az öreg német árnyéka páfránynyomatot vet a mészkő hasított, érdes felületére. Ormótlan cipője félig eltakarja egy önmagába csavarodó nautilus rajzolatát.

Csönd van.

– Jöjjön, üljön le a helyemre! – harsan egy férfihang. – Én mégiscsak fiatalabb vagyok, mint maga, jobban bírom az álldogálást! Ha már a mai fiatalok a fülük botját sem mozgatják!

Az utolsó mondatot már szinte üvölti, de nem áll fel. Találkozik a pillantásunk, sem a két tini, sem a padon ülő migráns „azülantok”, sem a két európai kinézetű nő nem néz fel a telefonokból. Ignorálni – ez a következő, amit itt sürgősen meg kell tanulnom, nem felemelni a tekintetet, úgy tenni, mintha nem létezne a környezet, mintha sem szín-, sem hanghatások nem érnének, úgy tenni, mintha a közös tér és az együtt várakozás,

az együtt létezés nem tekert volna laza hálót a bokánk köré, ignorieren, ez nagyon fontos, leszokni a mimikáról, leszokni a gondolkodásról, ég a derekam, a fene vinné el ezt az időt.

Az ősz férfi metsző pillantásokkal méreget, szeretem, amikor két szempár egymásba fúródik, szeretem a két retina között feszülő láthatatlan, hártyavékony húrokat, ez a pasi a retinámon keresztül akar vágott sebet ejteni a lelkemen, de az én lelkemet hétcsatos páncél fedi, bármi is az, hogy lélek, koronként változik a róla szóló leírás meg használati utasítás, ez a pasi azt hiszi, hogy én borítottam ki a tejeskávét, hogy az enyém ez a rohadt papírpohár, benne a félig szétmállott csikkel, mert az öltözékemről már nem, de a rolleremről lerí, hogy külföldi vagyok. Érzem, ahogy elpirulok, mikor nővöm már ki, a pusztá gondolattól, hogy a vád akár igaz is lehetne, szégyenkezni kezdek, lehajtom a fejem, a roller sárga kerekeit vizsgálom, imádom, gyors, nem zörög, valamikor nagyon szép lehetett.

Az öreg német hebegni kezd, nem értem, dialektusban beszél, dadog is, a kézmozdulatából olvasom ki, hogy nem, nem akarja elvenni más helyét, szó sem lehet róla.

Egy ideig megint csend van.

Az öreg német áll, álldogál. Toporog. Téblábol.

A roller emberi erővel hajtott jármű. Egy kormányból, egy fedélzetből és két kerékből áll. A fedélzeten van az egyik láb, a másikkal pedig hajtja magát az ember akkor is, ha ettől még jobban fáj a dereka. A roller sárga kerekeihez nem fogok hozzányúlni, ez így szép, ahogy van, de a fedélzetre virágokat festek, kék alapra matyó rózsákat, vagy színes buborékokat, szeretem az ilyen gicsces dolgokat, nem, a szappanbuborékok varázsát nem tudom visszaadni, esetleg pillangókat, bár az kegyetlenség lenne, az egészet lefestem egyszínűre, tűzpirosra vagy feketére, mintha láttam volna az előző bérlő itthagytott holmijai között zománcfestéket a pincében, a zaj most is lentről jön, a solnhofeni mészkövek irányából, vagy a kövek alól? Kövön aluli ütés.

– De hát mit csinál, ember? Ez nem a maga dolga! – kiáltok az öreg németre, aki hosszú percek óta, hangosan nyögdécselve,

remegő lábakkal hajbókol előttem, mindjárt kibillen az egyensúlyából, és már a második papírzsebkendőjét mártja a földre öntött tejeskávéba.

A papírzsebkendőből csöpög a lé, barna, barna, mintha pirulni akarna, nem gondolkodni, a rímtelen mondatokba nem költészetet csempészni, az életet nem jelenetekre bontani, a jeleneteket nem kívülről szemlélni, a jeleneteket nem mértani ábrákká leegyszerűsített szimbólumokként kezelni. Nem ülni. Következetesnek lenni. Részt venni. Részvételni. Felállni.

Ránézek a szemközti pad szűrős tekintetű, ősz férfiájára. Most nem viszonozza a pillantásomat, pigmenthiányos bőrén enyhe pír.

Odagurulok a büféhez, sehol senki.

– Halló! – kiáltok be –, van itt valaki?!

Az eladónő előbújik egy sarokból.

– Adna egy vedret meg egy felmosót, kérem? Valaki kiöntötte a kávéját, nézze.

Az eladónő áthajol, majdnem átesik a pulton, szórtanul bámulja a mocskot és az öreg németet, aki ott áll, bal kezében egy óriási nájlonszatyorral, jobb kezében az ártatlanul csöpögő papírzsebkendőkkel.

– Adna egy felmosót? – ismétlem meg a kérést.

Az eladónő eltűnik, az öreg német utánatotyog, be a váróteremtől vastag, sötét üveggel elzárt kávézóba. Az eladónő és három kolléganője türelemre inti, udvariasan kitessékeli az öreg németet, megint eltűnnek, tanakodnak, majd újra megjelennek. Az egyik Hurricane Spin Mop forgófejes felmosó szettet cipel magával. Leteszi a vedret, és álmos mozdulatokkal törölni kezdi a padlót. A másik három figyeli.

– Ott – szól az egyik –, ott még nem elég tiszta.

A nő szórtanul belemártja a vízbe, kicsavarja a forgófejet, töröl tovább, immer mit der Ruhe.

A kávétócsa alól a solnhofeni mészakőburkolaton eltűnik egy fésűszerű minta. Valaki a papírpoharat is bedobja a kukába.

Az öreg német most már leül mellém. Az ölébe veszi a hatalmas nájlonszatyrot.

Egy ideig csönd van.

– Ho-ho-honnan jö-jöttél? – kérdezi.

– Aus Ungarn.

Az ősz férfi a szemközti padról rámmered. „Gute Arbeit”, szép munka, biccentek feléje. Kelletlenül visszabiccent.

– És ho-ho-hova mész? – folytatja az öreg német.

Erre van néhány hosszú, filozofikus válaszom, de mindet megtartom magamnak. Mondom röviden a város nevét, ahol lakom.

– Nür-nürnbergbe?

– Nem, a másik irányba. Egy állomással odébb.

Az öreg német hümmög, aztán hosszasan kotorászni kezd a szatyrában. Teljesen eltűnik a karja, mintha már nem is lenne, mintha megcsonkították, mintha töből lemetstették volna neki. Nagysokára madárjátékokat húz elő, meg egy Trixie típusú madárlétrát. Csillogó szemmel, remegő kézzel tartja őket az orrom elé, ezt mind ma vette. Hatalmas kalitkája van otthon, a nappaliban. A madarai örülni fognak, „me-me-megérdemlik – tuttogja –, o-olyan szépek.”

– Énekesmadarak?

– Ma-ma-madarak – mosolyog az öreg német. – Tizennégy madár egy kalitkában.

Molnár Miklós tárcája

Sinka Istvánnal Velencében

„Az irodalom a töredék töredéke: abból, ami történt és elhangzott, elenyészőn keveset írtak le; a leírtakból elenyészően kevés maradt fenn.”

Goethe

Fortuna istenasszony forgandó kegyéből Velence nem üres névként kong a fülemben. Az volt ugyanis megírva a sors egyébként elég hebehurgyán egybetákolt könyvében, hogy egy közepesen szép májusi napon, közép-európai idő szerint reggel hét órakor, zsebemben száz-egynéhány cincogó euróval, kitámolyogjak a Santa Lucia pályaudvarról a Fondamenta Santa Luciára, a Canal Grande partjára, és első ízben pillantsam meg Velencét, s aztán ennek a méltán agyoncsodált szigetvárosnak a földjére, vagy inkább a vizeire lépjek, és vízen járó szent buggyantként kóvályogjak napestig a város útvesztőiben.

Annyit beszéltek és írtak már erről a – Goethe szerint – „hódköztársaságról”, hogy (máris hallom az olvasó megkönnyebbült sóhajtását) meg sem próbálom leírni.

Reggel hétkor Velence még saját magáé, nem árasztják el a turisták hordái. Ilyenkor még csak ébredszik benne az élet, takarítják a várost, halakat meg friss zöldségeket fuvaroznak a Rialto-híd melletti piacra. Zeng a levegő a város körüli kolóniáikon ébredező sirályok, flamingók és kormoránok lármás hangicsálásától. A falak tövében patkányok surrannak nappali rejtekhegyük felé éjszakai portyázásukról, vagy talán egy titkos tanácskozásról, ahol arról cseréltek eszmét, miként lehetne visszavágni a patkánymérgekkel őket gyilkoló emberfajzatnak valami hatékony emberméreggel. Utcaseprők, szemetesek, hordárok és kofák harsány, jókedvű rikoltozása, föl-fölcsattanó nevetése, korán

kelő gondolás legények fütyögése és torokköszörülő danája halatszik lépten-nyomon. A csatornákból és lagúnákból frissítő hűvösség árad, könnyű szél fúj a tenger felől.

De el is kel a frissítő hűvösség a Hunniából ideszakadt vándornak. Goethe János Farkas udvari tanácsos 1786. szeptember 28-án Páduában hajóra szállva és a Brenta folyón úri körülmények között hajókázva, a lagúnákon keresztül érkezett meg Velencébe, vélhetően nem olyan mosott szar állapotban, amilyenben én voltam, miután legalább tizenkét órát zötykölődtem az Euronight nevű éjszakai expresszen.

Tíz óra tájban megindul a turistacunámi, és özönlik mindenhonnet: épületekből, pincékből, padlásokról, hidakról és hidak alól, a földből, a vízből, a föld és a víz alól, a levegőből, a Szent Márk téren tán még a galambok végbélnyílásából is.

A magamfajta széllelbéelt betűragó akárhová teszi is be a kerges talpú lábát, a génjeibe települt biblioszensor pittyegései nyomán pillanatokon belül kiszagolja, hogy merre található könyvesbolt, kivált pedig antikvárium. Delejes szívásnak engedelmeskedve így bukkantam rá a Calle del Teatro Malibranon a Marco Polóról elnevezett nemzetközi könyvesboltra. Mikor Claudio Moretti úrtól, a bolt lehengetlően kedves tulajdonosától megkérdeztem: „Vous avez des livres hongrois?”, vagyis hogy van-e magyar nyelvű könyvük, bevezetett egy hátsó helyiségbe, ahol főként használt könyvek sorakoztak a polcokon, és kezembe adta Sinka István *Eltűnik a hóri domb* című kötetét, ami 1961-ben jelent meg a budapesti Magvető Könyvkiadónál, és szerzőjével ellentétben, aki sohasem juthatott el Itáliába, valami rejtélyes úton-módon éppen a velencei könyvesboltban kötött ki. Hat eurót kóstált volna a kötet, de Moretti úr, magyar voltom keltette nyájas jóindulatában, elengedte a felét, így aztán három euró kiguberálása fejében gazdája lehettem a Marco Polo könyvesbolt egyetlen magyar nyelvű könyvének.

Letelepedtem egy asztalkához a könyvesbolt teázójában, ahol ingyen juthatni hozzá egy csésze finom teához, és elkezdtem birtokba venni Sinka István könyvét. Megszaglásztam, körbeta-

pogattam és gondosan átpörgettem: nem rejt-e benne felejtett fényképet, szerelmes levelet, préselt virágot, bankjegyet vagy a tejútrendszeren túlra suttyantó csodaszerkentű műszaki leírását (a 246. és a 247. lap között találtam is egy szárazra sajtolódott borostyánlevelet), elolvastam a kiadási adatokat meg a tartalomjegyzéket, és haladéktalanul a kötet első írásának olvasásához láttam, aminek „Viszontlátásra, pankotai juhászok” a címe. „A bojtár meg, szegénykém, csak állt esőben, hóban dideregve, naptól égetve, éjjel-nappal éberen, és bámult báván egy-egy hintó után, ha tovakarikázott előtte a pusztán.”

A gyári futószalagról milliós tételekben Velencére szabadított konzumvándorok térképpel meg útikönyvvel a kezükben, fotómasinával a nyakukban nyüsletnek mindenfelé. Nekem Sinka István könyve volt a hűséges bédekkerem. Valahányszor leültem ejtőzni egy-egy padra vagy a vízparti kőgátra, rendre elolvastam belőle néhány mondatot. „Arra gondolok: hova is rejthetném el ezt az írást, ha majd én is útnak eredek innét. Magammal nem akarom vinni, mert széthull, elrongyolódik, s elpusztítja az erre-arra hányódás.” „Beteszem ide, ennek a nagy tölgyfaasztalnak a fiókjába, s a fiókot jó erősen beszegezem. Majd valamikor, akik meglelik benne, legalább tudják meg: hogy éltünk, és milyen elhagyottak és milyen árvák voltunk.”

Sinka könyvéből jobban tájékozódhattam a világ dolgairól és az emberi állapotról, mint akármilyen útikönyvből, meg aztán erkölcsi kötelességemnek is éreztem, hogy szellemének Velencébe idézésével szolgáltatassak történelmi elégtételt és igazságot a Fekete Bojtárnak. A ő társaságában mászkáltam mindenfelé, amerre csak vitt a kedvem meg a lábam, hidakra föl, hidakról le, egyik szigetről a másikra, az ő társaságában tátottam a szám templomok és paloták végtelen sorára, vele szálltam vaporettóra, hogy kivigyen bennünket a Lidó keskeny földsávjára, amely lezárja és elválasztja a tengertől a lagúnákat. Átvágtunk a földnyelven, hogy megnézzük a tengert. Hatalmas látványával Sinka alig tudott betelni. Teleszedte a zsebeit kagylóval, mondván, hogy majd hazaviszi a fiainak. Meghívtam egy óriáspizzára meg egy

kétgombócos fagyira. Az óriáspizzát az utolsó morzsáig bekebelezte, a fagyit léhaságnak tartotta ugyan, de azért elfogadta, sőt ízlett is neki.

Forgandó szerencsénk kegyéből ennyire futotta csupán: egyetlen napot tölthettünk Velencében. Igaz, hogy csak kutyaftában, de azért szemügyre vehettük Velencét, felőlünk most már el is sülyedhet. Noha csak rövid ideig voltunk itt, talán sikerült fogalmat alkotnunk róla, hogy mitől döglök a velencei légy. Ha nem is teljes, de világos és valóságos képet viszünk magunkkal a „hódköztársaságról”.

Este kilenckor újra vonatra szálltunk. Előtte a Canal Grande partján ücsörögtünk hosszasan, nem győzve ámuldozni, micsoda szemképráztató összehangoltságban, milyen mesteri koreográfiával közlekedik a vízen száz meg száz kisebb és nagyobb – evezős, vitorlás és motoros – jármű: lélekvesztők, csónakok, bárkák, gondolák, díszgályák, vaporettók, fregattok, hajók. Bárcsak vízzé válhatna az ember, a velencei lagúnák és kanálisok vizévé, hogy megtapasztalhassa, milyen érzés, ha ilyen rengeteg jármű hasítja egyszerre a hátát!

Hunniába megtérvén végignéztünk magunkon, és láttuk, hogy ugyanolyan rongyosak vagyunk mind a ketten, Sinka István meg én, mint voltunk. Nézzük mindjárt a nadrágunkat: a két szára elhasadozott, csupa sallang. Az ingünk sárgásfekete a portól, a verejtéktől és a belesírt könnyektől. A kalapunk már olyan pille és olyan csálé, hogy ha csak egy kis szél fúj is, alig bírjuk a fejünkön megtartani. A talpunk vastag és kemény, mint a kiszáradt csizmaszár; néha-néha meg is reped s fáj cudarul, és folyik belőle a vér. A lábunk feje is kihasadozik, kifújja a szél és szürkésfekete, mint a gondozatlan kordován. A hajunk csapzott, kócos csigákban lobog, mint a puli szőre. S egész nyáron a nap és az eső kifakítja a színét. Hát ilyenek vagyunk mi. Nem dicsekedhetünk, hogy valami sok dísz volna rajtunk. Állunk a tejútrendszer közepén esőben, hóban dideregve, naptól égetve, éjjel-nappal éberen, és bámulunk báván egy-egy hintó után, ha tovakarikázik előttünk.

Sikeresek a magyar írók német nyelvterületen

Kétezer-háromszáz magyar könyv – Janus Pannoniustól Mikes Kelemenig, Arany Jánostól Kertész Imréig – német fordítása található Ehingenben, a Duna melletti kis városcában **Gudrun Brzoska** magángyűjteményében. Ilyen grandiózus magyar szépirodalmi könyvtára egyetlen németországi egyetemnek sincs, s a gyűjteményben egy magyar írónőket bemutató lexikon és egy 1956-tal foglalkozó fényképes kiadvány is fellelhető. – **Böszörményi Zoltán** *Regál* című, németül *In den Furchen des Lichts* címmel megjelent németországi felolvasókörútján találkozott Brzuskával, s a rendhagyó kezdeményezésről kérdezte.

– *Gudrun Brzoska házában vagyunk, a Goethe utca 1. szám alatt, Ehingenben, huszonkét kilométerre Ulmtól. Meglepő, hogy magyar zászló leng a ház bejáratánál, és az ajtón ez a felirat áll (természetesen németül): Ehingeni Könyvtár, Magyar irodalom német nyelven. Először járok itt.*

Hogyan született ez a rendhagyó vállalkozás?

– Mi 2002-ben Aradról Sopronba költöztünk, férjem természettudományt tanított és német nyelvet, s tanárokat is kiképezett. Sopronban német nyelvű újságot járatunk. Napilapból értesültünk arról, hogy Kertész Imre megkapta az irodalmi Nobel-díjat. Ekkor kezdődött a barátságom a kortárs magyar irodalommal.

– *Hány könyvet találhatunk itt?*

– Kétezer-háromszáz kötetet.

– *Janus Pannonius, Petőfi Sándor, Arany János, József Attila, sőt Molnár Ferenc és több kortárs író sorakozik a polcokon. A könyvtár egyik izgalmas kiadványa a Magyar írók német nyelven című lexikon. Mit kell tudnunk róla?*

– Amikor magyar irodalmat kezdtem gyűjteni, kutatómunkám során arra eszméltem, hogy milyen kevés a német nyelven

megjelent magyar író. Dalos Györgyöt kérdeztem, hol vannak az írónőitek. Szabó Magda mellett még néhány nevet felsorolt ugyan, de én keveselltem. Kutatni kezdtem a női írók után, és egyre több izgalmas alkotóra leltem. Később, 2009-ben Stuttgartban a Magyar Kulturális Intézetben tematikus kiállítást szerveztem. Aznap csak írók műveivel és portréival lehetett az intézetben találkozni.

Többek között Darvasi László is lelkesedett az kiállításért. Sokan biztattak, hogy jelentessünk meg könyvben a kiállítás anyagát, és alapítsunk egy könyvtárat is a magyar írók német nyelvű munkáiból.

Kezdetben ódzkodtam az ötlettől, mert nem szerettem volna nemek szerint felosztani a magyar szerzőket, én csak magyar irodalmat szerettem volna olvasni, semmi más tervem nem volt, részben azért sem, mert fizikai időm sem lett volna arra, hogy megosztva katalogizáljam a magyar szerzők német nyelven megjelent alkotásait. Aztán a férjem azzal kecsegtetett, a titkárom lesz (*nevet*), s az ő hozzájárulása nagy segítség volt számomra.

Végül 2009. január 31-én indult útjára az ötlet, és 2010 őszén lett belőle könyv, azaz lexikonszerű munka. A klasszikus kiadványok és írók mellett gyerek- és ifjúsági irodalmat művelő írók után is érdeklődtem, de sajnos nagyon kevés ilyen szerű művet fordítottak le. A kiadók piacorientáltak, nem éri meg nekik, hogy célszerűen mindennel foglalkozzanak, csak azt a munkát jelentetik meg, amelyben sikert gyanítanak.

– *Kapokodom a fejem, ámulva tekintem meg a könyvtár polcain sorakozó köteteket. Lenyűgöző, hogy egy német kisvárosban a magyar irodalom nagykövetével találkozom. Nem tudom, hol található Németországban ennyi német nyelven megjelent magyar irodalmi alkotás, esetleg csak az egyetemi könyvtárakban...*

– A szakkönyvekkel ugyan nem tudok versenyezni, de kétségtelen, hogy szépirodalmi szempontból az egyik leggazdagabb gyűjtemény német nyelvterületen, bár nem szeretem, és nem is akarom összehasonlítani a mi kezdeményezésünket a német könyvtárak ilyen irányú törekvéseivel. Nyugat-Berlinben nemrég kiállítottam, kiderült, a mi ötszáz magyar írónk munkái közül nekik csak öt volt meg. De a Regensburgi Egyetemen is hasonló a helyzet.

– *Csak csodálni tudom Önt a magyar irodalom iránti rajongásáért. Mi, magyar írók, arra panaszkodunk, alig fordítják műveinket idegen nyelvekre.*

– Büntetik a kiadók a magyarokat, manapság közel sem fordítanak annyit, mint korábban, az arab irodalom például jól reprezentált, a magyarral szemben legalábbis. A kiadók mindig a piacot nézik. A német olvasó igényeit szeretnék kielégíteni. A migráns-téma, például, ma igen népszerű. Mint az Ön regénye, a *Regál*. Ilyen Doma Ákosnak három-négy hónapja megjelent, szintén menekülttémával foglalkozó regénye is. Ő 1973-ben Jugoszlávián keresztül emigrált, ezt dolgozta fel a kötetben.

– *Gyönyörű album van előttem, Ilona néni titkos fotóalbuma, melyet Varga-Nagy Zsuzsanna Klárával közösen jegyeznek. Döbbenetes kétnyelvű kiadvány, amelyben az 1956-os magyar forra-*

dalom alatt készült felvételeket és a korabeli, azonos helyszínek 2016-os fotóit találjuk meg. A magyar forradalom korhű naplója ez, láthatunk itt az Üllői úton, a Tátra mozi környékén és a Ferenc körúton készített fényképeket. Számomra sokatmondó, hogy Németországban is ilyen fontosnak tartják az 1956-os forradalmat.

– A férjem hat évvel idősebb nálam, éjjel-nappal hallgatták a rádióban, hogy mi történik Magyarországon 56-ban. Fel volt háborodva, sokáig nem hagyta nyugodni az igazságtalanság. Tanítványaival nyolc nagy tablót készített arról, mit írt a magyar és a német sajtó 56-ról, majd kiállítást szervezett az anyagból Berlinben, 2006-ban.

Két évvel később, 2008-ban magyar egyetemistákkal, Árkosi tanárnő segítségével, Pécssett szerettük volna újból megszervezni ezt a kiállítást. Így „találkoztunk” Klára fotóalbumával is. Az anyja orvosnő volt, megmutatta az egyik súlyosan sebesült betegének a gyűjteményt. Nem voltak benne pontos adatok, csupán fényképek. Negyven évig rejtegette ezt a könyvet, a férje és a fia is hithű kommunisták voltak. A forradalom után a külvárosból gyalog járt be Budapestre, a munkahelyére. Mindannyiszor kiadós sétát kellett tennie, s az újonnan szerzett fényképezőgéppel készítette felvételeit a városról.

Nem oly rég a Dunai Svábok Központi Múzeumában szerveztünk egy kiállítást 56-ról. Ekkor a férjemnek az az ötlete támadt, hogy szerkesszünk a bemutatott képanyagból egy kötetet. A világháló és a budapesti Szabó Ervin Könyvtár segítségével sikerült dokumentálódnom, és a fotókat ellátnom pontos helyszínnel és dátummal.

– *Sok könyvet elolvasott az itt lévő gazdag gyűjteményből?*

– Nem annyit, mint szerettem volna. A kiállítások, a napi teendők elrabolják az időmet.

A határon túli magyar irodalom német nyelven megjelent köteteknek összegyűjtése például fél évet vett igénybe. Ugyanakkor a német nyelven megjelent munkákról havi rendszerességgel recenziókat is írok.

– *Ha valaki bejön a könyvtárába, és a magyar íróktól szeretne elolvasni valamit, kinek a műveit ajánlja?*

– Sokan kérdezik ezt tőlem. Kertész nagyon lelkesített, vele kezdtem a magyar irodalommal a barátkozást, ifjú koromban sok Szabó Magda-regényt olvastam. Tulajdonképpen az a kedvenc könyvem, amit éppen olvasok. Amikor magyar nyelvű, történelmi témákkal kapcsolatos könyveket recenzálok, mindig ellátom egy kis korabeli áttekintéssel, hogy a német olvasó befogadását megkönnyítsem.

Kezdetben nagyon nehéz volt a sorok között olvasni, de minden regény és verskötet befogadása során egyre többet és többet tanultam.

– *A könyvek hamarosan átkerülnek a Regensburgi Egyetemi Könyvtár Magyar Intézetébe, erre miért kerül sor?*

– Az a célunk ezzel, ha mi már nem leszünk, legyen valaki, aki a könyvtárunk gyűjteményét tovább gondozza. Egy magyar fiatalembert alkalmaztunk erre a feladatra. Szeretnék ezeket a műveket sokkal több fiatalhoz, magyar diákhoz eljuttatni, ezért is ajándékoztuk a Magyar Intézetnek a gyűjteményt. De ami az én könyvtári munkámat, a recenziók írását, a kötetek gyűjtését illeti, mindez tovább folytatódik.

Böszörményi Zoltán

SZIGETI KOVÁCS VIKTOR:

Lúna gyermekei,

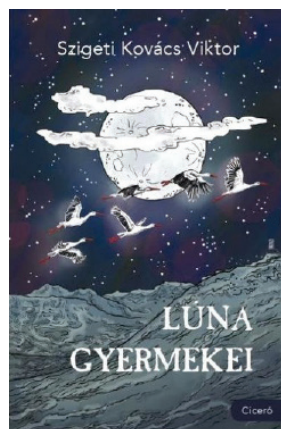
Ciceró Könyvstúdió, 2016.

Mégis a gólya hozza?

A gólyákkal foglalkozó történetek a magyar és az európai néphagyomány egyik legrégebbi, állatokkal kapcsolatos hiedelmei közé tartoznak. Egykor ezt a gyönyörű madarat gyakran úgy hívták, hogy Esztrág, Eszterág, ami az Esztragon, azaz sárkány szóból eredeztethető. Szigeti Kovács Viktor új regényében is Esztrágnak nevezik az egyik kulcsszeplőt, amivel az elbeszélés rögtön kinyilatkoztatja küldetését: mítoszt szeretne teremteni.

A *Lúna gyermekei* több szempontból is figyelemre méltó ifjúsági regény. Egyrészt, mert legalább annyira szól a felnőtteknek, mint a kamaszoknak, másrészt pedig azért, mert valóban következetesen felépíti a titokzatos gólyák nagy mítoszáét. Azt talán már a regény címéből is ki lehet találni, hogy védett költöző madaraink valamikor réges-régen a Lúnáról, azaz a Holdról jöttek. Ehhez köthető annak magyarázata is, hogy miért repülnek át minden évben kétszer a világot, ami nemcsak a művészeket ihleti meg időről időre, de a tudományt is régóta foglalkoztatja. Mivel releváns elmélet erre vonatkozóan a mai napig nincsen, így akár a regény választát is elfogadhatjuk. Annak ugyan semmi köze nincsen egyetlen tudományos kutatáshoz sem, de legalább szép: a repülés értelme a viszontlátás.

A másik nagy mítosz az európai hagyományokban, hogy a gólya hozza a gyereket. Ennek mikéntjére és hogyanjára szintén választ kapunk, ahogy az is kiderül, miért fészkelnek a madarak a házak melletti villanyoszlopokon.

A könyv, miközben létrehozza saját legendáját, alapvető emberi értékekkel foglalkozik, mint a barátság, a bátorság, a szülő-gyermek kapcsolat, a szeretet – és még lehetne folytatni a sort. Szerencsére mindezt nagyon finoman és kiváló nyelvhasználat-tal, lényegében metaforikus beszéddel, amely az éghez és a ma-darakhoz köthető természeti jelenségekből teremti meg retori-káját.

A gólyák repülése mint témaválasztás szintén szerencsés, hi-szen a természetfilmekben is gyakran emlegetik a párhuzamot az emberek és e költöző madarak között, kiemelve a másikról való gondoskodást. A gólyákon keresztül tehát az emberek világát is megismeri az olvasó, legalábbis azt, hogy milyennek kellene len-nie. Ez némi tanító jelleget kölcsönöz a könyvnek, erősíti ifjúsági regény voltát. Ugyanakkor ilyen mondatokkal is találkozhatunk a szövegben: „Sose bántottál volna engem, szárnycsapások hosszú sora van a gondolat és a tett között.” Ez már sokkal inkább egy felnőtt olvasót szólít meg, arról nem is beszélve, hogy a szán-dék és a tett összefüggésének firtatása – szerzői tudatosságtól függetlenül – meglehetősen hajaz Søren Kierkegaard *Félelem és reszketés* című értekezésére, amely Ábrahám bűnösségét elemzi Izsákkal szemben.

A szerző előző műve kapcsán többször felmerült Fekete István neve. Ezen megközelítés szerint az *Először volt az Erdő* a klasszi-kus ifjúsági író által lefektetett regényhagyományt folytatja. Ez az álláspont legalábbis megkérdőjelezhető, a *Lúna gyermekei* kap-csán pedig keresve sem lehet párhuzamot találni kettőjük pró-zapoétikája között, annak ellenére sem, hogy Fekete István Kele című műve történetesen egy gólyáról szól.

Nils Holgersson neve is biztosan sokaknak eszébe jut majd a könyv kapcsán, hiszen mindkét esetben madarak utazásáról van szó, de ezzel véget is ér minden kapcsolat Selma Lagerlöf regé-nyével. Szigeti Kovács Viktor regénye minden ízében eredeti, és igazi felfrissülést jelent gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt.

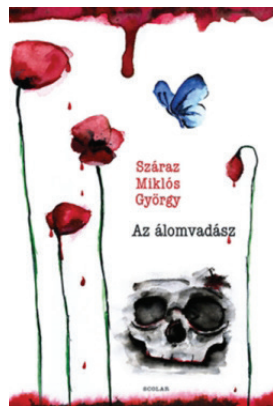
SZÁRAZ MIKLÓS GYÖRGY:
Az álomvadász. Scolar, 2017

Éber, zaklatott álom

„Álmunkban megteszünk valamit, amit nem akarunk megtenni, ugyanakkor képtelenek vagyunk olyasmire, amit szeretnénk.”

A modern lélektérnerek szerint az álom aktuális helyzetjelentés érzelmi állapotunkról, és ezzel talán Freud is egyetértene. Vágyaink behálózzák teljes énképünket, meghatározzák cselekedeteinket még álmunkban is. Vágyunk, tehát vagyunk. Maga a vágy egy megfoghatatlan erő, amely a tudattalanból fakad, vagyis potenciális álomnyersanyag. Az álmokban nincs melléduma, se lacafaca, minden, ami nyomaszt, minden elfojtás, amit nem mertünk megélni, kegyetlenül a felszínre tör. Gyakran fájdalmasan, gyakran idéetlenül és elég sűrűn szürreálisan. Az álmok szimbológiai rendszere azonban személyenként változik, ha úgy tetszik, minden emberhez külön álmoskönyvet kellene írni. Afrikában mindmáig élnek olyan bennszülött törzsek, amelyek úgy tartják, nem szabad felébreszteni az alvókat, nehogy lelkük kívül rekedjen a testükön.

A szkeptikusok szerint az álmodás folyamata csupán a tudattalanból előkúszó képek asszociatív bolyongása az elmében, így semmiféle lényegi következtetést nem lehet levonni belőlük, legfeljebb annyit, hogy ingerek hiányában agyunk unatkozik, és így szórakoztatja magát. Száraz Miklós György *Az álomvadász* című új kötete mélyebb jelentést tulajdonít az álmoknak. A cinikus, kiábrándult festőművésszel indít, aki egyben a főszereplőnk és mesélőnk is. Halott édesapja festményei még a sajátjainál is értékesebbek, hiszen amikor befejezett egy művet, rögtön el is égette, ha épp el nem kunyerálta tőle idejében egy szemfüles valaki. Őt követi a 19. századi

rejtélyes tudós, aki bebarangolja a Föld nevű bolygót, majd a Király utcában telepedik le, hogy álmokat gyűjtsön, pontosabban azok beszámolóit vaskos összegekért felvásárolja. Szállítója egy titokzatos nő, aki koldusok, örültek, gyilkosok és erőszaktevők álmait hozza házhoz. Lássunk is egyet közülük: *„Egy nevenincs csavargó, amúgy iszákos és kötekedő ember, hajdan rágyújtotta saját anyjára és apjára a házat. Férfikora delétől minden éjjel meg kellett tennie ugyanazt. Újra és újra. Iszonyodott az estétől, rettegett a lefekvéstől, húzta az időt, mert tudta, hogy újra végig kell hallgatnia, ahogy a szülei ordítanak, a tehenek kétségbeesetten bőgnek a lángtengerben.”*

Valamennyi szereplő a lélekkel és a lélek mélyére vezető ösvénnyel, a tudattalanból érkező üzenetekkel, az álmokkal foglalkozik. A kötet univerzális álomfejtő könyv, az olvasó könnyen megtalálhatja benne az épp aktuális problémáját – netán még a megoldást is. Az egyik szereplő kijelenti, hogy aki azt hiszi, az álom a bekövetkező eseményeket jósolja meg, az álmodozó. Az álom ugyanis arra figyelmeztet, hogy nem történt meg valami, aminek meg kellene történnie. Az álom nem a következményre, hanem az elmaradt cselekedetre akarja irányítani a figyelmet.

Arról pampognak sokan, hogy ha értékeset és hasznosat akarunk olvasni, jobb, ha a múltban keresgélünk, akkor nem csalódhatunk – ennek dacára *Az álomvadász* egy olyan korban „íratta meg magát”, amikor markáns reklámszmozg idomítja vágyainkat, butítja álmainkat, az emberi ösztönökből pedig bálványt faragnak, mi meg csak pislogunk, hogy mibe is örüljünk bele.

Álmaink során minden szereplőt az elménk gyárt, akár egy regény karaktereit egy író elméje. Álombéli alakjaink önálló életet élnek, ezzel nem tudunk mit kezdeni, ahogy az író sem, ha a figurája úgy határoz, nagyobb mozgástérre van szüksége. Nem az ember dönti el, hogy kiről álmodik és kiről nem: *ők csak jönnek*. Az álmokban nincs idő, sem tér, és egyetlen más törvény sem érvényes. Az ébredés pillanatáról sem mi döntünk. Amikor az álom és a valóság összemosódik, és LSD-kísértetek gyűlnek körénk, orvoshoz kell fordulni, vagy regényt írni.

A könyv olvasásához megfelelő idő és tér kell, a *Château Margaux*-t sem isszuk tejesbögréből, nyugodt délutánokra van

szükség, meg egy csendes szobára vagy madárfüttyös kertre. Kellemes tempójú a szövegritmus, nincs üresjárat, csak a lényeg. Feszés sorok, határozott ecsetkezelés. Még a hosszadalmas *könyvtár-leltár* sem unalmas, sőt kifejezetten zord és véres. A nyüzsgő utcai impressziók szinte látható és szagolható ábrázolása a sorok közé szögezi a figyelmet.

Az emberi létezés értelmének keresése szüntelen feszültség alatt tartja a lapokat. Az irodalmi közhelyeket selymesen gyilkoló és a sekélyességeket lefülelő, szabad hangulatú elbeszélés még azoknak is újat mutat, akik azt hiszik, már mindent tudnak, mert már mindent olvastak.

Plasztikus képek kapcsolják össze a történeteket. A szereplők élnek, túlélnek, néha lebegnek. „*Semmi trükk, semmi keverés-kavarás. Az nem író, aki okoskodik, rejtélyeskedik. Az írás a pincéből jöjjön. A kútból, a föld mélyéből szakadjon fel. Ahonnan az álom.*” A hasonlóan erőteljes futamok olvastán rájövünk, hogy a szakszerű tömörítés a legjobb, ami egy szöveggel csak történhet. Helyenként a zen egyszerűsége találkozik az ortodox vallások individuális szorongásaival, mégis a mű egészét áthatja a permanens jókedv. Nem akar mondani semmit, mégis mindent elmond. A könyv mintha olvasás közben íródna, a szerző pedig az olvasóval együtt keresné a válaszokat: „*Mindannyian azt hisszük, hogy ismerjük magunkat. Pedig nem. A tudatos énünket egy kicsit. Talán. Azt, amelyenek lenni szeretnénk. De még azt is félremagyarázzuk. Hazudunk. Szépítünk. Vagy éppen sötétítünk. Sosem létezett erényeinkre büszkék vagyunk. Sosem volt bűneinkért kínozzuk magunkat. És még ez az, amit valamennyire ismerünk. De a lelkünkéről semmit sem tudunk.*” Létkérdéseket feszegető, a valóság utáni ösztönös kutatásnak leszünk szemtanúi és aktív résztvevői.

A katarzis sem marad el, a vége felé begyorsul a szöveg, a sodrás kegyetlenné válik, a rövid, már-már töredékes mondatok szinte egymásra torlódnak, hogy berántsanak mesélőnk éber, zaklatott álmába.

Konklúzió: egyetlen álom sem hazugság, *csak álom*. És semmi bizonyíték nincs arra, hogy ebben a pillanatban épp nem álmodunk...

Rimóczi László

ZSILLE GÁBOR: *Lengyel kultúrkincsek*.
Széphalom Könyvműhely, 2017

Szent Kinga, zsubrovka, vendetta

Az egyszeri olvasó elbizonytalanodhat, ha kezébe veszi Zsille Gábor új könyvét, a *Lengyel kultúrkincsek*et, hiszen a műfaji meghatározás szerint kultúrtörténeti és irodalmi esszékötetet fogott. Ennek hallatán pedig jó eséllyel felrémlenek előtte még diákkorából az ólmos, befülledt olvasótermi délutánok, amikor effélét kellett olvasnia elgémberedett végtagokkal, sajgó háttal a port nyelve a kollokvium vagy zéhá előtti napokon, hogy aztán a fáradtsággal megszerzett tudásanyag két nappal a számonkérés után úgy szökjön ki a fejéből, mint Frank Morris az Alcatrazból. De jó hírem van: ennél a csinos, piros-fehér, olvasóbarát terjedelmű kötetnél szó sincs száraz tudományos szócséplésről. Rendkívül olvasmányos anekdotákban bomlanak ki a lengyel–magyar témájú esszék, melyek egyrészt történelmi vonatkozásban is érdekesek, másrészt meglehetősen jól vannak megírva; azért is mondom ezt magabiztosan, mert korábban többször hallottam őket a szerző előadásában, tehát a cselekmény az olvasás során nagy vonalakban már ismert volt előttem. És aztán újraolvasva mégis megtörtént a varázslat. Mert ha valamit jól mesélnek el, akkor többedszerre is szívesen hallgatja az ember, akár egy jó viccet. Ahogy ez meg is történt, Szentmártoni János barátunk többször újrameséltette szerzőnkkel a rettenetesen csúnya Jagelló Anna férjhez adásának krónikáját...

Akit a lengyelek, a miénkkel összefonódó történelmük eddig nem érdekelt vagy nem szerette, az meg fogja szeretni és mindenekelőtt

ismerni. Több száz éves történelmi korok elevenednek meg: a már említett Jagellóké, Anjou Szent Hedvigé, Árpád-házi Szent Kingáé, de elkalauzol bennünket a szerző Balassi és II. Rákóczi Ferenc lengyel vonatkozású viselt dolgain keresztül a második világháborúig, majd tovább egészen II. János Pál pápa első magyarországi látogatásáig. Van a könyvben bizarr, horrorisztikus sztori – ami volta-képpen Arany János *Zách Klára* című balladájának elemzése –: a krakkói illetőségű Kázmér herceg (a későbbi Nagy Kázmér lengyel király) Visegrádra látogat, ahol elcsábítja egy nagyhatalmú udvari ember szűz leányát, a szörnyű haragra gerjedt atya pedig fegyverrel a kezében ront a királyi lakosztályba. A király megsebesül a karján, a fiait védelmező királynénak négy ujját kaszabolja le a toporzékoló, kardjával hadonászó nemes, Zách Felicián. Az igazi horror azonban csak eztán jön. Miután a testőrök ártalmatlanná tették – értsd: miszlikbe aprították –, kegyetlen a megtorlás: a levágott ujjakért Felicián családját harmadíziglen kiirtják, jószágvesztésre ítélik, és csak néhány kellően távoli nőrokon menekül meg a tömegmészárlástól. A vendettának mint ősi szokásnak a kulturált Európában – és nemcsak Szicíliában – ugyanúgy hagyománya volt, mint a „barbár” afrikai, ázsiai, dél-amerikai közösségekben...

Van itt továbbá a magyar népmesék sárkány-motívumát idéző történet egy Visztula menti helység különös gusztusú sárkányáról, aki afféle védelmi pénz gyanánt évente háromszáz ifjú szüzet kebelezett be, s cserébe megkegyelmezett a városkának. Végül Krakus, az ott élő nemesember oldotta meg a tarthatatlanná vált helyzetet: salétrom, kénkő és egyéb gyúanyagok elegyét tálalta egy birkairhába töltve a fenevadnak, akinek gyomrában a kémikáliák lassan reakcióba léptek egymással és a környező lágyszövetekkel, tantaloszi kínokat okozva gazdájuknak. Eztán a szörny a Visztula vizével próbálta enyhíteni gyomorégését, vesztere: a lenyelt víz a kémiai folyamatokat katalizálva szétrobbantotta őt, a város a megmaradt szüzekkel együtt felszabadult, és Krakó azóta megmentőjének nevét őrzi.

A modernebb korokat és komolyabb témákat kedvelőknek a II. világháborús fejezetet ajánlom; röviden olvashatunk itt a Lengyel

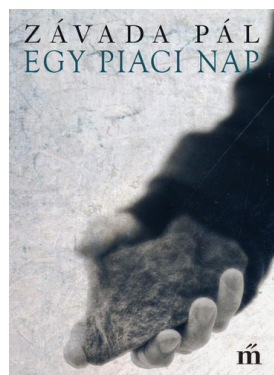
Királyság 18. század végi feldarabolásáról és az ezt követő másfél évszázad viszontagságairól, arról, hogy Lengyelország hosszú történelme során keletről-nyugatról-északról folyamatos támadásoknak volt kitéve a környező nagyhatalmak részéről, és egyedül Magyarországgal, amellyel csaknem ezer esztendőn át határos volt, nem vívott soha területszerző háborút. Innen jut el a második nagy háborúig, a szovjet–német meg nem támadási szerződésig és annak következményeiig a lengyelekre nézve, s a magyarok szerepvállalásáig a lengyel katonák és civilek mentésében.

A 20. századi irodalom iránt érdeklődők örülhetnek, amikor az Ilyés Gyula, Márai és Nagy László lengyel kötődésével, fordítói munkásságával foglalkozó fejezetekhez érnek, illetve utóbbi lengyel recepcióját is tárgyalja a könyv. Szó esik a Nagy László által fordított Zbigniew Herbertről és Tadeusz Nowakról, akikkel a költő baráti kapcsolatot is ápolt. Végül krónikásunk felidézi a *Vodka zsubrovka* című Nagy-verset, s elmeséli a bölényfüves vodka receptjének és a vers keletkezésének történetét is, valamint megosztja velünk saját *Bölényfüves vodkáját* – egyszóval még egy remek Zsille Gábor-verset is olvashatunk a könyvben. Természetesen felbukkan a szerző kedvenc költője, az 1945-ben született krakkói Adam Zagajewski is a *Csudálatos találkozásaim Zagajewskivel* című fejezetben. Számomra az esszékötet talán legmegnyerőbb tulajdonsága, hogy gyakorlatilag bármely olvasni tudó korosztály és társadalmi réteg élvezni fogja, ha felflapozza; általános és középiskolások, egyetemisták, kamionszofőrök, ipari tanulók, politikusok, közmunkások, topmenedzserek és nyugalomba vonult drogbárók: tessenek a szavamon fogni.

Szót kell még ejtenem a vizuális kivitelezésről: Jakatics-Szabó Veronika ötletes, tág képzettársításnak teret hagyó, hagyományos ábrázolástechnikájú (vagyis felismerhető karaktereket megrajzoló) grafikái illusztrálják a kötetet, melyek fekete-fehérben készültek, így sok helyütt a fények és árnyak játékaival keltik életre a narratívát és hoznak létre különös hangulatokat, akár Jim Jarmusch filmjei.

ZÁVADA PÁL: *Egy piaci nap.*
Magvető, 2016

A ahogyívjából visszajött minekmondjákok

A nyilasuralom és a kommunista diktatúra közötti pár rövid év sem lehetett azoknál kevésbé ocsmány, ami az emberek hatalomhoz és tisztességhez való viszonyát illeti. A vészkorszakot túlélőknek rá kellett jönniük, hogy a népet nem lehet lecserélni, nem változott az alattomoság, a cinkosság tudata pedig csak erősítette a sunyiságot. Társadalmi szolidaritás, tükörbe nézés, konstruktív vitakultúra nincs, mindig a bűnbakképzés a legegyszerűbb reakció. A korabeli közvélemény szerint a zsidók alkotják a népbíráóságokat, amelyek elítélik a rendes magyar embereket, ők rabolják el a keresztény gyerekeket, hogy rituálisan vérüket vegyék. A tudatlanság, a nyomor és a kiszolgáltatottság kombinációja torz jellemeket termel ki, egyeseknek pedig alkalmat ad arra, hogy egyszerű ellenségképek kreálásával tartsák fenn hatalmukat. Závada Pál könyvében az elhallgatások a leginkább beszédesek: a zsidók „minekmondjákok”, „izék”, a holokauszt a koncentrációs táborokkal „hogyhívják”. Ezekkel és a felelősséggel épp olyan kényelmetlen szembenézni, mint a női elbeszélőnek saját szexuális traumáival. („És ezt a témát itt félbe is hagynám.”)

Az *Egy piaci nap* hangsúlyozottan szubjektíven, a perbe fogott Hadnagy Sándor tanár és leventeparancsnok felesége hangján mutatja be azokat a körülményeket, amelyek lehetővé tették, hogy 1946. május 20-án (regénybeli nevén) Kunvadason meglincseljék Grósz Ferencet, az egyébként mindenki által baráttan Ferkének szólított zsidó tojáskereskedőt. Mariska bírósági tanúvallomásra emlékeztető (élőbeszédyszerű szófordulatokban – „na mindegy”,

„ugye”, „mondjuk” – gazdag), saját noteszének feljegyzésein alapuló visszaemlékezésében feltárulnak vagy felsejlenek a bűncselekmény mentális, társadalmi, politikai okai, amelyek aktualitása valami rezignált iróniával vonja be az egész szöveget.

Ez a történet nemcsak zsidókról, áldozatokról szól, legalább annyira a társadalom többségéről, bűnösségről, cinkosságról. „Hogy ki az, aki nem bírja nézni, hogy úgymond ebek harmincadjára hagyott holmik kárba vesszenek, és ki az, aki még ilyenkor se nyúlna a máséhoz.” Sajnos nem véletlen, hogy a hasonló tematikájú, a felelősség kérdését felvető Sásdi Sándor- és Rónay György-regények után évtizedekkel még sorra születnek az olyan művek, mint Závadaé, vagy Zoltán Gábor *Orgiája*, Török Ferenc *1945* című filmje Szántó T. Gábor elbeszélése alapján.

A politikai, társadalmi ellentétek helyi megnyilvánulásai mellett a családi, baráti viszonyok mintázatai teszik a regényt tablószerűvé. A saját sorsát is apránként bemutató elbeszélő mellett olyan figurákat ismerünk meg, akikben típuszerűen ölt testet a korszak. A háborús propaganda, a levették felfegyverzése miatt már másodszor bíróság elé állított férj meggyőződéses németbarát hazafi, antikommunista, naivitása meghatározza politikai helyzetértékelését is. A nagy átéléssel, peckesen díszlépést gyakoroltató leveteparancsnok még felesége szemében is kissé komikus, patetikus propagandaszólamait nem lehet nem iróniával fogadni. Ugyanakkor az éles gúny helyett inkább szánalmat ébreszt, hiszen egyébként „nyíltszívű, talpig becsületes és elragadó mosolyú” fiatalember, aki hivatástudattal végzi tanári munkáját.

Ellenpontként ott van Rácz Zsigmond, a jellemtelen uszító agent provocateur, aki mindig a zavarosban halásozik, antiszemitizmus is inkább ennek eszköze, mintsem meggyőződés. A pogromot tetteleg pedig – barátnőivel – Radai Etel indítja el a piacon, egy állati közönségességében is titokzatos nőalak. Harminchat éves, frusztrált, egyedülálló nő, aki nemcsak hogy hazudozással szeret figyelmet kelteni maga iránt és indulatokat szítani, de szülészetten dolgozó nővérnek adja ki magát, és egyszer lopott fehér köpenyben be is settenkedik a kórházba, ahol szándékosan összekeveri a

csecsemőket. A félig nyílt antiszemita propaganda „tuggyuklik”-jellegét érzékelteti a Friss Újság pesti kikiáltóinak a „retorikája”: „A háborúnak vége, harsogták a kikiáltók, de kik nem akarják a megbékélést?, majd ezt visszhangozták is, na kik nem akarják, na, kik.”

A szenzációhajász hirtelen vérvádötletek szarkasztikus ábrázolását („Ne már...! Most ez komoly?” – kérdez vissza egy másik rikancs) a Magyar Izraeliták Országos Elnöksége zavarodott lamentálásának ironikus montázs ellenpontozza. Az elhurcoltak javainak új tulajdonosai félnek a hazatérők bosszújától, a pogromokkal végződő tömeghisztériák nyilván nem függetlenek ettől a ténytől. Éppen ennek nyilvánvalósága miatt hat didaktikusnak a pesti közjáték, amely ezt hivatott részletezni, bármennyire is lehetőséget ad az eseményekre való rácsodálkozásra a vidéki asszony – kissé átlátszóvá is váló – elbeszélői nézőpontja. Azért is tűnik Mariskától idegennek ez az empátikusnak tűnő, fokozott figyelem, mert a következő oldalakon antiszemitzmussal vádolt férjét mentegeti, relativizálja a magyar érdekre hivatkozva – a numerus clausus elv alapján, vagyis a zsidókat eleve kizárva, szembeállítva. (Miközben saját református kereskedő apja helyteleníti ezt, az egészséges verseny jótékony hatására hivatkozva...) Érthető, hogy a Hadnagy tárgyalásának napján kitört pogrom súlyosbító körülményként fenyegeti a vádlottat.

Az elhallgatások másik szintje az elbeszélő, Mariska személyes élettörténete. Előbb megtudjuk, hogy saját gyermekük nem lévén, a leventeparancsnoki funkciót a férje apaszerepként éli meg, ezzel tehermentesítve (nem teljesen egyértelmű, hogy a „házastársi kötelességek” mely része alól) az asszonyt: „Így már nem énram fog hárulni a feladat, hogy Sándor vágyai beteljesüljenek.” A következő utalás közelebb visz a szexualitással összefüggő problémáihoz, a vetélések okozta megrázkódtatást is felidézve: „de hát e tekintetben – meg ezzel szoros kapcsolatban is – sok baj volt velem sajnos, amelyekre most nem szeretnék kitérni”. A bevonuló oroszok bárbar viselkedését átlagosnak tekintő véleményekre adott reakciója (a téma szóba hozása is, a felháborodás és az elhallgatás) is beszédes: „hát erre a cinikusan érzéketlen meglátásra jobb, ha én nem is mondok semmit (...) ezt a témát itt félbe is hagynám”. A nemi

erőszak okozta trauma akkor válik egyértelművé, amikor a pogrom alatt a kommunista (tehát vélhetően zsidó) volt iskolatársnőjét figyelmezteti, hogy „főleg nekünk, nőknek, ilyenkor ugye, még veszélyesebb”. Az ebből mindent megértő másik nézésétől azután zavarba jön: „Mintha ott feküdtem volna előtte kiterítve, teljes előéletemmel, összes élményemmel, érzésemmel egyetemben.” Végül amikor a pogrom során őt is meg akarják erőszakolni, kimondja: „ez már volt, ez most ugyanaz megint”. „Azt a tatárképű, görényszagú, pufajkás állatot még megzavarni se tudtam, olyan erős volt, pengeéles és annyira gyors, hogy nem volt mit tenni – nem részletezem. A férjemnek még ennyit sem bírtam aztán kinyögni róla.”

A bizonytalanság, az igazság egyértelműen nem beazonosítható jellege a regény fő szerkezeti és szemléleti jellegzetessége. Ezt szolgálja az egyes szám első személyű elbeszélő érintettségéből fakadó, szükségszerű elfogultsága, a szabad függő beszédben idézett vélemények összemosódása, az ironikus távolságtartás az alakoktól és az elbeszélőtől egyaránt, a politikai és ideológiai viták dialogikus ábrázolása. Az is, ahogyan bűnösség és áldozattá válás feldolgozásának nehézségeit érzékelteti minden ki nem mondott, utalásszerűen említett történés. Az elmondottakat illetően pedig az elbeszélői megbízhatóság apránként megrepedezik, amikor azt olvassuk: „(...) zúgtuk erre egy emberként, úgy hogy zengett az utca”. „Vagy nem zúgtuk, és nem zengett, ki emlékszik már.” Ennek fényében a lincselő tömegbe sodródó, de az eseményekben – állítólag – részt nem vevő Mariska szavai a tömeg pszichológiai hatásáról tovább erősítik az olvasói kételyt: „és ha nem vagyok résen, pár perc múlva magam is úgy tülekedem, lépteim aprózva, mint ök”. „S akkor hozzájuk hasonlóan kezdek hangoskodni én is, ahogy örömmel lélegezhetnék föl attól is, hogy kitágul előttünk az út, így most már lendületesebben haladhatunk, nem is tudom, hogy hová.”

Hazudozás, frusztrációk, gyűlölködés, elfojtott traumák és indulatok mozgatnak mindent ebben a groteszk, józan észről eltávolodott karneváli világban, amelyhez „gyatra emlékezetet és koholmányokat” leszámítva leginkább iróniával lehet közelíteni.

Bene Adrián

URBÁN PÉTER: *Kóborlók*. Aegis Kultúráért és Művészetért Alapítvány, Magyar Napló Kiadó. Budapest, 2017

Történelmi szerepcsere

Urbán Péter második kötete, a *Kóborlók* című történelmi regény a 17. századba kalauzolja el olvasóit. 2014-es első, *Paradicsommadár* című, elbeszéléseket tartalmazó kötete tekinthető a tavasszal megjelent könyv előkészületének is: mostanára regénnyé bővültek a korábbi történetciklus darabjai, s az ott bemutatott történetszálak, az azóta kidolgozott szereplők most egy fordulatot kalandregényben köszönnek vissza.

A történet a sokak számára alig ismert történelmi figurák, személyek helyett szándékosan a kisemberekre helyezi a hangsúlyt, akikről keveset vagy egyáltalán nem is szólnak a hivatalos források. A szerző a 17. század kutatójaként jó ismerője a korszaknak, ez a szövegben is érződik, Urbán ugyanis szívesen merül el a világ felépítésében, minden részletét akkurátus figyelemmel dolgozza ki, s biztosan mozog a kitalált 17. századi térben. Erről elsősorban az olyan részletek árulkodnak, mint a korhű török kifejezések – legyen szó ruházatról vagy harcászati szakszavakról –, vagy a helyenként archaizáló nyelvezet főként a párbeszédetek esetében, illetve a szereplők által használt kellékek. A helyszín kevésbé körvonalazódik: Törökország és Magyarország között váltakozik a színtér, de érezhetően nem ezen van a hangsúly, sokkal inkább a szereplők lélektani fejlődésén, érzelmi állapotán vagy a cselekményben betöltött szerepén, illetve minden részleten, ami ezeket erősítheti, kiemeli. Belekóstolhatunk, mit meg nem tettek vagy tettek volna elődeink, akik lassan száz éve készülődtek, hogy végre megpróbálják visszaszerezni hazájukat. Ebben a regényben néhány pillanatra elidőzhetünk a törökök uralta Magyarországon, s a hangsúly nem a nagy történelmi események bemutatásán van.

Izgalmas felütéssel indul a kötet: az aknászok vagy más néven alagutatók küzdelmes mindennapjaiba nyerhetünk betekintést, s a szó legmélyebb értelmében merülhetünk alá a történetben – az egyik főszereplővel együtt minket is maga alá temet a föld, s egyúttal a regényfolyam is. Innen próbálhatunk meg a kötet végéig fogódzót találni, kiutat keresni a rejtélyes álarcok, álnevek, szerepek között. A főhősök ugyanis helyzettől függően török vagy magyar köntösbe bújva, kóborlókként teszik a dolgukat. Mire a szereplők háttértörténetét megismerjük, addigra a cselekmény már kellőképpen bonyolult ahhoz, hogy az érdeklődést fenntartsa, s kíváncsiak legyünk, ki hogyan vesz revansot múltbeli sérelmeiért, vagy tudja-e teljesíteni a titkos parancsot a legjobb bérgyilkos. Olyan világok nyílnak meg az olvasó előtt, ahova máskülönben nem juthatna el, csakis így, a főszereplők álcája mögé bújva: koldusok titkait fürkészheti, alagutak sötétjében sétálhat magabiztosan, a fejedelem orgyilkosának titkos küldetéseit követheti figyelemmel, vagy portyázó lovasok taktikai megbeszélésein fülelhet. Kémekkel tarthat, vagy szerencsejátékosok falujában tapasztalhatja meg, hogy a siker és a szerencse tényleg megfordul néha.

Tizenkilenc fejezetre tagolódik a történet, amelynek legfőbb gondolata, hogy a főhősök által betöltött szerep csak epizódnyi, a befejezés érzékelteti, hogy az igények, a szokások és a kor újra- és újratermeli ugyanazt a szituációt, helyzetet, szerepet. A történet folytatódik, a kóborlók szüntelen, mozgalmas élete nem áll meg egy pillanatra sem. Csak megváltoznak a szerepek, az emberek.

Urbán Péter első regénye mögött érezhető a történelmet szerető ember aprólékos figyelme, hosszú évek kutatói kitartása, kíváncsisága és az írói bátorság a cselekményszövevényben. Ezek segítségével lesz a *Kóborlók* egy történelmi mókuserék tanulságokkal az emberségről, a becsületről, a lojalitásról és az elvekről.

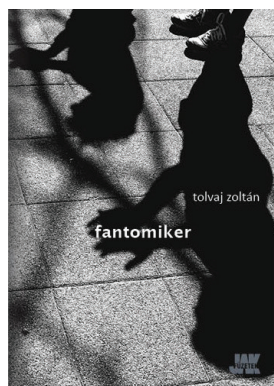
Kadlót Nikolett

TOLVAJ ZOLTÁN: *Fantomiker*.
JAK–Prae.hu, 2016

Szövegdelírium

Tolvaj Zoltán művei a *Fantomiker* megjelenése előtt sem voltak ismeretlenek a kortárs irodalmi közegekben, azonban korábbi munkásságának alig maradt írásos visszhangja, és azok között sem igazán jelent meg értő elemzés, amely képes lett volna értékelni e sokrétű költészet mélységeit. Első kötetének fülszövegében Orbán Ottó még a hagyományok fontosságának szerepét hangsúlyozza: „...Tolvaj Zoltán házából sokfelé nyílik ablak. Jó a kilátás innen a homéroszi hexameterre, a sapphói és a Balassi-strófára, azonfelül az ifjú költő, nomen est omen, Rákos Sándor és Füst Milán háztartásából is elemel egy-egy ezüstkanalat. Egy szóval minden rendben, a fiatal költő zsákot visz a vállán, benne a világ...” A biztató szavak magukban foglalják a megállapítást, hogy Tolvajnak kezdetektől fogva kisujjában volt a megszólalásnak az a képessége, amely által könnyedén a saját arculatára tudja formálni az apák örökségéből számára érvényes költészeti mintákat.

A *Töréstezt* mintha az első kötet, *A medve lépései* egyenes folytatása lett volna: a zsákban ugyanúgy benne van az egész irodalmi univerzum, és nemcsak a magyar elődök, köztük például Orbán Ottó – Tolvaj mikrokozmoszainak szereplői létszámban egyre gyarapodnak. Kérdés, hogy maga a költő mennyire tartja érvényesnek önnön sziporkázásait, az olvasmányélményekből, saját múltakból, hermészi bolyongásokból összeszótt nyelvi alakzatokat, ahol a valóságkeresés személyiségtől eltávolító mintái helyett a mindent kimondás alanyi fókuszáltsága, naplószerűen őszinte leírásai dominálnak. Ezek a lírai-próza lunáris

zuhatagok, átvilágítva a Tolvajra jellemző kifejezésmóddal, egy ezredfordulói „magasabb” beszéd, a játékoság és helyenként az argó elegyeivel többségükben remek olvasmányok. Versei azonban (látszólagos) zsúfoltságukkal a már említett műveltséganyag viszonylagos ismeretében sem teszik mindig könnyűvé a befogadást. Toroczka András, aki számos érvényes megállapítása mellett kissé túlhajtott hadakozást folytatott a költővel, a Töréstesztéről szóló kritikájában (*Medveháj*. Prae.hu, 2007. 04. 28.) néha keményen be is szólt Tolvajnak: „... jó lett volna, ha a szerző mellé akad, aki képes szabályozni, gyilkolni, megzabolázni a néhol túlfolyó szöveget, húzni a már-már infantilis ötleteket, szelektálni a motyogásba zúlló versbeszédet, az önreflexió önreflexióját, a közbevetéseket, a szerző szavaival élve a 'lármás szófosást.' Nem állítjuk, hogy időnként nem találkozhatunk túlírtsággal Tolvajnál, de ebben a versvilágban a salak is csillog, a félkész megoldások is szervesen beépülnek a kötetek darabjai közé. Üresjáratokat talán néhány prózavers-helyen érzékelhetünk leginkább, amelyek nem gyengeségnek, inkább enyhe aránytévesztésnek tűnnek – hiszen a szerzőben a költő mellett a prózaíró is mindvégig ott lakozik, néha egyszerűen még Tolvaj-i méreteken sem volt elég tere a szöveg keretein belül a „mindent-elmondásra”. Igaztalannak tűnik továbbá, hogy Toroczka a stilisztikai sokrétőség miatt is korhol: „Ha ez még mind nem lenne elég, szerzőnk még a versformák közt is csapong (hol egy magyaros, hol egy szapphói, hol hexameter, hol szabad, hol szonett, rímmel, rím nélkül stb.)...” Valójában költészettechnikai tudás szempontjából a kortárs magyar irodalomban csak egészen kevesen – például Babics Imre, KAF – mérhetők Tolvajhoz, aki minden lírai formával erőltetés nélkül bánt, és tetszetős sallangjai mellett azért egy-két sorban is meseteri sűrítményekre képes. Bárhol nyitjuk ki a korábbi köteteket, spontán illeszkedő versszerkesztési megoldásokkal, a látószög irányulásainak helyenként elképesztő rajzolataival találkozhatunk, melyek kellemes mederben tartják az ömlő fantáziavilágot.

A *Fantomiker* egy évtizednyi hallgatás után jelent meg, és ez idő alatt a költő végképp felnőtté vált. Nyomokban, a megszólalás

egyres regisztereiben emlékeztet régi önmagára, de a beszédmód, a vershez való hozzáállás megváltozott. Úgy tűnik, hogy a kritikai értékelése is. Az eddig kedvelt és bizonyos mértékig elismert alkotóról máris több recenzió született, mint valaha, komoly érdeklődés övezte az új kötet bemutatását, „jó mondatait” idézik. Tolvaj Zoltán népszerűsége kortárs irodalmi körökben vitathatatlan, és itt mérvadó körökről van szó, melyek eléggé meghatározzák a mai, főként fiatalabb generációk költészetének arculatát. Sikertörténet egy szövegeit megzabolázó profi olvasószerkesztőt is találhatunk Borsik Miklós személyében, avagy, amennyire Tolvaj önkritizáló természetét ismerjük, lehet, hogy Borsik és társai találtak rá, és unszolták egy újabb könyv létrehozására. A *Fantomikerben* – talán a nyitóverset (*Fürdőkúra*) leszámítva – már nincsenek a hagyományos formának kitüntetett szerepet tulajdonító esztétizáló törekvések, a hang látszólag elmélyül, sötétebbé válik („*Tolvaj Zoltán legújabb kötetében szinte egész végig ősz van*” – Kadlót Nikolett). A költő mint egy öncsonkító performanszművész próbál lényegesebb tartalmak felé eljutni. A szövegformálás terén a korábbi spontánabb, áradó irányulások szaggatott, sokfelé eltérülő, labirintikus versvilágokat hoznak létre, ahol „*maga a dikció is részt vesz egyfajta tárgyi vagy inkább »anyagi« labirintus kiépítésében*” (Kerber Ralázs). Itt már nincsenek klasszikus mesterek, játékos-zseniális Weöres-átiratok „tanga dagasztotta szemérmű Bóbitákról”, sem égő széklábbal való „Herbert von Karajánkodások”, és mintha az izgalmas mitológiák szereplői – „Niobé, Indra, Marduk és a játszi Pán” – is jórészt eltűntek volna, de megmaradtak a psziché bevilágítatlan járatai, az újrakevert monológok, a felnőttkori Budapest többnyire szürkület utáni lenyomatai, szintúgy figyelemre méltó szövegekben.

Ezt a kötetet lehet tisztelni, vagy mellbevágó sorai, mélyütései miatt hőkölni tőle, hiszen a költő egyik célja a leszámolás önmagával, apaképeivel, saját fantomlényeivel, múltjával. Viszont érezhető az is, hogy vállalkozása – ebben az értelemben – nem sikerülhetett: született nyelvi tehetsége, húsz kötetre való kép gazdagsága, megbocsátható önimádata miatt Tolvaj sem a tisztázás, sem a kiüresedés állapotát nem érte el. Mondhatni, ugyanolyan nagyszerű

és öntörvényűen illeszkedő képzettársítások özöneivel kápráztató költő maradt, mint annak előtte volt, és most, hogy többségében prózai szövegeit gondos kezek segítségével sikerült versekké tördelni, és csupa idézhető, gyönyörű, borzalmas, zsigerbe hatoló „jó mondatot” alkotott, bár fölvette a pokoljáró értelmiségi jelmezét, nem jutott sem közelebb, sem távolabb önmagától.

A metaforákat továbbra is kisujjából kirázó alkotó az eltelt évtized alatt megpróbált idomulni, de nem lett belőle textusokat gyártó blogköltő, hanem maradt a maga előtt is szégyellt formaművészetén túllépő, otthontalan lélek, aki bármit csinál, az egyik legjobb a „szakmában”. Az sem probléma, sőt a mélység hatáskeltésének ismérve lehet, hogy a *Fantomiker*ből teljesen eltűnt a játékos humor, ami a korábbi kötetekben itt-ott előcsillant; viszont az addig manírba hajló pesszimizmus és legyintés láthatóan valódi nihilizmussá változott, mint általában a generációjához tartozó költőknél. Ám a szerző esetében még ez a fogalom sem egyértelmű, az ő nihiljei lehetnek pszichés mutatóványok is, a megszólalás erejéből fakadó nyelvi alakoskodások, pusztá szövegdelírium. Annak veszélye tehát, hogy a dikció sodrása és az asszociatív teremtkészség elfedje a valódi tartalmakat, Tolvaj esetében különösen fennáll. Persze léteznek saját bejáratú terepei, ott azonban magányosnak tűnik, oda már nem követheti választott közönsége, legfeljebb a Diamanda Galás-i litániák a hajléktalanok utcáin, miután utolsót villan a romkocsmák hideg, kékes csillaga, és az összes kortárs művész, slam-poéta és emberjogi aktivista hazatakarodott már. Ezek az üres, pokoli bolyongások, a másnapos emlékezések monológjai jellemző átvezető szálak az egész kötetben, s a legsikerültebb darabok közé tartoznak.

Szinte a könyv összes verséből lehetne idézni jó, sőt elképesztő mondatkapcsolatokat, habár kevés olyan szöveg van a *Fantomiker*-ben, ahol ne érezhetnénk a továbbírás vagy a behelyettesítések lehetőségét, és szerencsére csak nagyon ritkán a holt terek jelenlétét is. A kötet vége felé enyhe kifáradás tapasztalható a költő részéről, s bár a versek rövidülnek, sőt valamelyest líraizálódnak is, nehezen érthető, hogy miért laposodik el határozottan pont e darabok közül némelyik befejezése (*Sorja, Manna, Egyre hal-*

kabb). Az ún. talált vagy kicsit átalakított szövegek (*A szív hamvad el, Szerelem* stb.) méltón idomulnak a Tolvaj-beszédmódhoz, de ilyen kísérletek már történtek korábbi köteteiben is. Érdekes volna a *Fantomiker* előtti lappangó évtized anyagaiból még válogatni egy kicsit, véleményünk szerint a maradékból is kijöhetne egy-két hasonlóan erős vers- vagy prózakötet.

Boldogh Dezső

Morvai Tibor Zoltán grafikája

Peter Sloterdijk

Bruno

A reneszánsz filozófusok ragyogó sorából, akik az új európai gondolkodást kezdték kivezetni a mindenható keresztény skolasztika felségterületéről, imponálóan messze kimagaslik Giordano Bruno elszenesedett alakja. 1600 februárjában Rómában elszenvedett máglyahalála óta neve – amelyet a feltétlen panteizmus és a kozmológiai merészség közhiedelmei öveznek – az újkori Szabad Szellem vértanúinak sorában olvasható. Posztumusz sorsa megőrzött valamit az élettörténetét beragyogó lidércfenyek csalóka világosságából és ennek tartós hatásából. Mindezek azon vélelmet támasztják alá, hogy hívei és elemzői inkább Bruno hamvaiban kotorásztak, semmint írásait olvasták volna.

Valójában a szellemtörténet csak kevés szerzőt ismer, akinek utóéletét ilyen nagy mértékben határozták meg álmodozó szimpatizánsok elfogult képzelmei és érdekei. A Bruno-recepció történetét tehát, kevés kivétellel, az olvasottság jóhiszemű hiányosságai jellemzik. Ekképp néhány támogatásra szoruló utód olyasmit adott Bruno szájába, amit ő akkor mondott volna, ha az az ember lett volna, akinek tartani akarják. Szóval mindenféle rendű-rangú szövetséget kereső ember bekapcsolódott ügyébe. Elsősorban szabadgondolkodó csoportok, antiklerikálisok és panteisták, újabban pedig egy bizonyos katolikus pietizmus nyúlt utána. Valósággal tolongnak körülötte, mintegy közelségében sóvárogva máglyahalálra, hogy így húzzanak némi hasznot áldozat-dicsfényéből. Az efféle tolakodó viselkedés tipikus mechanizmus a történetileg rendhagyó filozófusok esetében. Ezek az emberek a megbízható tudás hiányosságaira hivatkozva, némi joggal mutatnak rá a körülményre, hogy a XIX. század óta a művelt Európa nyelve, a latin, holt nyelvvé változott, és ezért Bruno döntő mértékben latin nyelvű írásai mintha már hosszú ideje valami barlang sötét mélyén hevernének. Aki ki akarja tenni ma-

gát a Bruno nagy és magasröptű gondolkodásából áradó roppant erős hatásnak, annak elsősorban azon kell fáradoznia, hogy őt, a „mágust”, az emlékező-művészt, a materiozófust, a kép-ontológust, a mindennemű változások avatott szakértőjét kiszabadítsa latin kriptájából, hogy ösztönző hatását a modern nyelvek fényében gondolhassuk át.

Elisabeth von Samsonow érdeme, hogy – nem utolsósorban Frances A. Yates, a tiszteletre méltó reneszánsz kutató angol hölgy ihlető ösztönzése nyomán – elsőként tette lehetővé a német olvasóknak Bruno rég elfeledett latin írásainak tanulmányozását. Műve bizonyítja, hogy az újkor mítoszának egy aspektusa téves: rávilágít a tényre, hogy a modernség a képzelet-filozófia szelleméből született. A „fantázia” világalkotó teljesítményének Bruno-féle újrafelfedezése nyomán a lusta hajlandóságú eszmétörténészeknek az a nézete, hogy az újkori gondolkodást teljes egészében Descartes-ból kell levezetni, kérdésesebb, mint valaha. Bruno, Shakespeare és Bacon univerzumaihoz kell visszatérnünk, hogy a kezdődő modernség eddig ismeretlen kincseskamrájának kulcsát végre megtaláljuk. Mint előtte szinte egyetlen gondolkodó sem, úgy hatolt mélyére az emlékezet kozmodinamikájának. Giordano Bruno a *memoria* természetéről és funkciójáról vallott nézeteivel azoknak kortársa lett, akik ma úgy hajolnak az emberi agy fölé, mintha az lenne a világ valamennyi rejtélyének bölcsője. Ő az újkor első „művészet”-filozófusa, mivel hangsúlyozta az emlékezet és az emlékezés művészi jellegét.

Eljött az idő, hogy lefűjjük a port Bruno kéziratairól, rámutatva arra, ami őt mint gondolkodót és az olasz, valamint a latin próza mesterét, egyedülállóként tünteti ki: eredeti gondolatainak messzire világító szó szerintiségére.

Romhányi Török Gábor fordítása

Forrás

Peter Sloterdijk: *Philosophische Temperamente*. 43–45. p.

Pölcz Ádám

A genfi zsoltárok néhány nyelvi kérdése

A reformátusság a XVI. század óta erősen magáénak vallja a bibliai zsoltárok éneklését. Természetesen a magyar(országi) református énekeskönyvekből sem maradtak ki ezek, köszönhetően Szenci Molnár Albert kerekén 100 napig tartó, áldozatos munkájának. Igaz, hogy később a különböző énekeskönyvek hol többet, hol kevesebbet közöltek ezekből a fordításokból az eltelt több mint 400 év folyamán, de a Szenci-féle zsoltárfordítások mindvégig „élő anyagai” voltak a református egyház gyakorlatának (Tolnai 1981a: 36). Jómagam református kántorként, a reformáció 500. évfordulóján nem mehetek el szó nélkül amellett, hogy mit jelent nekünk, reformátusoknak ma ez a zsoltárgyűjtemény, nyelvészként pedig a zsoltárok néhány nyelvi vonatkozására is szeretném felhívni a figyelmet.

Az eredeti genfi zsoltárgyűjtemény Kálvin János felkérésére készült bő két évtizeden keresztül, 1539 és 1562 között. Az utolsó, 1562-ben megjelent kiadás mind a 150 zsoltár francia nyelvű, dallammal ellátott fordítását tartalmazta. Ezt a kiadást, valamint Ambrosius Lobwasser német nyelvű fordításait vette alapul Szenci Molnár Albert, amikor 1606 májusa és szeptembere között, 100 nap alatt magyarra fordította a zsoltárokat. A gyűjtemény 1607-ben – tehát idestova 410 éve – látott napvilágot. Mi, magyarok azt mondjuk, hogy Szenci Molnár minőségi költői-fordítói munkát végzett, sőt van olyan vélemény is, amely szerint magas igényű műfordítói gyakorlatot vezetett be, és zsoltárszövegeivel a modern műfordítás útjára lépett (Tolnai 1981a: 41). Az eredeti, francia nyelvű zsoltárszövegekről azonban olyan vélemény is megjelent, miszerint költői szempontból középszerűek voltak, de istentiszteleti célra megfeleltek (Chadwick 2003:

85). Szenci Molnár Albert törekedett arra, hogy a Clément Marot és Théodore de Bèze által írt szövegek fordításának szerkezete és a versszakok hossza megegyezzen az eredetiekkel. A tartalom terén azonban már nem ennyire fegyelmezett: erősen tükröződik az énekszövegekben Szenci világlátása, polgári-mezővárosi életfelfogása és a magyar táj (ezen belül is Szenci saját környezetének) jellege – egyszóval Szenci Molnár Albert személyes tapasztalata. Ezáltal találkoznak szövegeiben Dávid király zsoltárai a magyar valósággal (Tolnai 1981b: 52).

A zsoltárok más szempontból is jelentősek. „A genfi zsoltár: a református kereszténység önazonosságának nélkülözhetetlen összetevője. Szenci Molnár Albert fordítása: nem csupán a magyar reformátusságnak idestova négy évszázadon át hűséges társa, hanem a magyar kultúra történetének elidegeníthetetlen része. S nem kultúrtörténeti kövület, múzeumi tárgy, hanem aminek újabb négy évszázadon át is ható anyagnak kell maradnia. Akárcsak pozíciójának megingatása is: merénylet a református lelkiség és a magyar kultúra ellen” (Déri Balázst idézi A. Molnár – Oszlánszki 2012: 24). E gondolatok most különösen aktuálisak, hiszen a Magyarországi Református Egyházban lázas munka folyik az egyházzenei élet megújítása terén: 2018-ban lesz ugyanis hetven éve, hogy a ma is használatos – eredetileg csak próbaénekeskönyvnek készült – énekgyűjtemény (az ún. „fekete énekeskönyv”) az istentiszteletek szerves részévé kezdett válni. Gárdonyi Zoltán, Csomasz Tóth Kálmán, Karácsony Sándor, Ádám Jenő, Áprily Lajos – csak néhány azok közül a nevek közül, akik az 1940-es években részt vettek az új – hiánypótló – énekeskönyv kialakításának munkálataiban.

A magyar református egyházzeneiben számos átirat, zsoltárparafrázis, költői mű is magán viseli a zsoltárszövegek (és -dallamok) hatását. Persze többször tettek kísérletet arra, hogy a kor kívánalmainak megfelelően a Szenci Molnár-féle szövegeket korszerűsítsék, prozódiailag kiigazítsák annak érdekében, hogy a legtokéletesebb szöveghatást érhék el – a dallam mindig csak másodlagos tényező volt. Kálvin János írja: „Amikor zenéről beszé-

lek, mindig két dolgot értek: az egyik a szöveg, amely a tárgy és a tartalom, a másik pedig az ének, vagyis a dallam. Igaz, hogy [...] már a pusztá gonosz szó is megrontja az erkölcsöket. De amikor a szóval együtt jár a dallam is, akkor az a szó sokkal hatalmasabb erővel be tud fúródni az emberi szív közepébe: mint ahogy a bort tölcserrel töltik a hordóba, úgy a mérget és a romlást a dallam csepegteti be a szívnek legmélyére.” (Kálvin 1543/2002: 8).

Vagyis a genfi zsoltár ritmikája soha nem akart uralkodni a szöveg fölött (Déri Balázst idézi A. Molnár – Oszlánszki 2012: 25). Éppen ezért korszakról korszakra fölmerült a kérdés: hogyan lehetne a zsoltárok üzenetét még befogadhatóbbá tenni a híveknek. A következőkben arra nézünk példákat (a teljesség igénye nélkül), hogy milyen – elsősorban nyelvi – tények vezettek a szövegek megreformálásának szándékáig. (A nyelvi elemzésekben nagy segítségemre volt A. Molnár Ferenc és Oszlánszki Éva munkája. A zsoltárok nyelvezetével kapcsolatos megállapításokat minden esetben tőlük idézem: A. Molnár – Oszlánszki 2012. A zsoltárszövegeket a Szenci Molnár-féle helyesírás szerint közlöm.)

A 3. zsoltár első versszakában egy olyan elavult szóalakot figyelhetünk meg, amely később fejtörést okozott az énekeskönyvek összeállítóinak:

*Sokan azt alítják,
Lelkemről azt mondják;
Vesztett ennek ő dolga,
Segétsége nincsen,
Mert elhatta Isten,
Így szólnak bolond módra.*

Az alítják (jelentése: vélik, gondolják) a ma is használatos feketé énekeskönyvben *-gal megjelölve szerepel, az oldal alján van megmagyarázva. A gyűjtemény közvetlen előzményének tekinthető 1921-es debreceni énekeskönyvben azonban kicserélték a szót, és a „sokan azt állítják” formát alkalmazták (A. Molnár –

Oszlánszki 2012: 17). A jelentéskülönbség miatt ez a csere nem volt szerencsés.

A 68. zsoltárban egy másik problémával találkozunk: a nyelvi jelentésváltozás, az archaizmusok furcsa hatást idézhetnek elő az olvasóban/éneklőben.

*Megáld egyes embereket,
Ad nékik szép cselédeket,
Háznép tenyészésire,
Az foglyokat ő kimenti,
Az pártütőket rekeszti
Pusztá és parlag földre.*

A zsoltár 3. versében, a kiemelt sorokat megnézve ma bizony megmosolyogtató jelentésre gondolhatunk. A hívektől nem várható el ugyanis, hogy tudják: a *cseléd* eredetileg jelenthetett gyermeket is, a *tenyészés* pedig 'gyarapodás' jelentésű volt korábban. (A. Molnár – Oszlánszki 2012: 22)

Más típusú változtatást találunk a zsoltárszövegekben. A fekete énekeskönyvi énekeket válogató és átnéző bizottság egyik szempontja ugyanis az volt, hogy „a nagyon részletező, avagy más okból gyülekezeti istentiszteletre nem alkalmas, vagy félremagyarázható”, továbbá az ókori zsidósághoz speciálisan kötődő versszakokat kihagyják, csak a sorszámaikat jelzik. Ez történt a 133. zsoltárral is, a teljes második versszakot kihagyták, és az első végére a harmadik, csonka versszak egy részletét illesztették.

A kimaradt versszak:

*Mikor fejről széllal alácsurdol,
Szakállán szép illatoson aláfol,
Végre ő szép köntösire,
És mint az harmat az Hermon hegyre
És az szent Sionra leszáll szépen,
Az földet meghinti bőven.*

Az 1921-es debreceni énekeskönyvben bizonyos versszakok elhagyásának az is oka lehetett, hogy az ének egy részlete ún. átokzsoltár volt: rosszat, pusztulást, vést, büntetést kívánt az ellenfélre vagy a haragosra, amely a krisztusi tanításokat ismerve teológiailag abszolút problémássá vált. A most használatos énekeskönyvbe ezek egy része visszakerült, de énekelni nem igazán szokták őket; például az 5. zsoltár 9. és 10. versszakát: 9. *Mert szájukban nincs egy igaz szó, Szívük teljes nyavalyával, Ő nyelvük szól álnoksággal; Torkuk oly, mint a nyílt koporsó, Hol nincs semmi jó.* 10. *Büntesd meg Uram Isten, őket, Tedd semmivé tanácsukat, Rontsd el találmányukat; Kik ellenkeznek, verd meg őket, A pártütőket.* (vö. A. Molnár – Oszlánszki 2012: 17)

Végezetül fontos szót ejteni a most folyó munkálatokról. Hoszszú ideig megoszlottak a vélemények, hogy a Szenci-féle szövegekből szabad-e kihagyni, vagy az egyes versszakokat mellőzni és a szövegükön bármilyen okból (elavultság, félreérthetőség, ritmika) változtatni (A. Molnár – Oszlánszki 2012: 19). A Magyarországi Református Egyház Énekügyi Bizottsága azonban konszenzusra törekedve a következőket írta az új énekeskönyv alapelvei között: „Sokan találják régiesnek és mai világunktól idegennek énekeink szövegét. A régi szövegek általában erőteljesebbek, objektívebbek, biblikusabbak, ezért alapvető teológiai és spirituális érdek megtartásuk. A magyarázat nélkül félreérthető, a megértést akadályozó, a figyelmet leterhelő fordulatok és szavak esetében viszont változtatásra van szükség. Javítandók a megértést akadályozó, különösen a megváltozott jelentésű szavak.” (LÉrt. 2016: 20).

A genfi zsoltárok dallamai a megírásuk idejében tulajdonképpen „popzenének” számítottak, ma viszont a dallamviláguk idegenül hathat, és ez a Szenci-féle szövegekkel párosulva többszörösen problémássá válhat – például az egyházi zenét a fiatalokkal megkedveltetni akarók számára. Az új énekeskönyv kapcsán zajló munkálatok főbb alapelvei, hogy az 1948-ban kiadott fekete énekeskönyv jó énekeskönyv, azonban az idők múlásával (30–50 évenként) szükségessé válik az énekanyag frissítése. A

2000-es évek eleje óta folyamatosan zajlik az új református énekeskönyv előkészítése, amelynek a genfi zsoltárok továbbra is az egyik fő pillérét jelentik majd.

A tanulmány a Nagyváradon megrendezett 51. magyar nyelv hete programjában elhangzott előadás írott-szerkesztett változata.

*

Irodalom

A. Molnár Ferenc – Oszlánszki Éva 2012. Szenci Molnár Albert zsoltárainak szövegagyományozódásáról. Második, bővített és javított kiadás. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék. Debrecen.

Chadwick, Owen 2003. A reformáció. Osiris Kiadó, Budapest. Ford.: Szabó István

Kálvin János 1543/2002. A keresztényeknek, mindazoknak, akik szeretik az Isten ígét, köszöntését küldi. In Claude Goudimel: Zsoltárok (közreadja: Bólya József). Magyarországi Református Egyház Zsinata, Budapest. 6—8. o.

Lélekkel és értelemmel. A magyar református énekeskönyv megújulásának alapelvei, példatárral [LÉrt.] 2016. Kálvin Kiadó, Budapest

Szenci Molnár Albert összes költeménye. <http://www.mek.oszk.hu/01000/01078/01078.htm> [Letöltve: 2017. 06. 08.]

Tolnai Gábor 1981a. Szenci Molnár Albert értékelésének néhány kérdése. In Tolnai Gábor: Nőnek az árnyak. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 35—49. o.

Tolnai Gábor 1981b. Molnár Albert személyisége. In Tolnai Gábor: Nőnek az árnyak. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 50—68. o.

Bárdos József

Hihetetlenlégek

A HONVÉD ÖZVEGYE

Arany János és Jókai Mór

A tudomány a tényekről beszél, a művészet az emberekről. A tudomány megbízható: szinte bizonyos, hogy előbb-utóbb megváltoztatja a véleményét. A művészet megbízhatatlan: mindenféleképpen kitalál, virtuális világokat teremt, megszépíti az eseményeket. De nem avul el.

Talán Arany Jánosnak is ilyen gondolatok jártak a fejében, amikor hosszú hallgatás után váratlanul újra megszólalt Jókai:

– Ne bántsd te azt a gyermekasszonyt – mondta.

Akkor már kettesben voltak. A háziasszony egy kis bort meg két poharat állított az asztalra, aztán kiment, hogy lefektesse a két gyereket, a majd tízéves Juliskát és a kis Lacit, akit az a másik barát már halhatatlanná tett ajándékversével. Arany töltött, koccintottak, kortyoltak a borból.

– Gyarlóság, asszony a neved! – mondta a házigazda. – Mit véded? – kérdezte aztán. Felállt, odasétált a fal mellett álló kis tékához, kezébe vett egy hosszúszerű pipát, nézegette, letette, felvett egy másikat, kezdte megtömni dohánnyal.

– Gondolj bele, alig múlt húszéves – mondta a vendég.

– Ha jól számolom, te is alig vagy huszonöt.

– Az már egy negyedszázad – próbálta tréfára venni a dolgot a vendég, de hiába.

– Akkor is! – toppantott a házigazda. A csizma sarka beleütődött a döngölt padlóba. Belekezdett:

„Feledte a feledhetlent;

*S midőn a nászi vigalom
Beállta, szíve sima volt már,
Mint rég elült ó sírhalom.”*

Abbahagyta a verset, legyintett. Odakínált egy pipát a vendégnek, de az nemet intett.

– Két ország szeme függött rajta – mondta aztán Arany. Visszament az asztalhoz, leült. Körülményesen rágyújtott.

– Nem kettő: három – igazította ki a vendég. – Magyarországé, Erdélyé, no meg az osztrákoké. Mindenhová követték. Megfigyelték. Zaklatták. Fenyegették. Te talán el tudsz tünni itt, Szalontán. Neki nem olyan könnyű, mint másoknak. Mint neked vagy nekem.

– Mért volna neked könnyebb, mint neki?

– Hallottad, Klapka menlevelet szerzett minden komáromi védőnek, tisztnek, közlegénynek egyaránt. S tekintve, hogy én egész idő alatt, mint tudjuk, Komáromban szolgáltam...

– Te? Komáromban? – lepődött meg Arany. – De hiszen Pesten is, Debrecenben is...

– Ugyan, barátom – vágott a szavába a vendég. – Ha nem lettem volna Komáromban, ugyan honnan lenne menlevelem? Csak nem adsz te is hitelt annak a szóbeszédnek, hogy valami asszony szerezte nekem, körülményesen bejutva az osztrák ostromgyűrűvel körülvett várba, és ott kétségbeesetten addig színészkedve, míg Klapkát lábáról levehette?

– Nagyon kellene szeretnie az urát az ilyen asszonynak – mondta Arany.

– Úgy hiszem én is.

– Bezzeg az a másik!

– Gondolod, Sándor nevével el lehet bújni valahová? – kérdezte a vendég.

– Hát hiszen... – a házigazda halkabbra fogta, odahajolt a vendéghez. – Azt beszélük, ő maga is bujdokol valahol. Talán Törökországban. Bemmél.

– Ott bizonyosan nem – mondta Jókai. – Tudod, Egressy nemrég jött vissza.

- Örültem neki. Küldtem is Pestre valami firkát.
- Szilágyi mutatta. De nem meri közölni. Meg Egressy sem akar föltűnést. Így is rajta a besúgók szeme.
- Jó, hogy szóba hoztad. Az a Szilágyi! – engedett ki hatalmas füstöt Arany. – Lévai nagyon csúnyákat írt felőle. Én igyekszem vele a lehető leghivatalosabban tárgyalni. De nem tudok kiigazodni rajta. Óvatos is vagyok. Csak egy nagy „A”-val jegyzem, amit tőlem kinyomnak.
- Tudom. Én meg ezzel a Sajó névvel próbálkoztam, de már fölhagyok vele. Mert lásd, Macchio tábornok úgyis jobban tudja, hogy melyik álnév kit rejt, mint te vagy én.
- Macchio? Az meg kiféle szerzet? – kérdezte hátradőlve Arany, és jóízűen pőfékel.
- A pest-budai kerület katonai parancsnoka. Tőle kaptam én is most az útlevelet ide, hogy meglátogassam távoli rokonomat, Ercsey Juliannát.
- Nocsak – mosolyodott el Arany. – Komák lennénk?
- Hát ki nem rokon, legalább Ádámról-Éváról?
- Ha csak úgy nem – bólintott a házigazda.
- Ez a Macchio most az élet-halál ura mifelénk. De okos ember. Még egyetlen könyvet sem koboztatott el. Nem jótekonyságból persze, hanem mert így szemmel tudja tartani, hogy mi is jár nekünk, rebelliseknek a fejében.
- Aztán honnét tudná ez a Macchio vagy kicsoda, hogy ki rejtőzik az én nagy „A” betűm mögött?
- Ne félj, van annak füle meg szeme mindenütt. De meg, ha megkérdezné, azt hiszem, Szilágyi is megmondaná.
- Ő is besúgó? Hát hisz akkor egy sort se küldök neki eztán! – csattant fel Arany.
- Besúgó, nem besúgó! Élteti az irodalmat. Élteti egy kicsit a reményt. Könyvet, lapot csinál. Fizet is valamit. Hogy nem tehet-séges? Hogy gyenge ember? Mit számít az ilyenkor?
- Hát... Ti ott Pesten biztosan jobban látjátok.
- Van, amit talán tényleg jobban. Például azt a házasságot. A gyereket föl kell nevelni. Az ő gyerekét. Azzal a névvel meg nem lehet életben maradni.

- Ha azelőtt jó volt neki ez a név?!
- Az azelőtt szót jól megnyomta Arany.
- Sándor boldog volt mellette. Hidd meg, én közelről láttam. Mit akarsz még?
- És ha visszajön? Ha vége lesz a bujdosásnak? Vagy ha csak beállít, titokban, két rejtekezés között, mert látni akarná a kis Zoltánt?
- Ha visszajönne. Ha csak úgy beállítana. Hát igen, az egészen más helyzet volna.
- És bármi megtörténhet. Láthatod, mennyien előkerültek már, vagy legalább értesítéssel voltak – bizonykodott a házigazda.
- Igen, mindenféle hírek járnak.
- Tompa is kérdi, nem tudok-e valamit. Pedig ő jócskán felhúzta az orrát a Sándor nyers szavai miatt. De látod, most ő is felőle kérdez. Mesés történet annyi járja, hogy sok is. Hol itt látták, hol ott bujtatták...
- Így van ez jól. Bár ha azelőtt lett volna annyi barátja, mint amennyi most támadt... – A vendég legyintett, nem fejezte be a mondatot.
- Azt mondják, az osztrákok körözik.
- Féljenek is tőle! Még száz év múlva is átkot mond a zsarnokokra!
- Ő halhatatlan – mondta Arany.
- Na, igen. Költészetére nézve bizonyost – helyeselt Jókai. – De vajon ő maga?
- Egy ilyen költő, egy ilyen ember nem halhat meg csak úgy!
- Ezt írta jegyzetében a Szabadság szerkesztője is, amikor tudósítója tavaly augusztus elején megírta, hogy a Segesvár melletti ütközetben „koszorús népköltőnk, a tűzlelkű P. S. hír szerint elveszett.” Annyira feldühített, hogy még mindig emlékszem rá, szó szerint.
- A Szabadság? Nem láttam. Ide nemigen jött meg akkoriban
- mondta Arany. – És mit írt az a szerkesztő?
- Hogy „nagyyszerűbb nemzeti csapás lenne tisztelt barátunk
- ezt Sándorra értette – elvesztése, sem hogy a valóság esetében

eddig hivatalos tudósítást nem kaptunk volna felőle.” Hivatalos tudósítást? Vajon kitől várt ez hivatalos tudósítást? Haynautól? Vagy az oroszoktól?

– De hát csakugyan! El nem tűnhetett! – próbálkozott Arany.

– Júlia járt Erdélyben. Tudod, mennyi ott a friss tömegsír? – a vendég legyintett, láthatóan nehezeére esett volna folytatni.

– Az nem lehet! Ennek a népnek szüksége van rá! Visszavárják! Mi lesz velük? Mi lesz velünk így?

Jókai még mindig hallgatott. Arany felállt, az ágy melletti kis asztalon matatott egy darabig, aztán odahozott egy negyedrért hajtott lapocskát.

– A minap is – mondta – vele álmodtam. Te hiszel az ilyesmi-ben? Mintha üzeni akart volna... Írtam is valamit...

Jókai elvette, félhangon olvasni kezdte:

*„Hát miért nem jönnek egy bizalmas szóra,
Hogy velök megosszam a kevést, amim van,
Szívemet legalább, ha egyéb nem volna...?
Oh, – mivel nyugosznak néma süket sírban!*

*S hol a puszta domb és egyszerű faoszlop,
Mely szentté jelölje a föld egy zugolyját,
Azt, hol testi részök sár-elemre oszlott
S a feltámadásra magukat kiforrtják?...”*

– Szép. És nagyon szomorú – mondta a vendég.

Egy darabig hallgattak. A pipa is elaludt. Aztán megint a házigazda szólalt meg:

– Tudsz valamit? Valami biztosat?

– Ki tud manapság bármi biztosat? – kérdezett vissza a vendég.

– Valamikor azt hittem, hogy van egy fix pont: a király személye. S történjék bármi, a nemzet ősi törvényeit senki sem ronthatja le.

– A világ, ront vagy javít, de nem henyél, ahogy Vörösmarty írta.

– Most őt is úgy bujtatják valahol.

– Micsoda idők – mondta Arany.

– Hogy mikor veszett el a bizonyosság? – folytatta Jókai a félbemaradt gondolatot, mintegy magának beszélve. – Ki tudja. Ama március 15-én még úgy láttam, a rend győzött a forradalommal. De aztán Kossuth...

– Vagy inkább Jellasics! – szólt közbe Arany.

– És Debrecen...

– Vagy Arad?

– Hát az eléggé bizonyos – mondta elkomorodva a vendég. – Most aztán se ország, se király. Tán az Isten is elhagyott bennünket.

– De itt vannak a rendszerváltás hiénái – ugrott fel Arany, és az ablakhoz ment, homlokát a hűvös üveghez nyomta. A városzéli ház ablaka a semmibe nézett – Ezek sose vitték vásárra a bőrüket. Ők mindig a biztosra mennek. Nem hittek, hát nem is csalódhattak. A semmittevésüket most úgy árulják, mint bűsz ellenállást. Mert ők már akkor is... Néha arra gondolok, jobb volna nem élni. Elaludni. De vajon milyen álmok jönnek a halálban?

– Hamlet is ezt kérdezi... Ki tudja, Róza mikor játszhatja újra Gertrudot? – sóhajtott nagyot Jókai.

– Amikor hazajöttem az után az értelmetlen debreceni, pesti kaland után – fordult vissza Arany –, az egyik este, későn, a gyerekek már aludtak, beállított hozzám az utódom, az aljegyző. Félrészegen. De bort még hozott magával. Búcsúzásra, azt mondja. Hová megy, kérdem, mire ő, hogy én megyek. Mert, mondja, jól tenném, ha eltűnnék Szalontáról. Ne higgyem, mondja, hogy az emberek nem tudják, mit műveltem a bukás előtt. Hát mit műveltem én, kérdem? Ha van bűn, ami a lelkem nyomja, csak az, hogy őt nem tudtam megtartani.

– Az emberek irigyek. Föl se vedd – mondta a vendég. – Mennek ezek még Toldi írójához küldöttségbe, meglásd.

– Nem vágyom én effélére. Csak élnek, írogatnék. Mi lesz most már a Shakespeare-összessel?

– Fogadd el azt a geszti meghívást. Aztán majd csak rendbe jönnek a dolgok.

– És addig? Mi lesz velünk?

– Várni lehet. Remélni lehet. Akár Törökországból is.

– Emlékszel Kertbenyre? Ő egyenesen Párizst emlegeti. Hogy Sándor azóta ott éli világát.

– Párizs? Hát, jobb, mint Barguzin. De mondd, ki tudja, hol élt s halt Homér? És Osszián? – kérdezte a vendég.

– Igaz, a költők is meghalnak. Byron is meghalt, Shelley is eltűnt – mondta Arany tűnődve. – Előbb a viharban, aztán örökre tűzben, lángban. Így hal meg egy költő.

– Azt mondd? – nézett rá Jókai. – Én is így gondolom. És hát vihar, az volt itt is – tette hozzá.

– Bizony – bólintott a házigazda. – Letépte a tetőt a házunkról, kitepte a reményt a lelkünkéből. Eltépte a lanton a húrokat.

Ültek, hallgattak. Arany újra töltött, de Jókai épp csak megndvesítette az ajkát, aztán azt mondta:

– Mutatok egy pár sort magam is. Előhúzott az ujjasa béléséből egy jól összehajtogatott lapot. – Meghallgatod? – Kisimította a papírt, megköszöri a torkát, aztán belekezdett:

„A visszatérő kozák csapat most már óvatosan kikerülte a veszélyes örvényt, s félig-meddig csatárláncban kifelé ügetett a mocsárból. Béla megtapintá társa szívét: hiába, az nem vert többé. Bizony meg volt halva. Akkor levonta ujjáról a gyűrűt, egy fűrtöt levágott a hajából, azt eldugta kebelébe. Aztán fölemelte a hullát, s a közeli odvas fa üregébe helyezé. Akkor megcsókolá utoljára az ifjú arcát, s azután elkezdé körülsáncolni a fűzfát azon nádgúllák egyikével, miket a rétvágók a szárazabb magaslatokra felhalmoztak. A csillagfénynél egész várat épített körüle. A máglya kész. Egy piros szál vesszőt letört emlékül, s akkor körös-körül meggyújtá a nádat. A lángok recsegve iparkodtak elérni a máglya tetejét, onnan felkaptak a fűzfa gallyaira; s a terebélyes fa, mint egy tűzsátor borult a máglya fölé, tűzágakkal, tűzlevelekkel.

– Bajtárs, szép, római temetésed van – gondolta.

Reggelre nem maradt ott más, mint egy nagy, fekete folt, fedve hamuval. Az égett szerű közepén állt feketén a tövig leégett vén fa csonka törzse; kormos öble mint gyászhamvveder, melyben egy hírét bevégzett hős maroknyi hamva barnul.

E barna hamv azon ifjú, kit úgy szeretett egy hölgy, kit úgy becsült a jó barát, kiről dalt énekelt a nép, kit szárnyán hordozott a hír.

Ki találna itt reá? És ha azután, évek múlva a vadszederinda ki fog hajtani az égett fa öbléből, futó folyandárját messze elereszti, koszorúkat fonva belőle a bemohosult földön.”

– Fiú, ez gyönyörű – szólalt meg hosszas hallgatás után Arany. Hangjában benne volt a géniusz érintésének döbbenete. – Mi ez? – kérdezte aztán.

– Még nem tudom. Talán valami elbeszélés-féle – mondta kis-sé zavartan Jókai, és gondosan visszadugta a lapot. – Ezen dolgozom mostanában. Róza nagyon biztat.

– Ki ez Béla? Te találkoztál vele?

– A főszereplőm. De lehet, hogy Jenő. Jár eszemben egy másik név is: Pusztafi. Ahhoz mit szólnál?

– Te tudod.

– Nehezen megy. Ez nem a Sue modora. Ez valami más. De muszáj, hogy emléket állítsunk Komáromnak, Segesvárnak, a hősöknek, az asszonyoknak.

– Nincs most nagy divatja az ilyen emlékezésnek.

– Épp azért csinálom.

– Hát – mondta gúnyosan Arany – a politikai divatok nagyon változók. Sose gondoltam, hogy ennyire...

– Ezt látom én is. Úgyhogy, ha, adja Ég, elkészül, kiadni mikor lehet, fogalmam sincs...

Egy darabig csak a gyertya sercegett az asztalon. Aztán újra a vendég szólalt meg:

– Indulnom kellene. A Reisepass szerint három nap múlva már újra Pesten kell lennem.

– Azt hittem, nálunk megalszol. Bár ami azt illeti...– Arany keserűen elmosolyodott. – Ez a kis ház a birodalmunk. Ezt is csak béreljük. Tényleg mindenem odalett abban a viharban.

– Neked nincs okod szégyenkezni – mondta a Jókai. – Tetted, amit a szíved diktált. Amit a haza kívánt tőled. Bár mindenki így tett volna. Ami meg azt illeti: minél kevesebben tudják, hogy itt jártam, annál jobb mindkettőnknek.

Felállt, összeszedte a holmiját, hosszasan búcsúzkodott Julcsa asszonytól, aki jóféle falatokat csomagolt az útra, meg egy kis falu-

si kóstolót a nemzetes asszonynak is, és megígértette, hogy Jókai máskor majd hosszasabban időz ebben a vendégszerető házban. Amit az be is tartott, igaz, nem Szalontán, de már a nagykőrösi tanári lakban többször is megfordult a későbbi évek során. A szekeres is előkerült, türelmetlenül topogott a ló mellett, a zablát igazgatta. Jókai magára kerítette a kölcsön kapott subát, amivel a hűvös, szeptemberi éjszaka ellen védekezhet, míg otthona felé szalad vele a szekér. A házigazda is térült-fordult, s a vendég már az ajtóban állt, amikor újra előkerült, kezében egy nyitott levélfélével.

– Átadnád ezt az írást Szilágyinak?

– Mi ez? – kérdezte Jókai.

– Olvasd el nyugodtan – mondta Arany.

Jókai visszalépett a küszöbről, hogy a benti fényben kibetűzhesse az üzenetet:

„Szilágyi Sándor úrnak!

Kérem kegyedet, ne közölje a Honvéd özvegyét. Hogy a dolgozattal sérteni nem akarok, arra fő okom az, hogy biographiát akarok írni, s adatokra lévén szükségem, nem akarom az azok megszerzésére vezető legjobb utat elzárni magamtól. Ezt azon impressio alatt, mikor a verset írtam, feledém vala.

tisztelője:

A János”

Jókai bólintott. Eltette az írást a másik mellé, aztán a szekérhez indult. Mikor odaért, megfordult, a kezét nyújtotta:

– Isten veled – mondta. – Köszönök mindent. Örülök, hogy értjük egymást.

– Az Isten megáldjon. Vigyázz magadra és a tiedre – felelte Arany, megszorítva vendége kezét.

Hogy mire gondolt Jókai, amikor azt mondta, hogy értik egymást? Hogy mi járt Arany fejében, míg ott állt a kapu előtt, és hosszan nézett a lassan távolodó szekér után? Ki tudja? Talán a tudósok egyszer kiderítik.

Kopriva Nikolett debütversei

Víz és só

*Önkívületben
nincsen súlya a szavaknak.
Küldhet dögvészt,
átkot önmagára, hiába.
Akaratlan nyújtja karját
a konok testvér,
mikor darabokat óv a múltból,
anyát, közös vért emleget.
Az Ego fészkében
az ezredik póré én is remegve
kiáltja, hogy
„nem vagyok az ellenséged!”
Aztán tükörré válnak mind.
Ha nem kívánod a sárga tébolyt,
szemed takard le félig.*

*Szilánkok közt
pedig rájössz,
hogy a szavak íze sós,
akár a tegnapi tenger vize.
Remélted, hogy levedletted bűneidet,
de ők vedlettek téged.*

Szakadás

„.... csak árnyalak a létezőkhöz képest –
egyszóval a rossz lényege, ha a rossznak egyáltalán
létezhet lényege.”

(Plótinosz)

*a rossznak ősgödre
tátong minden születésben.
árnyékot hány,
áramlik a vérben,
és anyagot emel oltárrá.*

*a testbörtönben zúzmarás
a napi koszt,
feszülő hártya fedí el
a lélek előtt
az egyetlen fehér ösvényt:
az Egyhez vezetőt.*

Metamorfózis

*Ha darabokra szednélek,
átmenetileg győzne a harag,
poraid fölött örömtáncot járna,
aztán magába roskadna.
Már nem akarom rádgyújtani a házat.
A valóság mögé bújtam,
fekete szőnyegeid
lelocsoltam benzinnel,
és húsz gyufát is meggyújtottam fölötted.
Mégis nyugodt arccal aludtál,
mint a Hold,
amikor a lángok körbevontak,
egy világ sem repedt benned.
A füst minden atomját birtoklod:
vonalaiddban akkor láttam először az életet.
Az erdőben sem hagylak ott,
és nem doblak a vonat elé –
hagyom, szedd ki fogaid közül
a büszkeség szilánkjait.*

Lábam alatt a lépcsőfokok

*Az idő masszává zsugorodott,
állandó a csend térdemen,
tévelyeim szívós ütőerét
elrágta a harag,
és elvetélt a kétely
utolsó fattya.
Csak árnyéka vibrál, sziszeg
esténként,
azt mondja, eddig láttam,
most lettem vak,
viharos kapcsolatomnak
utolsó madzaga is elszakadt
a külvilággal.*

*Intravénásan
adagolok magamba
fakó közönyt,
és felrobbantok minden lépcsőt.*

KOPRIVA NIKOLETT 1996-ban született, lakhelye a kárpátaljai Munkács. Jelenleg Budapesten tanul a Pázmány Péter Katolikus Egyetem esztétika mesterszakán. Kedvétől függően verset és prózát is ír. Szabadidejében sétál. Írásait az Együtt és a Magyar Napló közölte.

2017. július–augusztus

-
- 3 **Böszörményi Zoltán:** New York-i ballada (vers)
- 6 **Szávai Attila:** Szívhuzatban (próza)
- 10 **Lackfi János:** Kis Ezmegaz Erdős Virágnak (vers)
- 13 **Polgár Vera:** Viszontlátásra! (próza)
- 16 **Ágoston Szász Katalin** versei: Ars poetica, Ördöglakat, Férfiak, Nők, Érdeklődés hiányában
- 19 **Borcsa Imola:** Lépcsők (próza)
- 23 **Tolvaj Zoltán:** Antracit (vers)
- 28 **Juhász Zsuzsanna:** Önértelmezési útmutató (próza)
- 33 **Dezső Katalin** versei: Anonymus, Res Gesta, Mozaikok
- 36 **Majoros Sándor:** Szamártetetés (próza)
- 49 **Hudy Árpád:** Kommóció (vers)
- 50 **Kalász István:** Tárgyak (próza)
- 60 **Hegyi Botos Attila:** Volt egy életed (vers)
- 61 **Paul Sohar:** Hazugság és hit (dráma 3 részben)
- 132 Az első hó – **Christian Morgenstern** versei **Koosán Ildikó** fordításában
- 135 Éjszaka a városban – **Robert Coover** novellája **Mohai Szilvia** fordításában
- 141 **Király Farkas:** Az álomkereskedő nyomában (tárca)
- 144 **Balázs Csilla Kinga:** Tizennégy madár egy kalitkában (tárca)
- 150 **Molnár Miklós:** Sinka Istvánnal Velencében (tárca)
- 154 Sikeresek a magyar írók német nyelvterületen – **Böszörményi Zoltán** beszélgetése **Gudrun Brzoska** magánygyűjtővel
- 159 **Novák András:** Mégis a gólya hozza? (Szigeti Kovács Viktor: Lúna gyermekei)
- 161 **Rimóczi László:** Éber, zaklatott álom (Százak Miklós György: Az álomvadász)
- 164 **Simon Adri:** Szent Kinga, zsubrovka, vendetta (Zsille Gábor: Lengyel kultúrkinccsek)
- 167 **Bene Adrián:** A hogyishívjából visszajött minekmondjákok (Závada Pál: Egy piaci nap)
- 171 **Kadlót Nikolett:** Történelmi szerepcsere (Urbán Péter: Kóborlók)
- 173 **Boldogh Dezső:** Szövegdelírium (Tolvaj Zoltán: Fantomiker)
- 178 **Peter Sloterdijk:** Bruno – **Romhányi Török Gábor** fordítása (esszé)
- 180 **Pölcz Ádám:** A genfi zsoltárok néhány nyelvi kérdése (esszé)
- 186 **Bárdos József:** Hihetetlenségek – A honvéd özvegye – Arany János és Jókai Mór
- 195 Debüt – **Kopriva Nikolett** versei

- Böszörményi Zoltán:
New York-i ballada
- Szávai Attila:
Szívhuatban
- Borcsa Imola
Lépcsők
- Tolvaj Zoltán
Antracit
- Dezső Katalin
Mozaikok
- Majoros Sándor:
Szamártemetés
- Hegyi Botos Attila:
Volt egy életed
- Molnár Miklós:
Sinka Istvánnal Velencében
- Lackfi János:
Kis Ezmegaz Erdős Virágnak
- Polgár Vera:
Viszontlátásra!
- Ágoston Szász Katalin
Ördöglakat
- Juhász Zsuzsanna:
Önértelmezési útmutató
- Hudy Árpád:
Kommóció
- Kalász István:
Tárgyak
- Robert Coover
Éjszaka a városban
- Király Farkas:
Az álomkereskedő nyomában

„Amikor magyar irodalmat kezdtem gyűjteni, kutatómunkám során arra eszméltem, hogy milyen kevés a német nyelven megjelent magyar író. Dalos Györgyöt kérdeztem, hol vannak az írónőitek. Szabó Magda mellett még néhány nevet felsorolt ugyan, de én keveselltem. Kutatni kezdtem a női írók után, és egyre több izgalmas alkotóra leltem. .”

Böszörményi Zoltán beszélgetése
Gudrun Brzoska magángyűjtővel • 154. old.

500 FORINT • 6 LEJ • 1.50 EURÓ

nka
Nemzeti Kulturális Alap